

ZVAIŅŅI

1970. gada Septembris • 18

Bijušajās
pilsētas
nomalēs
top
jaunā
piecstāvu
Rīga.

Celtnieku
profesija
ir
grūta,
bet
cienījama.

Rīgas jumti ceļas augstāk. Priekšplānā — top 12 stāvu ēka. Tuvākajos gados tādas būvēsno paneļiem.

CELTNIEKĪBM- REPUBLIKAS PRĒMIJA

VISU ZEMJU PROLETĀRIESI, SAVIENOJĪETIES!

zvaigzne

SABIEDRISKI POLITISKS UN LITERĀRI
MĀKSLINIECISKS ILUSTRĒTS ŽURNĀLS.
IZNĀK 21. GADU, DIVAS REIZES MĒNESĪ.
NR. 18 [484]. 1970. GADA 20. SEPTEMBRĪ.

Grupu celtniecības vadītāju, speciālistu un arhitektu šajā gadā apbalvoja ar Latvijas PSR Valsts prēmiju. Citēsim oficiālo ziņojumu: par augsti efektīvas kompleksas lielpaneļu dzīvojamā namu un civilo būvju celtniecības atfīstības programmas izstrādāšanu un realizēšanu Latvijā uz ēku sērijas 467 AL bāzes.

Lūdzām LPSR Valsts prēmijas laureātu Fridrihu Gaili, Lielpaneļu namu būves tresta galveno inžē-

niēri, tuvāk pastāstīt par to būtiski jauno un nozīmīgo celtnieku darbā, kas izpelnījies tik augstu novērtējumu. Sarunā piedalījās vēl viens no vienpadsmit laureātiem — V. Masterovs, tresta tehnikās nodaļas vadītājs. Sarunas vidū, starp citu, ar vieglu smaidu izskanēja atzīšanās, ka prēmija viņiem sagādājusi lielu pārsteigumu: visu laiku celtnieki kritizēti un bārti, bet te uzreiz — Republikas prēmijai!

Šīs deviņstāvu lielpaneļu ēkas atbilst visstingrākajiem kritērijiem.

Par to, ka atzinība pelnīta, var pārlicināties ikviens, kas apskata visjaunākos pilsētas rajonus. Runa vairs nav tikai par kvantitāti, bet arī par kvalitāti. Deviņstāvu mājas Ķengaragā tam ir labs paraugs. Un mums jāatzīst, ka nereti savus celtniekus kritizējam tikai aiz inerces vai arī tādēļ, ka mūsu prasības straujāk palielinās.

Tresta galvenais inženieris biedrs Gailis savu stāstījumu sāk, atgādinot patiesību, ka dzīvokļu celtniecības tempus kāpināt iespējams vienīgi ar lielpaneļu būvēm. Modernās industriālās celtniecības būtība ir tā, ka mājas top rūpnīcā, bet celtniecības laukumā tās samontē. Pirms pieciem gadiem, kad vajadzēja izstrādāt turpmāko celtniecības programmu (kas tagad apbalvota), Latvijā faktiski nebija mūsdienu prasībām atbilstošas lielpaneļu rūpniecības — eksistēja tikai viens namu būves kombināts, un tas pats iekārtots vecos, nepiemērotos korpusos un ražošanas platībās. Likās, nav citas izejas kā vien celt jaunu, lielu kombinātu lielpaneļu ražošanai; tas prasītu milzīgus kapitālieguldījumus un arī laiku, kas cilvēkiem tikpat dārgs...

Bet tajā laikā mūsu republikā jau pastāvēja diezgan laba dzelzsbetona rūpniecība, Sauriešu ģipša fabrika; tātad bija daži svarīgi lielumi šajā uzdevumā ar daudziem nezināmajiem.

Radās ideja: izstrādāt tādu kompleksu celtni sēriju, kas dotu iespēju vajadzīgos konstrukciju elementus izgatavot esošajās rūpnīcās, ieguldot samērā nelielus līdzekļus.

Sadarbībā ar Maskavas speciālistiem parādījās 467. sērija; uzlabota un piemērota Latvijas apstākļiem, tā ieguva marku 467 AL un kļuva par pamatu dzīvokļu celtniecībai Rīgā ne vien aizvadītajos 5 gados, bet iesniedzas arī rītdienā — uz šīs sērijas bāzes arhitekti un celtniecības inženieri izstrādājuši vairākas jaunas, un 104. sērija atzīta par piemērotu plašai celtniecībai turpmākajos gados: tā noderīga gan 5, gan 9 un arī 12 stāvu celtnēm, tās inženiertehniskie risinājumi ļauj brīvāk izplānot telpas, iekārtot lielākas virtuves un priekšnamus, iebūvēt sienas skapjus un citas labierīcības.

Bet mēs savā stāstījumā aizstaidzāmies uz priekšu; atcerēsimies 1965. gada vasaru, kad uzbūvēja pirmās lielpaneļu mājas Rīgā; tajā laikā mēs kļuvām liecinieki straujam celtniecības tempu pieaugumam. Kā ne: ķieģeļu mājas celtniecība prasa caurmērā 13 līdz 14 mēnešus, bet lielpaneļu — 7 līdz 8 mēnešus. Celtniecība kļuva ritmiskāka (to, protams, novērtē celtnieki), bet iedzīvotāji varēja konstatēt, ka ēku āriene kļūst dažādāka un glītāka. Ražošanā ekonomisko efektu dod konstrukciju elementu skaita samazināšanās, taču šīs unificētās de-

talas paver jo plašas izmantošanas iespējas. Bez tam detaļu izmēri ļauj tās pārvadāt parastajās automašīnās, kas savukārt ieinteresē daudzas organizācijas lauku rajonos. Lielpaneļus sāks ražot arī Liepājā, Daugavpilī un Rēzeknē. Par Latvijas celtnieku pieredzi un idejām interesējas arī citās republikās, Rīgā visai bieži ierodas kolēģi no dažādām pilsētām, bet pašlaik — no Volgogradas.

Protams, vēsts par plašo interesi var izraisīt dažādu jautājumu: vai nedraud vienveidība visas valsts mērogā? Zināmā mērā ikviena mode nes līdzīgu vienveidību, arī modernā arhitektūra, jo runa vairs nav par atsevišķu ēku, bet miljoniem dzīvojamo namu būvi; taču zināmā mērā vienveidība paliek uz arhitektu un saimniecisko vadītāju sirds-

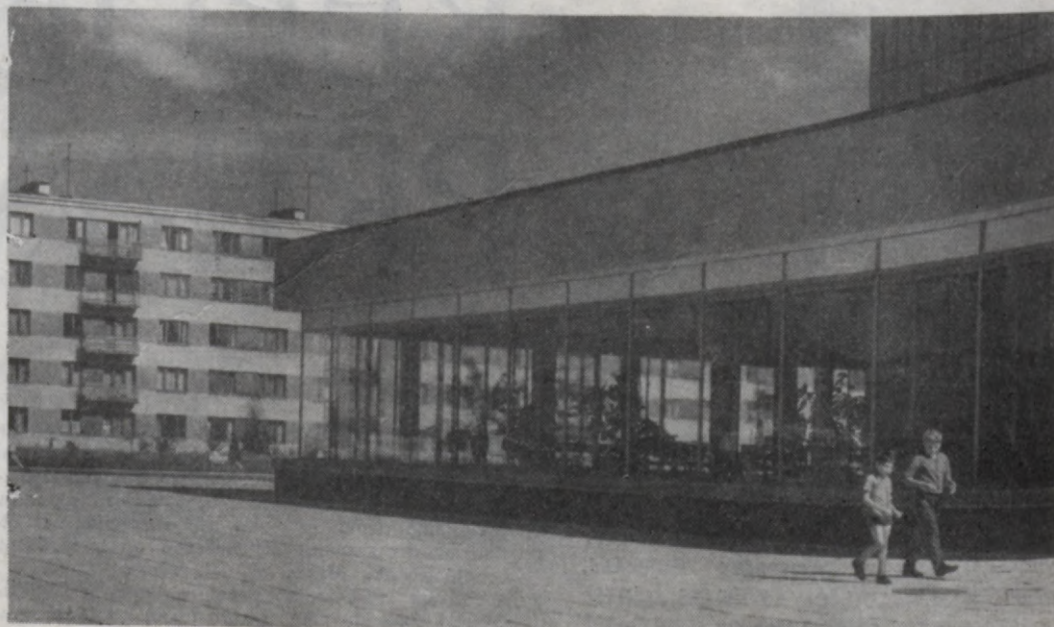
apziņas. Jo kompleksā sērija 467 AL, bet vēl vairāk jaunā 104. sērija, kā apgalvo prēmijas laureāte arhitekte Lidija Plakane, dodot lielas iespējas variēt: ēku sekcijas varot dažādi izvietot, gan piemērojot kalnainam apvidum, gan arī tāpat interesantuma labad. Ārējo ietēpju savukārt var bagātināt dažādi nacionālās mākslas elementi, vietējie materiāli vai jauni plastikāti. Donbasā, piemēram, namus negreznos koka līstes un paneļi, drīzāk gan ķīmiski materiāli.

— Labākais, ko šī sērija mums var dot, vēl nav uzcelts, — sacīja arhitekte Lidija Plakane. — Labākais vēl ir plānos un projektos, kurus nākamajos gados Rīgas celtnieki piepildīs.

Z. Goba

Ķengaraga dzīvojamos kvartālus pamazām papildina jaunas sabiedriskās ēkas.

Z. LEGZDIŅA foto

ABAJAM-

125

Mūsu lasītājs laikam gan pietiekami labi pazīst Muhtera Auezova darbus par slaveno, kaislīgo, bezbailīgo kazahu tautas dzejnieku, domātāju un apgaismotāju Abaju. Sogad padomju tautas svin Abaja 125 gadu jubileju, svin jubileju dzejniekam cīnītājam, kas ir pamatlīcējs gan savas tautas rakstītajai literatūrai, gan arī kultūras un izglītības nesējs vistālākajos kazahu aulos, visatpalikušākajās klejotāju lopkopju ciltīs. Abaju nesaprata un ienīda gan baji, feodāļi, gan cara kalpi, bet tautā viņš bija populārs gan kā dzejnieks, gan kā nabadzīgo ļaužu aizstāvis. Viņa dzeja ir asa kā kinžals, kad tā vēršas pret kazahu divkāršiem verdzinātājiem, pret tumsonību, stulbumu, nelietību, pret visu negatīvo, kas bija sastopams tālaika carisma citadeles nomalē Kazahijā, taču dabas un mīlas lirika ielecina par dzejnieka jūtīgo, smalko dvēseli, ko nepārtraukti centās ievainot visādi apmelotāji, pielīdēji, nodevēji — vesels pūlis Abaja ienaidnieku. Ne reizi vien viņu saindētās bultas trāpīja mērķī. Abaja dzejā ieskanējās skumjas, vilšanās, pārtumumi, spēji uzliesmoja dusmas. Abajs mira 60 gadu vecumā savā dzimtajā novadā pie Čingisu kalniem.

Sogad, svinot lielā kazahu tautas dzejnieka 125. dzimšanas gadareizi, arī mūsu izdevniecībā «Liesma» iznāk Abaja dzeju izlase «Ergļa acis», ko sakārtojis Ārija Elksne un atdzejojuši vairāki latviešu dzejnieki.

* * *

Es vienmēr, stulbenus un muļķus nicinot,
Par gara tumsonību esmu lepnī smējies.
Reiz pasauli viens pats es centos pārveidot,
Bet savus spēkus nebiju tad novērtējis.

Bez palīgiem un draugiem cīņā gāju es,
Kad muļķu bari mani lamāja un rēja.
Mans kaujas sauciens palika bez atbildes,
Kā mēli nokoduši, gudrie klusēt spēja.

Man sirdi viņu vienaldzības dzirnas maļ,
Kā velna apmātas, iet mēmas maskas garām,
Kā vēži viņi lien un rāpjas atpakaļ,
Nav cīņas biedru man šai viltīgajā barā.

Gan solījumu dod, gan solījumu lauž,
Gan atkal piepūšas kā iedomīgi pāvi.
Aiz dienas diena iet un manu mūžu grauž,
Un nemierīgo dvēseli jau gurdums skāvis.

Es saviem bērniem, savai sievai svešinieks,
Pats savā dzimtajā mājā tikai viesis esmu.
Sen apnicis man ļaužu pieticīgais prieks,
Tiem krūtīs nejūtu es jaunu laiku doesmu.

Es nabags neesmu, bet skumjas mani žņaudz,
Kad domāju par važās kalto tautas spēku.
Kad jūsu ciltis man par savām jānosauc,
Es, kaunā sadegdams, no svešām acīm bēgu.

Sie stulbie tirāni, kas lemj un tiesu spriež,
Sie liekuļi, kas sirdsapziņu pārķ un pārdod,
Sie skauģi, kas viens otram dubļus sejā
sviež, —
Vai tādi saprast spētu manus kvēlos vārdus?!

Tie karstu draudzību un karstas dvēseles
Ar dūri zemē triec un samīda ar kāju.
Tie pieņem to, ko nodevējs un zaglis nes,
Un muļķība ir viņu dzīves aicinājums.

Tos uzveikt nespēsi tu, cilvēk, godīgais,
Bet stulbenus no sevis padzen, lepnī smīnot!
Pie prāta saucu tos. Jau mana dzīve gaist,
Bet mani nepadzird. Un veltīgi es cīnos...

1891

Atdzejojis Jānis Plotnieks

* * * 1893 AMIOB9

Tai laikā liesmu nemiers žirgts
Pie jaunās dvēseles tev skārās,
Un tevi alku straujais zirgs
Kā bulta nesa aizām pāri.

Daudz cerību un bēdu maz,
Darbs veicas gluži kā pa
smieklam.

Un pasaulē tev izliekas
Viss tuvs un iekarojams viegli.

Nav līdzējis neko tev dievs,
Bet paša prāts un paša rokas,
Tu sevi vientuļš nerocies,
Bet draugus smidini ar jokiem.

Bez steigas, spēku sajutis,
Cērt preti ienaidnieka nievām,
Un nenākas tev kaunā krist,
Jo esi vīrs, ne muļķa sieva.

Bet mūžīgs nav šis dziru laiks, —
Tev karstā liesma dzisis krūtīs,
Un isto vietu atrast laiks
Uz vecās zemes ciņai grūtai.

Ne visiem tīci, kas tev zvēr
Būt uzticīgi. Dažs ir tikai
Pēc skata jauks, bet sirdī — zvērs,
Un nodevība viņa tikums.

Bet draugiem esi vienmēr draugs
Un taisnīgs ej pret ienaidnieku.
Lai vēlāk jānožēlo nav,
Nekad nav pacietība lieka.

Ja godīgs, vaļsirdīgs tavs draugs,
Tam savu dvēseli ver vaļā.
No muļķa toties gaidāms nav
Cits it nekas kā vārdi skaļi.

Cik bieži salta malduguns
Šķiet džigitam par krāšņu ziedu,
Kad dzīve aicinoša dun
Un sirdī cerības rod vietu.

Kas iepatik, to paņemt māc
Un domās laiku nepavada.
Ja tautā daudzina to sāk,
Viņš laimīgs par šo tukšo kņadu.

Viņš dzīvo — atklāts, labsirdīgs
Un gatavs tūdaļ visam ticēt.
Bet gadīsies kāds cilvēks sīks,
Kas slazdus izliek neapnicis...

Ak meli, jaunais mierā liec!
Man vari melst — es vecs un rūdīts,
Bet jaunās niedras neaiztiec,
Tās neliels vējš pie zemes grūdīs.

Jo jauna sirds mīl skaidribu.
Tev uzticas viņš neparasti.
Vai tiešām nenosarks tu,
Kad samulsis tas ledū sastings?

1891.

Atdzejojis Jānis Sirmbārdis

Ne vieglam priekam mana dzeja skan,
Ne tukšiem sapņiem mana dzeja skan.
Es dziedu dvēselei, kas mani dzird,
Un drošai jaunībai šī dzeja skan.
Kam iejūtīga sirds un vēriņš prāts,
Tie sapratis, kas manā dzejā skan.

Pa taisnu ceļu tev ir jāatnāk,
Tad redzēsi, ko dzeja glabāt māc.
Varbūt no sākuma tev nepatīks,
Ka vārds un doma izskan savādāk.
Man sveši tie, kas saprast necenšas,
Bet tūlīt kliez, lai citu dziesmu sāk.

Tiem nedziedu, kas tautu žņaudz,
Un skaistuļu nav manās dziesmās daudz.
Nav vecums lamāts, nāve — slavēta,
Nav sacīts džigitam, kas cīņā trauc,
Lai godu viņš un sirdsapziņu nīst.
Sai dziesmā klausies — vārdus nesajauc.

No sīkiem muļķiem lieli meļi dzimst
Un nelieši, kas plāpāt nenorimst.
Bez sirds, bez dvēseles un saprāta
Tie dzīvē iet un slavas pēļos grimst.
Ja viņi sāktu mani slavīnāt,
Lai mana dzeja tad uz mūžiem rimst!

Es tevi lūdzu — brāli dziesminiek —
Kāds mierinājums tev no slavas tiek,
Ja glaimu vārdos tukšums jāpaslēpj?
Būs svētais darbs un talants tautai
lieks,
Ja tavā dzejā zelta dzīvi sāks
Gan krāpnieks, pielidējs un lielbnieks.

1889.

NAKTS BEZ MĒNESNĪCAS

AINAS LUBGĀNES zīm.

MOZAĪKA

(2. turpinājums)

Nākamajā ziemā skatījos baletu. Programmiņā ieraudzīju arī B. Melnalkšnes vārdu, taču no saviem balkona augstumiem nespēju izšķirt, kura no astoņām baltajām, graciozajām būtnēm ir Toma sieva. Bīnokli nebiju paņēmusi. Pret apmales samtu manas rokas izskatījās ļoti raupjas, no aukstuma un vēja aprautas brūnas. Pēkšņi jutos kaut kā ļoti nesaderīga ar visu, kas bija man apkārt, un neprātīgi salilgojos pēc mājām. Lai tiktu uz vilcienu, pēc pirmā cēliena aizgāju projām. Kad pārrados naktī, māte iesākumā izbijās, jo domāja, ka noticis kas ļauns. Pēc tam pastāstīja, ka zvanīts no Airu fermas un ka mani saucot pie govju. Līdz Airiem no mūsmājām ir tikai kāds kilometrs. Nekādu braucamo es nemeķēju, tikai pārgērbos un aizbrīdu tāpat, pat negaidīdama ritu.

Un, kad šovasar lasīju Toma ceļojuma piezīmes, man ienāca prātā, ka es nekur lāgā neesmu tikusi projām no Dzegām un laikam arī netikšu. Vienruden no kolhoza aizbraucām uz Tallinu. Posmies arī uz Viļņu, bet jau pie Jelgavas mašīna saplīsa, šoferītis noņēms ap motoru visu dienu, un mēs nolēmām griezties atpakaļ. Vīri gaidīdami bija piedzērušies, sievietes — līdz nāvei apnikušas kvernēt un nekāroja ne pēc kā cita, tikai pēc savām gultām... Toms man likās jau tik svešs, ka nespēju viņu iztēloties Parīzē, kas arī man bija sveša.

Bet tagad? Kopš redzēju viņu beidzamo reizi, viņš ir stipri pārmainījies, kļuvis daudz kalsnāks. Taču tas nav galvenais. Viņā ir kaut kas netverami skumjš. Skumjas, liekas, neatstāj viņu pat tad, kad viņš smejas. Es nevaru... nedrīkstu pavaicāt, tikai nojaušu, ka Toma dzīvī atgadījies kas nelāgs. Mūsu kopīgā bērnība sen pagājusi. Tagad mēs esam tikai divi sveši cilvēki, kas nejauši satikušies naktī uz ceļa. Katrs ar savu dzīvi, savu laimi un nelaimi. Un ikvienam tā ir savādāka, citu prātam brīžam grūti aptverama.

Tas šķita ļoti smieklīgi, kad Peksis raudāja Dainas lelles dēļ. Līdz šim tā bija viņu kopīgajā īpašumā, lai gan īstenībā piederēja Dainai. Nevienš neiedomājās, ka zēnam vajadzētu lelli, arī tas likās smieklīgi. Kad mēs iesaiņojām to somā līdzpēmšanai, Pēteris sāka raudāt. Mēs ar māti viņu kauninājām, bet Daina viņu saprata. Viņai tas nešķita ne apkaunojoši, ne apsmejami. Viņa vēl neprot šķirot asaras vērtīgās un nevērtīgās, pat maza nelaime viņas acīs tomēr ir nelaime. Mēs, pieaugušie, to neprotam. Ejam blakus, brīžam nejauši saskardamies drēbēm, pleciem vai rokām, taču esam divas planētas, kuras riņķo katra pa savu orbītu, kas nekur nekruštojas.

TOMS

Cik labi, ka neesmu vairs viens, esmu noguris no vientulības. Blakus soļo Daina, atspirdinot ceļu. Kad ejam garām alkšņiem, viņas lukturiša gaisma aizķeras, jo zari uz zariņiem uz pālās zemes met divainas ēnas. Tās ir līdzīgas ažiuriem metāla kalumiem. Pa brīdim viņas kustīgais plecs piegrūžas pie manas rokas. Priekšā, kaut kur tālu, iespējams, jau Dzegās, laiski sarejas suņi, aizdūc automašīna, arī ļoti tālu, droši vien uz lielceļa, pāri pamalei nepārslied pat prožektoru atspīdums. Un mākoņi vēl tāpat peld un peld pāri mūsu galvām, kāpj augšup no meža rietumu pusē un pēc brīža austrumos saplūst ar debesu pelēkumu, un nāk atkal jauni.

Lūdzu, lai Anna man pastāsta kaut ko par saviem dēliem, un viņa, no sākuma kautrīgi, pēc tam drošāk, reizumis iesmiedamās, izklāsta man Alvara un Normunda nedarbus, kas man sazin kāpēc jau šķiet it kā dzirdēti. Kad viņa runā, balss ir zema un glāsmaina, bet smieklīgi gaiši un skanīgi. Viņā ir patīkami klausīties... Ir savādi, ka Anna mani pazina uzreiz, bet es viņu ne — viņa ir maz izmainījusies. Toreizējais, mūsu kopīgās bērnības Toms Melnalkšnis tagad pat man pašam liekas piederīgs pie citas pasaules, uz kuru sen nojaukti tilti un kura tikai retumis neskaidri pavīd kā platas upes pretējais krasts...

Vai esmu sasniedzis to, ko toreiz vēlējos? Jā un nē. Formāli, jā. Plecpadsmīt gadu vecumā nākotnes nodomi ir ļoti konkrēti: ietikt tādā un tādā skolā, kļūt par to un to. Laimes jēdziens kā tāds neeksistē, pareizāk sakot, tas pilnīgi saplūst ar praktisko programmu. So programmu lielās līnijās esmu izpildījis, pat slava, kaut gan tikai īsu brīdi, ir ielūkojusies manā dzīvē. Bet vai esmu izdarījis ko tādu, ko spēju tikai es un ko nespēja neviens cits manā vietā? Un vai esmu bijis laimīgs, ko arī nevar neviens cits manā vietā? Un kad un kur tas būtu bijis?

Nezinu.

Esmu redzējis gandrīz visu, pēc kā man bija kādreiz kārojies. Eritāžu un Rica ezeru, Luvru un Pikadillija laukumu, Pompejas termu freskas un Stambulas ubagus. Esmu skatījis mākslas šedevru oriģinālus, kampis iespaidus kā bada cietējs maizi, pūlēdamies atrast... atgūt to, ko biju nemanāmi un pamazām izzaudējis.

Tagad zinu, ka atgūt man neizdosies vairs neko, manas zelta dienas neatgriežami aizslidējušas aiz apvāršņa. Brīžiem ir tikai bezspēcīgs izmīsums: kāpēc neviens nebrīdināja mani agrāk, es nebūtu šķēdies kā Krēzs...

Nebrīdināja, no kā? No tā, ka aiziet laiks? Tu to nezināji? So ābeceš patiesību zina visi.

Protams, kam un kāpēc es pārmetu kā muļķis...

Kad mūsu priekšā atklājas Dzegas, noliekam nesamos un atpūšamies beidzamo reizi. Atkal izvelku mutautiņu un slauku seju. Tālās gaismas atblāzmā Annas acis raugās manī trauksmaini un līdzcietīgi. Bezbedīgi pasmaidu, bet viņa neatbild manam smaidam, skatās pēti-joši un vērīgi, kā gribēdama izdibināt, par ko es domāju. Novēšos, it kā viņa varētu to uzminēt, juzdams, ka neapzināti tiecos pēc līdzjūtības, apzināti valroties no tās. Tikai ne to, tikai ne to: neviens konjaks neatstāj tik preliģas pagāras kā sirds izkrtišana. Turklāt man nevajag arī padoma, es pats zinu, kā būtu darijis. Vēlējuma izteiksme. Nožēlas izteiksme. Kāpēc man pašam vajadzēja iestūrēt šajos nožēlas ūdeņos? Varēju viņai pa ceļam pastāstīt, kā gērbjas parizietes, sievietes par to ļoti interesējas...

Kas mani nodod? Balss? Izturēšanās? Seja? Ko viņa saskata manī? Vai zīmi, kādu mežsargs iegrebj ciršanai nolemtā kokā — tuvās nāves zīmogu?

Palūdzu atļauju uzsmēķēt.

Anna pamāj, stāv manā priekšā, nolikusi zemē somu, galvas tiesu mazāka par mani. Viņa ir mans antipods: stipra, vitāla un jauna, pārsteidzoši... apskaužami jauna. Bet es esmu noguris, slims, vecs kā pasaule. Mūs šķir tikai divi trīs gadi — neticami. Mūs šķir tie gadi, ko viņa nodzīvo, kad manis vairs nebūs, un nakts tumsā es tiecos pretim otrai dzīvībai kā taurenis gaismai.

Kā aiztecējušo laiku nodzīvojuši viņa? Kas noticis ar viņu?

Viņa stāsta par dēliem, pēc tam par māti, tikai itin neko par savu vīru. Man negribas vaicāt; reiz nu viņa nestāsta pati, tad tas nozīmē, ka jautāt nevajag...

Atpūtušies ejam tālāk. Laika ir bezgala daudz — tas gurdī zvārojas kā ūdens pelēkos, lēzenos klusuma krastos. Dzegu ugunis ir siltas un mierīgas, it kā tuvojās mums, nevis mēs tām. Sajā vēlajā stundā vairs tikai retā mājā kāds ir nomodā. Saskaītu sešus galvas logus, nē, septiņus: pēkšņi uzmirz vēl viens. Varbūt aiz tā ieraudāties bērns vai piecēlusies veca mamma, lai uzpildnātu uz cukurgrauda sirds pilienus? Varbūt tur kādu sagaida vai, gluži otrādi, aizvada? Dzīve nemanāmi rit savu gaitu arī nakts aizsegā. Man ir grūti kaut ko uzminēt par šo ļaužu dzīvi, un mājas — tumsas un apgalstomas — peld mums garām kā kuģi.

Uz perona neredz cilvēkus, sliežu ceļš rāmi smaržo pēc darvas, lielā spuldze pie staba sijā dzeltenīgu gaismu. Nez no kurienes izlien melns suns un tek nelielu gabaliņu pa priekšu nesteidzīgā rīksī, nepievērsdamus mums uzmanību un nekur neapstādamies, kā dodamies kādā svarīgā uzdevumā. Tikai tad, kad zem mana papēža asl nokraukšķ olis, suns satrūkstas, ierauj asti starp kājām, saspringst lēcienam un pamet atpakaļ tramīgu skatienu. Es uzrunāju to, suns ieklausās manā balsī, lūkojoties ar divām modrām acu uguntiņām, projām nebēg, bet arī klāt nenāk. Noklīdis, vai? Zēl, ka čemodānā, atskaitot ābolus, man nav nekā ēdama.

Suns brītiņu vēro mūs, bet, kad Daina izstiep roku, lai to noglaudītu, viegli pārmetas pāri zemajam, jau apbrīušajam dzīvzodziņam, ar dažiem stiepieniem nozūd ēnā. Un atkal viss iegrimst klusumā, vienīgi kailie meža vīnogulāji čabīnās gar sienu. Gaisma stacijas logos balsnī blāva kā apmiegojusies, bet aiz durvīm dzirdamas sarunas un krācieni. No uzgaidāmās telpas pretim plūst tāda kā deguma smaka un egļu skuju smarža. Padodam labvakaru, mums atsaučās vairākas balsis, tikai krācieni nemitas. Daina pārskrien pāri telpai, apsēžas uz tukša sola krāsns tuvumā, ar abām rokām iepemot sev blakus vietas pa labi un pa kreisi, Anna un man, — lai gan te nav neviena, kas kārotu pēc tām —, un draiski kūļā kājas sarkanos zābaciņos. Kad eju turp, aizmugurē saklausu skaļu čukstu: «Vecā... dēls», taču neizjūtu neko citu kā tikai lielu, trulu vienaldzību, kas izbrīnī mani pašu; ha-hā, vienmēr esmu pievērsis ļoti lielu uzmanību tam, ko par mani domā, runā vai raksta.

Te ir ļoti silts, Anna nogērbj Dainu: noņem cepuri, novelk mētelīti, zem tā ir balta, pūkaina jaciņa kā truša kažociņš. Mazā vēl aizvien šūpo kājas, ziņkārī lūkodamās apkārt, un viņas skatiens visilgāk aizķeras pie krācēja kallā pakauša ar jociņu, pelēku pūku vainadzīņu. Anna noņem lakatu, viņas mati ir gari un gaišbrūni kā Ticiāna sievietēm un vēl bez sirmuma, tikai gaismā redzamas sīkas krunciņas ap acīm un mutes kaktiņos divas padziļas rūgtas rievās, kas nodod viņas patieso vecumu. Annas seja vēl aizvien ir skaista, tikai it kā sagurusi.

Laukā iegaidojas suns. Redzu, kā Anna nevilus nodreb, bet Daina nošļūc no sola, tāpat bez mēteļa un cepures, vienā jaciņā, izskrien ārā, un nakts klusumā atbalsojas viņas saucieni, skanīgi kā zvani:

— Sunīt, sunīt!

Durvis paveras spraugā, iekšā ieslīd tas pats melnais suns, kuru mēs jau sastapām pirmīt un, īsi un priecīgi iesmilkstējies, metas pie krācēja, uzmodinādams to.

— Annīt, — izdzirdu blakus Dainas kluso balsi.

— Kas ir, draudzīn?

— Nolauz maizīti.

— Ēst sagribējās?

Bet Daina met ar galvu uz suņa pusi. Tad Anna ieceļ klēpi somu, brītiņu čaukstinās pa to, sameklē ar apsmērētajām pusēm kopā saliktu sviestmaizi pāri, nolauž kumosu un iedod. Daina pieiet pie suņa, notupstas iepretim un sniedz maizi uz pastieptas plaukostas.

Suņa acis vērīgi seko meitenes rokai, mitrais, jūtīgais purngals nervozi sakustas, taču maizei suns nepieskaras, beidzot pat novēršas no smaržīgā Jāņu stiera ar sīkajiem ķimeņu rakstiņiem un raugās projām ar tukšu, trulu skatienu. Daina apmulsusi izslienās, kumos viņai gandrīz izkrit no saujas. Dzirdu, ka viņa klusi saka:

— Negrib!

Pirmītējais krācējs paskaidro, ka suns no sveša rokas neēdot, un paņem Dainas maizi.

— Nu, Baron, palūdz!

Suns uzslienās uz pakājkājām un stāv, kamēr saņem cienastu. Kāds iesauca:

— Malacis, to es saprotu!

Mēs visi smaidām par gudro suni, kas neņem kumosu no sveša un prot stāvēt uz pakājkājām. Daina gausi atgriežas, atkal apsēžas vecajā vietā, starp mani un Annu, un klusē. Paskatos: viņa domīgi aplūko savu roku. Gaiši, mīksti mati vijas gar apaļu vaigu ar bezrūpīgu, šķelmīgu bedrīti, bet seja ir kā apdzīsusī: viņa laikam pirmoreiz mūžā sastapusies ar to, ko dzīve vēlāk, iespējams, sniegs ne reizi vien, — ar rūgtumu par atraidītu labsirdību. Sajutusi manu skatienu, viņa pagriež galvu un raugās klusā neizpratnē, gluži kā gaidīdama atbildi no manis — viņas acis ir tādas pašas kā Annai: tumši brūnas un it kā valgas, līdzīgas pārgatavām ķiršogām.

AUTORE

Kristīne. Vai es tev, Teodor, neteicu — iekrampē pūnitē! Bet nē! Riktīgs vazaņķis no suņa. Kā nobrauksim Rīgā, tā tūlīt iešu uz Dzirnava ielu, uz to dzelzu veikalu. Nopirkšu ķēdi un pietaisīšu pie būdas. Lai stāv ķēdes galā, nevis mai...

Emīlija. Ko nu baries, Kristīnī! Viņš jau nevienu nav sakodis.

Kristīne. Kam tad šis, dienaszaglis, man jābaro? Par apkārt dauzīšanos? Teicu Teodoram: pārnes kārtīgu kucēnu, lai ir, kas sargā māju, bet...

Jāzeps. Jums, tantiņ, laikam daudz mantas, ka tā jāšargā?

Kristīne. Kas tavu kazu tirgū ved!... bet šis, nu, Teodors, atstiepj šito kverpli. Lielās: mums būšot sugas suns kā baroniem — tēvs esot skolotāja Millera kollis, tikai māte brigadiera krancene. Tā arī iesauca par Baronu... Vai neiesi mājās, maitasgabals!

Suns pieplok pie zemes, uzliek purnu uz ķepām un raugās augšup lūdzēja acīm, tikai pats astes galiņš kust kā pele.

Teodors. Būs jau labi...

Suns, uztvēris saimnieka balsi labvēlību, sāk ātri, ātri ar asti slaucīt grīdu, beidzot pieceļas un apsēžas blakus Teodoram, piespiezdams silto sānu pie viņa kājas. Teodors ar raupjo roku glauda suņa mīksto, kuplo muguru, un viņa seja savelkas daudzās labsirdīgās grumbiņās.

Teodors. Visur līdzī, visur līdzī. Ne uz aku, ne, tā teikt, uz ķemerītiņu tu, cilvēks, nevari aizstaigāt viens. Knapi ieej un apsēdies, jau dzirdi — kā tad, nāk pa pēdām. (Pauze.) Bija jau mums tāds varen mīlīgs kucēns, bet to mēs abi divi ar Kristīni, tā teikt, pazudinājām...

Kristīne. Mani tu iekšā tur nepin!
Teodors. . . tūlīt pēc kara, kad vēl tie vilki trakot daudzās apkārt, pievalroņies bija pelēcu, ka mudž. Un nu šis uz vienu reizi atkuļas mums līdzī, tā teikt, uz pirti. Atstājām priekšīnā, bet šis tev stāvēs mierā, skrāpējas un smilkst, skrāpējas un smilkst. Tikmēr, tikmēr, kamēr Kristīne saka: «Izlaid tu viņu, taisni galva sāp!»
Kristīne. Es jau nu teicu gan, muldoņa gatavais! Tieši tu pats tā sacīji.

Teodors. Nekluksti pa vidū!
Kristīne. Kā tad, stāvi tik, sleva, pie ratiem, kamēr šis melsis tukšu! Tu toreiz vēl kūli pie Rimeikas, atminos kā šodien. Dzērāt cukurbiešu ļergu, pārnāci šķibs un greizs. Vēlāk pagīrās vai galvu plēsa pušu. Vai tā bija, vai nebija?
Teodors. Bet tas tak nav svarīgi!
Kristīne. Kā tad nav svarīgi?
Teodors. Nu stāsti pati, ja tik gudra.
Kristīne. Ne es viņu metu, ne ko zinu.
Teodors. Jaukties pa vidū, to gan.
Emīlija. Ļauj taču viņam izstāstīt līdz galam, Kristīnīt!
Kristīne. Kurš tad šam neļauj, kurš tad šam muti tura ciet?
Jāzeps. Un kas notika tālāk?

Teodors. Nu, kad Kristīne sāka vaidēt par to galvas sāpēšanu, tā es izeimu priekšīnā, paņemu šo rokā, tāds sīks zvirbulis bija, kādu pāra mēnešu . . . paņemu, atveru durvis un — ārā! Dzirdu: ai-ai-ai! Izskrienu, tā teikt, pliks kā zirnīs, laukā dur kaut aci. Manu tikai — nez kas nočab, nez kas nošvikst. Tā arī kucēns bija pagalam. Pats, tā teikt, ar savu roku iemetu vilkam rīklē. Kristīne pēc saka: šis esot jutis nāvi, tāpēc arī smilkstējās.

Kristīne. Visur tikai es vainīga, un tā visu mūžu.
Jāzeps (smejas). Vilku sajuta, nevis nāvi.
Kristīne. Beidz, Jāzep, runāt par nāvi. (Atskatās uz vainagu.)
Emīlija. Bīsties vai nebīsties, Kristīnīt, tikpat pienāks. (Nopūšas.)
Kristīne. Kas tāds?

Jāzeps (smejas). Tā pati augšminētā, tantīn!
Kristīne. Vai nebeigsi, grēkagaball! (Pauze.) Kā Libertis nošāvās, tā es ne acu galā vairs nevaru redzēt . . .

Jāzeps. Kas tad Libertis jums tāds bija, ka tā pārdzīvojat, tantīn?
Kristīne (sašutusi). Kas tad viņš man varēja būt, tas bandīts! . . . To trako baill, labi, ka bija baldrijāni. Šis turpat pa Kalmēm dzīvojis, bet mums Jurka Sarkanajā Armijā. Būtu Libertis atnācis ar savu varzu kādu naktī. (Pauze.) Tad mēs ar Teodoru šodien šiten nesēdētū!
Teodors. Tā nu es būtu jāvies, lai mani nokniebj kā zaķi.

Kristīne. Ar ko tad tu viņiem būtu turējies pretim — ar pīgu?
Teodors. Gan saka — lapsa savas alas tuvumā sūds netaisot, bet ej nu sazinī, kā būtu izgājis . . . Libertis dzīvoja pie brālēna paklētē, turpat mums degungalā. Pa ķēķa logu mēs varam Kalmju klēts jumtu saredzēt. Tak vai tad toreiz nāca prātā? Kristīne vēl pa reizītei ballīgi ierunājās, tā teikt, laiki nemierīgi, ka tikai mūs nenožmiedz Jurkas dēļ. Dzird šo un dzird to. Es vēl mīrināju: lai nu mežmalās baldās vai kur purvos, kas tad mums — ļaudis apkārt. Kalmes ar roku var aizsniegt. Te tev bija Kalmes! Elmu vienunakt laukā sevispēc: dzirdu — pasaulīt! — tajā pusē suņi rej, durvis čīkst, cilvēki kilaigā. Gribēju gandrīz iet skatīties. Kristīne nelaida, iekērās krūtīs un kļēdz: «Par atraisnī gribi mani pataisīt?»

Kristīne. Nu . . . nu, tik briesmīgi jau es nemaz nekliežu . . .
Pauze.
Teodors. Runā, ka varbūt Libertis nemaz nebūtu uzlēts, gudri jau viss zem klēts bijis ietaisīts, bet šis, kā izdzirdis, ka jau staigā virs galvas, tā: paf!

Jāzeps. Nervī.
Teodors. Kas cits šim atlika? Uz ko citu šis varēja cerēt?
Pauze.
Kristīne. Un tagad Kalmēs spokojas. Katru na . . . Nemaz nesmeijeties! . . . Katru naktī, kad pilns mēness. Marija pati redzēja. Vāķēja, lai cūka nenoguļ kādu sivēnu un, nākot no kūts, redzēja, kā, paiaigā satinies, staigāja vīrišķis ar tādām garām kājām . . .

Jāzeps. Vai ar spalvainām?
Visi, atskaitot Kristīni, smejas.
Kristīne. Tādi tie jaunie tagad ir: tikai nīrgt . . . (Pauze.) Nelabā nāvē mirušie visi spokojas, tāpēc ka neviens godīgs cilvēks pats sev klāt rokas nelīks!

Emīlija. Tā nesaki, Kristīnīt! Dzīvē visādi sametas. Uzveļas nelaimē kā akmens uz galvas, cilvēks paliek kā nesamanīgs. Pats vairs neapjēdz, ko dara, ko ne. Ja tuvumā nepagadās kāds, kas aptur, tad pagalam ir . . . (Pauze.) Pastāstīšu, kā gadījās ar Ernu, kad vēl abas kopā Spodrišos govīs slaucām. Iekrita tāds vēls un grūts pavasaris, nepateikšu vairs, kurā isti gadā, tā kā piecdesmit piektajā, kā sestajā. Bija jau aprīlis, bet sniegs nodzīts tikai tādēļ, ka plekšiem, plekālēs pret dienvidiem. Tur mēs laidām ganīties zirgēli, Zuri vārdā. Palaižam no rīta, ne piesietu, ne sapītu. Šis pastaigā, kur nokusis, pagramsta kūlu — un dzīvību velk. Tāds gudrs lopīnš bija: pats pārnāca, nekur nedauzījās apkārt. Bet govīs pa vien plekšiem neizganīsi. Runkuju nav, siena nav, salmi — ir tie izbaidzās. Bēdu dienas. Plūcām viršus, kapājām skujas, nodzinušās kā tas Zuris, kauli un āda. Gaidījām zāli kā . . . Savā mūžā tā laikam neko nebiju gaidījuši kā topavasari zāli. Un govīs sāka uzdot. Nobeldzās viena, pēc tam vēl viena. Atnāca no kantora, sastādīja aktu, aizveda. Erna drusku paraudāja un nomierinājās. Nekas sliktas man pat prātā nelenāca. (Pauze.) Nākamajā rītā šī uz kūti aiziet pirmā. Pēc tāda brisniņa klausos: priekšīnā it kā viens grabinātos. Ernas bērni skolā. Domāju: kas tur var grabināties? Taču zagst tur nav ko, un es neņēmu galvā, pat aizmīrsu, tikai ledama tumsā uzreiz uzskrienu vienam virsū. Ernai «Būtu kaut lampu uzdegusi, ko tu te vari saredzēt?» tā es. Viņa — ne zilbītes. Attaisu vaļā durvis uz virtuvi, lai taču ienāk kāda galsmiņa. Skatos: Ernai rokās groži, stāv un piņķē, galvu nepaceldama. Prasu: «Vai brauksi kur?» Viņa tā arī neko neatbild, tikai

piņķē stīviem pirkstiem. Piegrūžu viņai: «Nedzirdi, vai?» Tad Erna paskatījās uz mani tādām . . . nu, briesmīgām acīm, kā akla, un kluksītēm teica, galīgi bez balss: «Man neceļas vēl divas . . .» Tikai tad es, muļķe, apķēros, kāpēc viņa krāmējas ap Zura grožiem — un iekļēdzos. No mana kļēdziena viņa it kā atmodās: pavērās asaru pilnām, bet jau cilvēka acīm, apkrita man ap kaklu — un visa taisnī kratās. Es saku: «Domā par bērniem, Erna, domā par bērniem . . .»

Pauze.
Teodors. Tā, jā . . .
Pauze.
Kristīne. Nu, karsta daba jau viņai bijusi vienmēr, jau no laika gala. Mēs ar viņu kopā mācībā gājām . . . Saimnieka meita un arī no vaiga par nesmuku nenosauksi, bet izskrēja pie Pašķēviča, tā utes. Paši plīki, basi, vēl mežabrāļus pa klusām mitinājuši, vismaz pēc kara šī nēsāja kādu tur ordeni.

Emīlija. Medaļu.
Kristīne. Vienaļa, ordenis vai medālis. Tikpat nevar ne ēst, ne mugurā gērbt — plēsās tik tālāk kā plēsusies. Nodibināja kolhozu, atkal jāsitās nost. Tāda daba, ka nekad nevar rīmties ādā.

Emīlija. Viņa taču mirusi, Kristīnīt . . .
Kristīne. Vai tad es ko ļaunu? Tu pati iesāki, kā saka, mazgāt tos nelaikēs kauliņus. Lai nu Pašķēviču Ernai vieglas smiltis, mūžs jau viņai viegls nebija . . .

Kamēr abas sievietes runājas, Teodors sāk čamdīties pa kabatām. Kristīne pazīst šo kustību.

Kristīne. Tu tikai nesāc man te ļūķēt.
Un Teodors ar nevainīgu, pat izbrīna pilnu seju — it kā pīpēšana viņam pat nebūtu ienākusi prātā —, izvelk lielu, rūtainu kabatas laktu un skaji nošpauca.
Ārā pēkšņi atskan dziedāšana. Barons pieceļas, pielet pie durvīm un sāk laipni luncināt melno asti.

Teodors. Pilādzītis, vai?
Kliņķis sakustas, bet durvis paliek ciet, un naktī skaidri atbalsojas dziesma par pieciem kanārijputniņiem, pēc kuras mēs ar jums, lasītāj, noprotam, ka Teodora Olmaņa minējums nav bez pamata. Jāzeps pieceļas, nospiež rokturi līdz galam un palīdz attaisīt durvis.

Pilādzītis (ienākdams). Mersī!
Mūsu paziņa vēl aizvien neizskatās isti atžilbis, lai gan pa ceļam bija laiks izvēdināties. Man ir aizdomas, ka tumsas aizsegā viņš, nākdams šurp, būs reizi pa reizei noskrūvējis metāla galviņu ruma pudelei, kas tagad snaiktās ārā no kabatas. Abās rokās saipi, žokejcepure bezrūpīgi atbīdīta pakausi, mētēlis pavīrsi aizmetināts uz vienas pogas, kaut gan netrūkst arī abu pārējo.

Ienākdams viņš aplaiz apkārt skatīenu kā meklēdams, kur piemes- ties.

PILĀDZĪTIS

Sveiki! Sveiki zaļā jaunībā!
Ā, paziņas! Ja mani neviļ acis — Olmaņi. Labvakar, saimniek. labvakar, saimniecīt! Vai man ceļš zem kājām? Trāpīji, saimniek! Uz kurieni jūs abi braukdami? Uz Rīgu? Tad jau laikam uz tirgu, redzu — spainītis zem sola. Medus? Krējums? Krējumiņš . . . Uz mazdēla izvadīšanu dienestā? Vai tad viņš jaudās visu izēst, līdzī jau neņems. Dabūs skrejamo, kā likts. Cilvēks, he-hē, jau nav lops: izēd spaini un diezgan . . . Neskaities nu uzreiz, saimniecīt! Es ir piedzēries? Kungs dievs augstais, vai tad tā ir dzeršana! . . . Kā sešdesmitajā gadā pie Valmieras: ievēl saimnieks pusmucu, un sēzamiens klat. Dīvata vien. Alus bija vai nu no bērēm, vai kristībām atlicies. Šis tik ielaiž kausos, un abi metam sausus. Pa vienu vakaru muca tukša un kājas iet ģenģeriski. Tā ir ista dzeršana! Saimniekam bija tāda pavecāka meita, ģimis garš kā pīrāgs, bet strādāja bodē par veikaivedi . . . Nu, jūs jau saprotat paši. Kad mālēju, šī nāca mani komandēt. Vienu sienu gribēja iekš rožā, otru iekš lillā. Izkrāsoju šai kā restorānu, acis šilīrējās skatoties . . .

Ā, tu draudzīn! Nu, kā tev iet? Mani atceries vēl, Grāf? Barons? Pareizi, Barons! Ir gan tev miksta villa, tikai ciept un zēķes adīt . . . Nesaprotu, kāpēc sievieši un suņi man allaž pieķeras. Ja tā padomā, nekāds jaunais vairs neesmu, bet nu — tikpat kā dadži. Ja es vēl saliktu zobus — oho! Jaunībā man bija tādi zobi, ka varēju naglu parkost. Un pēc skata arī patš kā bīldē — no skuķiem ne atkauties. Voldemār, Voldi, Voldiņ . . . Ko Alise sacīja, kad es braucu prom? Iedomājies, saimniek: neteica neko! Ko viņa varēja teikt . . . būdama Cēsīs. He-hē! Ņemu vagu? Es? Kungs dievs augstais debesīs, kāpēc tu, saimniek, uzreiz tā? Es tikai atgriežos pie savas likumīgi pielau- lātās sievas.

Ko es redzu, tur vēl viens tāds kā pazīstams ģimītis? Feldšerītel! Uz kurieni braukdami? Ak, tikai pavadīt! Vai to Jēzusbārdiņu? Ak skuķītī? Bet kas tad ir tas bārdainais kungs ar lakādas koferi? Ko, Kristīnīt, gleznotājs? Tad mēs, he-hē, tikpat kā amata brāļi. Ja jūs kādreiz izmetīs no tās mākslinieku cunftes, ņemšu jūs par palīgu. Man pārnīeks noziedēja, un vienam pagrūtī — nav kam mēbeles pastumdīt vai trepes paturēt. Gauners es nav, ar mani var sastrādāt. He-hē, es jau pa jokam. Bet nopietni: vai maizītei nopelnīt var? Man jau no bērna kājas arī aplam vilka uz to zīmēšanu, bet tur ar vilkšanu vien nekas nav — skolas vajag un naudas ar. Tēvam bijām četri bērni, pats mālderis, tāpat kā es. Nekāds negantais metējs nebija, bet tikpat iedropēja šad un tad. Un visi tikai prasa — skuķiem vajag brunčus, puikām — bikses, un vēderi arī kurkst. Kur nu par augstām skolām sapnot! Nobeldzām tās pašas sešas klasītes, vecākais bračka ir to ne — un peņņā! Es biju fātera mācekļs — iestrādājos strīpas vilkt. Vilku tāpat bez lineāla. Tēvam roka trīc, man toreiz, nebaldies, netrīcēja. No viņa iemācījos amatu par pirmo zortī, visus knifus un trikus, ko un kā jaukt, ko un kā var un nevar virsū klāt, kā alzsmērēt, ja kaut kas nofužerējas.

(Turpmāk vāi)

Zem mākoņu akvareļiem

Eju vasaras ceļus.
Dzimtenes klons tik ciets!
Mākoņu akvareļus
pāri man pludina riets.

Šo ceļu kas nostaigājis
tik cietu — kā dedzināts māls?
Te es esmu gājis,
mans tēvs
Un mans sencis tāls.

Mākoņu akvareļos
viņu nemiers vēl kļīst.
Es tajos smeļos —
nodevību nīst.

Vasaras ugunis debess lās.
Mazu gabaliņu
man gribētos paņemt no tās
un pārnest sev mājās viņu.

Zem mākoņu akvareļiem,
ko saules riets pludinājis,
man gribētos aiziet pa ceļiem,
pa kuriem
mans sencis ir gājis.

CECILIJA DINERE

* * *

Mēs nākam pasaulē,
Lai dzīvotu ilgi un skaisti,
Ilgi un skaisti.
Un šie likteņu mežgli,
Kuros esam saistīti,
Ir atšķetināmi.
Tikai vajadzīgi
Darbīgi pirksti
Un laiku pa laikam
Gaišu domu dzirksti
Kā spirtu ūdens malku,
Kā kara krūzi,
Ko laižam aplī,
Lai katram tiek.
Mēs knibināmies
Ap savu
Un citu likteņu mežgliem,
Lai citi to sauc par jezgu,
Par likumsakarību,
Vai likteņšakarību.
Bet visi mēs esam
Viens no otra atkarīgi.
Un mežgli aiz mums paliks,
Jo mūžībā sniedzas
Mezglu gali.
Bet citādi
Mēs nebūtu saistīti,
Visi, kas pasaulē nākam,
Lai dzīvotu
Ilgi un skaisti —
Ilgi un skaisti.

Ap fantāzijas baloniņu

— Varbūt nevajag pārāk daudz ...
— Ja gājputni būtu zaļi,
es zinātu,
kur vasara paliek.
— Varbūt nevajag pārāk daudz ...
— Ja būtu arī gājpuķes,
es zinātu,
kur vasara paliek.
— Varbūt nevajag pārāk daudz ...
— Ja siltumu glabātu tabakas dozē,
es zinātu,
kur vasara paliek.
— ... ko es sacīju — baloniņš nelido ...

MIRDZA STRAUTIŅA

Paciņa kāršu

Paciņa kāršu uz galda.
Tajā ieslēgti kungi
un viņu uzpūtība,
dāmas — smaidošas, maigas —
un kalpu villīgā
padevība.

Paciņa kāršu uz galda —
iesprostotas kaislības un maldi.
Piķa dāma smīn vēl šo brīdi
par Hermaņa
izpostīto dzīvi.
Dūžu kvartets — lepni uz savu «es» —
gatavi iznīcināt
pusi pasaules.
Un nejutis tie ne mazāko žēlu,
redzot aizejam bojā
ne vienu vien

Pazudušu dēlu.

Paciņa kāršu uz galda ...
bērni piķa kungu iecēla par Melno
Pēteri:
viņi vēl nepazist
kāršu azarta narkozi,
šo saldeno, indīgo azarta ēteri.

OLAFS GUTMANIS

Liepājas rudens

Vai, vai, kas par rudeni
Šai vētru pilsētā!
No divām pusēm trako ūdeņi,
No debesīm mākoņi krit,
Bet sarkanos dakstiņu jumtos
Saule spīd.

Melnas aļģes un bolta sāls
Plūst pa ceļiem un ielām;
Ar dzintaru pavērtā plaukstā
Liedags rītausmā lielās.

No liepām kā medus pa lāsei pil
Pirmās un pēdējās lapas.
Bet viena liepa — kas ģerboni —
Mūžīgu zaļumu glabā.

* * *

Atsvabiniet mani vismaz uz laiku
No runām par mākslu un vīna pudelēm
garām.

Vai jūs nejūtat, ka pēc katras runāšanas
Kaut kas neatkārtojams pagājis garām?

Nestāstiet man sen zināmas lietas
Par cilvēka būtību un cēlo sūtību,
Arī par to ne, cik Jānis pret Annu vakar
bija

Antijūtīgs.

Bet, ja jūs māc tik milzīgas skumjas,
Ka gribas mēnesi pārgrauzt uz pusēm,
Tad atrodiet mani kaut vai naktī,
Un mēs kopīgi klusēsim.

Tikai atstājiet mājās liekos vārdus,
Sirdēstus sikos un klačas.
Ja mums klusēšana apnīks,
Saspēlēsim riču-raču.

Ripos metamais kauliņš,
Baltie kauliņi zilos dzenās,
Pie loga pieklauvēs bērība,
Un viss būs tāpat kā senāk —

Mēs kļūsim mazi un it kā naivi,
Spēļu lācēns klunkuros pāri sliksnim,
Mums piederēs dažas stundas
Sika, bet patiesa prieka.

1969.

AUSEKLIS

Ozoldēli, Liepas meitas

Bālas lapas aijājāsi
Rudens vēju gaudēnos.
Rāmi, rāmi upe straujo,
Ziemas miegu domādam.

Ozoldēli, Liepas meitas
Upes viļņos rotājas:
Ozoldēli ziles mētā,
Liepas meitas vainākus.

Puškojieties, Ozoldēli,
Liepu lapu vainakiem!
Verat krelles, Liepas meitas,
Ozolēnu zilītēm!

Vītis, vītis liepas lapas
Trūdalinās klēpīti.
Dusēs, dusēs zilenītes,
Vēsā upes dibenā.

ĀBEĻ- DĀRZU IZAUKLĒ- TĀ

IESAKUMS BIJA DĀRZS

Labs iesākums. Ābeles ir stāvējušas kūmās pie tagadējās paraugsaimniecības «Bauska» pamatiem; tās ir palikušas saimniecības vadītāju estētika un ētika arī tad, kad dārza vidū intensīvi rosījušies celtnieki. Jau iepriekšējā direktora laikā jebkurš mehānisma vadītājs dabūjis stingru brāzienu, ja, braukājot ar agregātu, nevēriģi nospraucis kādai ābelei stumbru vai atlauzīs zaru. Un tā ikvienai centrā uzceltajai ēkai — vai tie būtu dzīvojamie nami, bērndārzs, veikals vai ēdnīca — tuvu, tuvu zarus žūžina ābeles.

Šī tradīcija, šķiet, tiek cienīta arī tagad — arī visjaunākajā paaudzē. Vai daijdārzniecei Monikai Lazdānei ir pamats bažīties, ka jauno velobraucēju trīsriteni šķērso uzkoptos zālājus vai kājele samīn zemē nokritušu ābolu?

— Mums tā nav pieņemts, — atturīgi atbildēja viena no mazajām meitenēm, kuras rātni pa asfaltēto ceļu vizināja mazbērna ratiņus. Acīmredzot šis bērns jau zina, ka mūsu pilsētās daudzliem pieaugušajiem piemēro sodus par zālāju nomīnāšanu. Bet vai gan drīzāk lauku cilvēka basajāl pēdai nav pierasts rasains zāliens vai rokaļ — sārts auglis zarā? Vai tiešām te ir arī paraugcilvēki, vai ciemiņam drusku tādi parādās? Vienā dienā tas nav izpētāms. Taču zaļo... koki zaļo, zālīte zaļo.

Saprotams, ne jau vien prieks par saimniecības centra «zaļajām plaušām», bet arī praktisks saprāts «Bauskas» ļaudīm liek saudzēt un iekopt savus kokus. Augļu dārzi, kokaudzētava ar vairāk nekā 40 000—50 000 kociņu un ogkrūmu stādāmā materiāla, tāpat ābeļ-

dārzu raža, ko realizē Jelgavas konservu kombināta Bauskas filiālē vai tiešā tirdzniecībā Rīgā, ir daļa no saimniecības ekonomiskā pamata, uz kura bazējas šo cilvēku augstais dzīves līmenis. (Galvenā ekonomiste Valda Ābolņa ieminējās, ka tas esot pat augstāks nekā pilsētniekiem.) Tātad šī palīdzība dod daļu arī katra strādājošā samērā augstajā mēneša izpeļņā, kas pagājušajā gadā sasniegusi vidēji 110 rubļu.

BRAUC UN SKATĀS...

Šī ir frāze no sēklkopības agronoma Viļņa Fišera sarunas ar mūsu fotokorespondentu Zani Legzdīnu un izklausījās apmēram šādi: **Legzdīņš:** Dzīve gan jums kā paradīzē. Arī strādāt te laikam tīrais prieks.

Fišers: Prieks gan! Kā teikt: direktors brauc un skatās, galvenais agronoms brauc un skatās, visādi ekskursanti un žurnālisti brauc un skatās... Kas atliek sovhozniekiem? — Tie arī stāv un skatās, kā šie visi brauc un skatās...

Bez komentāriem šī tirāde šķiet satīras lap-puses cienīgs materiāls. Taču kāds zemteksts te laikam ir. Bet Vilnis Fišers nav tas, kas neizgrozīsies. Lūk, cik viņš pats vien nav darba dienu nobraucis un noņēmis ar saviem kombainieriem, kamēr sasniedzis graudaugu ražu 43 centnerus no hektāra vai jau 28. aprīlī iesēto auzu ražu — 35 cnt no hektāra.

Centneri valstij — tas pirmkārt. Bet otrkārt, — prēmijas algas apmērā gada beigās; vai arī, piemēram, direktora parakstītais nolikums par sociālistiskās sacensības rezultātu vērtēšanu 1970. gadā, kas paredz piešķirt «labākās kompleksās brigādes» nosaukumu un naudas prēmiju brigadierim un labākajiem strādniekiem reizi gadā kopsummā par 300 rubļiem...

Arī galvenais agronoms Ivars Azauckis esot «uz riteņiem». Viņa «vāģi», tāpat kā kantora telpā, ierīkots radiotelefons PCB-1, un kā sējā, tā ražas novākšanas laikā viņu regulāri katru dienu klausās visi brigadierī pie savām rācijām un precīzi pilda uzdoto.

Tāpat arī direktors Jānis Endzēlis ar īsta saimnieka aci skata ne jau savu 2513 hektāru lielo saimniecību vien, kas zeļ starp Mūsas un Mēmeles krastiem. Dienu pirms tikšanās ar mums viņš bija tikko atgriezies no brauciena pa Leņingradas apgabala Vologdas saimniecību, lai paskatītos turienes pieredzi lopu turēšanā bez piesiešanas. Un atgriezies domīgs. Nezvai... Tomēr vēl jāpaskatās...

Bet atklātais peldbaseins, sporta nams ar pilnu inventāru, jauna eksperimentāla divstāvu dzīvokļu māja, topošais siltumnīcu kombināts, dārzi, puķzīrņu un asteru strēles — arī ekskursantiem ir ko skatīties.

Un žurnālistiem arī. Pozitīvu materiālu visdrošāk dabūt ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā saimniecībā, kur direktora kabinetā stāv četri smaga zīda sarkanie karogi: viens, piemēram, iegūts par zinātniskās pirmrindas pieredzes ieviešanu, vēl cits — komjaunatnes organizācijai sakarā ar 50. gadadienu...

Un beigu beigās, — kāpēc lai neskatās un nepriecājas paši sovhoza ļaudis, ja ražas novākšana visām kultūrām pilnīgi mehanizēta. Un govju fermās tāpat gan slaukšanu, gan dzirdināšanu, gan mēslu izvākšanu — visu veļc tehnika.

Un kaut gan Vilnis Fišers izmet, ka tāda «skatīšanās» bojāot sovhoznieku darba cilvēka raksturu — tā tomēr ir mūsdienu mehanizētās saimniecības liela priekšrocība, jo viss ir jāskatā, jāredz un arī jāpieskatā.

IZDEVĀS NOTVERT ARI DIREKTORU

— Lūdzu, tikai trīs jautājumus! — tika teikts tikko no ražošanas apspriedes iznākušajam direktoram Jānim Endzēlim. Steigā iznāca vairāk. Un ne tā, kā gribējās. Taču direktors ir ļoti taktisks un jaunā to neņem.

— Vai jūsu saimniecībā pastāv (kā tagad ierasts apzīmēt) problēma — jauniešu tiek-sme doties prom uz pilsētu?

— Jaunībai vienmēr ir spārnī. Aiziet armijā, aiziet izvēlētās specialitātes dēļ. Problēma mums tā nav. Tie, kas izvēlas lauksaimniecību — parasti atgriežas.

No redzētā to var saprast. Taču gribas pajautāt «Kā jūs domājat, kāpēc?». Vai tādēļ,

ka te ir 180 jauniešu liels fizikultūras kolektīvs, ir sava fizikultūras metodiste Austrā Kurkinaite ar augstāko izglītību. Savs kultūras nams ar 300—400 vietām zālē. Vakaros demonstrē tās pašas filmas ko Rīgā, notiek teātru izrādes. (Saimniecības automašīnas pat izvadā ļaudis pēc izrādēm pa brigādēm. Arī skolēni tiek uzņemti par mājām un aizvesti uz trim skolām.) Ir koris 60 cilvēku sastāvā, dramatiskais kolektīvs, estrādes orķestris utt. Saprotams.

Acīmredzot tad nav arī kadru mainības problēmas. Speciālistu kalve ir gados jauni cilvēki, visi ar augstāko izglītību un caurmēra vecumu līdz 30 gadiem. Bet, ja tiešām vajadzīga problēma — tā esot — lūdzu, 36% sovhozā dzīvojošo strādājot Bauskā... Un kāpēc ne, ja sovhozā ir svaigs gaiss, svaigi pārtikas produkti, dzīvokļi ar ērtībām — kā parasti mēdzam raksturot pilsētu — pulētas sekciju mēbeles, vanna, silts ūdens, gāze, ledusskapis, televizors...

— Tad jau nav arī vaļrs piemājas zemes un sava kaktiņa, sava zemes stūrīša problēmas?

— Dabīgi. Mums uz centru nāk labprāt. Ir uzceltas jaunas dzīvojamās mājas arī pa brigādēm. Centrā celšim vēl vienu eksperimentālo korpusu un laikā no 1971. līdz 1975. gadam trīs 18 dzīvokļu mājas.

— Bet kas notiks ar «tēvtēvu mīļajām latvju sētām»?

— Pamestās mājas pamazām nomīrs...

Bēdīgi? Varbūt arī ne. Kam 20. gadsimtā vajadzīga pussabrukusi kūts ar vidū lielikušu, sūnainu juntu, kam pa caurumiem rēgojas gaisma? Dajumam? Pagātnes romantikai?

— Lai paliek problēmas. Dzirdēju, ka saimniecībā esot 4 govju fermas ar 575 ragainēm un labiem izsūkumiem. Bet pasakiet, lūdzu, kur jums palikušas aitas?

Jānis Endzēlis pamirdzina zobus mazliet ironiskā smaidā:

— Nav. Nav mums nevienas aitas...

Lūk, kā! Ar to mūsu saruna apstāst. Direktoram labāk zināms, kas viņa saimniecībā ir vajadzīgs, kas ne. Nav man ko «mācīt», ja negribu būt pirmā no... jo, nūdien, īsti nezīnu, vai viņa atbilde jāsaprot tiešā vai pārnēstā nozīmē.

Atvadoties vēl leminos: «Arī man te patīk. Ja es uzrakstītu lūgumu, vai mani šeit pieņemtu kādā darbā?»

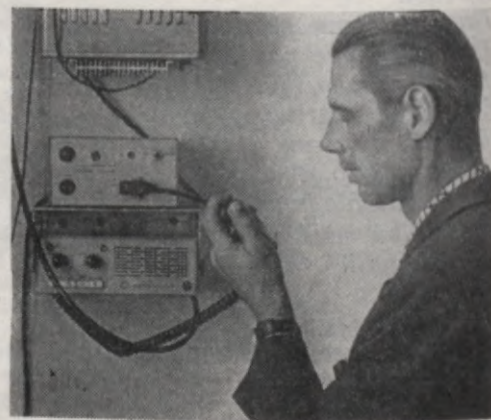
Atbilde ir tieša: — Labas dzīves meklētājus mēs vispirms pārbaudām, — nosūtām uz brigādēm, lai pastrādā tur, lai ar darbu pierāda, kas viņi ir. Un lai vispirms padzīvo kaut kopmītnē...

Redz kā, pirmrindas sovhozā sagribējies. — teiks lasītājs, — bet kāpēc ne uz citu pusi, kur darba rokas vairāk vajadzīgas un ābeļdārzs vēl jāiekopj...

Un pareizi teiks! Bet to es tomēr baidos. Es baidos no vietām, kur traktori izdangā pagalmus, kur ap māju nav neviena koka. Baidos tāpēc, ka, lai cik ļoti kāds entuziasts centos tur iedēstīt ābeļi, — tā aug ilgi, bet tādā vietā bojā aiziet ātri. Un tur ir vajadzīgs daudz lielāks spēks par manējo spalvu. Lai paveiktu ko tādu kā «Bauskā», ir vajadzīgs vēl kas vairāk — dziļas saknes sava kolektīvā ābeļdārza zālajā zemē.

T. Putniņa

(Skat. attēlus 10., 11. lpp.)

Dispečers Zigmunds Barovskis pie radiotele'ona

RĪTS.

LAIVU PIESTĀTNE.

PĒC LIETUS.

VALDIS BRAUNS [Ventspils]

Galvenā ekonomiste Valda Āboliņa savās rokās tur «Bauskas» skaitlisko plānojumu un kontroli — paraugsaimniecībai ir arī lielāki uzdevumi, un, ja dabā viss aug un zēl, ar to vien šodien vairs nevar raksturot modernu saimniecību.

Celtnieku brigāde rosās, lai jau laikus varētu nodot ekspluatācijā jauno siltumtīcu kombinātu ar 2400 m² lielu zemstikla platību un katla māju.

Ābejdārzu ielokā, netālu no centra dzīvojamām mājām, pašiem sava ēdnīca — liels atvieglojums sovhoza sievietēm. Priekšplānā [no kreisās] galvenais agronoms Ivars Azauckis.

Saimniecības labākais kombainieris Laimutis Janonis pašlaik gādā par to, lai tikai ātrāk varētu nokārtot saistības ar valsti.

Arī gaišo, nelielo veikaliņu «Bauska» no vienas puses ietver saimniecības centra koki, bet no šosejas benzīna izgarojumiem to nosedz vītoli zaļās krēpes.

Šīs saulainās, gaišās lodžijas ir neliels fragments no pagaidām pirmās eksperimentālās mājas padomju saimniecības centrā.

Centrā uzceltajās dzīvojamās mājās, kur mīt galvenokārt saimniecības speciālisti, mehanizatori, šoferi, dzīvokļi labiekārtošanas ziņā neatšķiras no pilsētu mājām.

Padomju saimniecības «Bauska» direktors Jānis Endzelis lietišķi un vienmēr laipni kārtu jebkuru jautājumu gan ar savu darbinieku saimi, gan ar biežajiem ciemiņiem.

Sēklkopības agronoms Vilnis Fišers ir rajona rekordists svarcelšanā, labprāt nodarbojas ar tūrismu. Taču rudens cēlienā uz viņa pleciem [kas, kā redzat, ir diezgan plati] gulstas ļoti atbildīga saimniecības darba daļa.

Sešdesmito gadu vidū šis bērnodārz-mazbērnu novietne ar 90 vietām bija populārs republikā, savā laikā par to saņēmas Vissavienības un republikas prēmijas.

Z. LEGZDIŅA foto

//

Laiņi lūdzam «Saktā»!

Lai «nepārslogotu» attēlu un labāk būtu redzams veikala interjers, fotogrāfs izvēlējies reti kļusu brīdi. Parasti gan šeit plūst nepārtraukta ļaužu straume.

A.SAPIRO foto

«Saktas» skatlogi arvien izpelnās uzmanību.

Suvenīru nodajā Biruta Henriņa laipni palīdz pircējiem izvēlēties.

„SAKTU” PAZĪST VISI

Dāvanu veikalā «Sakta» pazīst visi — rīdzinieki un iebraucēji. Veikala popularitāte sniedz tālu aiz Latvijas robežām. Kur meklējams tādu panākumu noslēpums? Uz šo un dažiem citiem jautājumiem centsimies atbildēt šai rakstā.

VEIKALS SĀKAS AR SKATLOGU

Bieži vien gadās tā: veikalā ir samērā plaša preču izvēle, varbūt dabūjamas tās mantas, ko pašreiz meklējam, un tomēr mēs tam ejam vienaldzīgi garām. Un vienīgi tāpēc, ka veikala skatlogos nepiesaista uzmanību. Visēlegantāko jaku ar kažokādas oderi var saņurcītu gluži kā maisu iesviest vitrinā, tā ka pat vīrsū negribas skatīties, un visparastākos zīmuļus iespējams pasniegt tādā veidā, ka jūs iegādāsit tos, lai gan mājās rakstāmo netrūkst.

«Saktā» prot pasniegt precī. Tāpēc pie veikala platajiem skatlogiem vienmēr drūzmējas cilvēki. Tie paši zīmuļi šeit puslokā iesprausti galvā smaidošam cilvēciņam no papes, un tie atgādina vizuālo saules starus. Viss — sākot ar vīriešu virskrekliem un beidzot ar rotaļlietām, par piemiņas lietām nemaz nerunājot, — tiek lakoniski un izteiksmīgi reklamēti. Taču vitrīnu nekad pārmērīgi nepieblīvē. Un arī tā ir māksla.

Vispār «Saktas» skatlogiem (un ne tikai skatlogiem vien) ir lalmējies: veikala direktora vietnieks I. Feigelsons ir mākslinieks dekorators un savai profesijai palicis uzticīgs līdz šai dienai. Kopā ar mākslinieku dekoratoru E. Bruku viņš veido glītus un oriģinālus skatlogus. Jo skatlogs ir ne tikai veikala vizītkarte, bet arī tā reklāma. Un reklāma, kā zināms, sistemātiski jāatjauno. Ko līdz, piemēram, pat labi dekorēts skatlogs, ja tas, teiksim, malja beigās veikala apmeklētājiem piedāvā slēpes, bet novembrī — peldkostīmu? «Saktas» vitrīnās valda stingrs princips — katrā gadalaikā tās ietērpjas piemērotā «apģērbā». Ziemā līdzās tradicionālajam Salla vecim pārsvarā ir bālāki toņi,

daudz lieto elektrisko apgaismojumu, pavasarī un vasarā dominē raibas, dzīvespriecīgas krāsas.

Un vēl viens princips, kuru dāvanu veikalā cenšas ievērot: skatlogā jābūt tikai to preču paraugiem, kuri patlaban dabūjami. Kāda jēga reklamēt, ja tā tikai uzbudina cilvēka prātu, bet nespēj apmierināt viņa pieprasījumu!

«Saktā» gāja vēl tālāk: nolēma reklāmu izvest uz ielas. Bet kādā veidā? Uzstādīt skaļruni? Visai primitīvi. Citi panēmieni arī nešķita labāki. Bet te radās vēl viena doma, kuru drīz vien veiksmīgi realizēja. Veikala durvju priekšā parādījās populārais franču bērnu pasakas varonis — labsirdīgais un atjautīgais Pifs. Latvijas PSR Jaunatnes teātra aktrises Veltas Skurstenes balsī viņš aicināja rīdziniekus un pilsētas viesus veikalā, novēlēja veiksmīgi iepirkties.

Pifam radās daudz draugu un... ienaidnieku. Ir mūsu vidū vēl tādi ļaudis, kas uz visu jauno skatās caur melnām brillēm. «Kāpēc tāds ķēms vajadzīgs? Tā taču ir klaji rietumnieciska reklāma!» Dīemžēl, šādi spriedelējumi reizēm rod atbalstu. No «Saktas» skatloga nācās izņemt VDR ražotās sievietes veļas reklāmu, jo kādam «tikumības sargam» tā šķita divdomīga. Tiesa, par šo tematu nediskutēsim, tā ir nopietna problēma, kas jāiztirzā atsevišķi. Gribas tikai izteikt nožēlu par to, ka reizēm, pašiem to nemanot, nekādi nevaram atbrīvoties no aizspriedumiem, kuriem jau sen būtu laiks pazust.

Viesuļvētra, kas pērnā gada novembrī plosījās Latvijā, skāra arī «Saktu». Nodzisa veikala lepnums — spilgtā gaismas reklāma, kuras burti zaļgoja daudzās krāsās un valodās. Veikala vadībai ieteica reklāmu atjaunot. Domas dalījās. Tiesa, tas būtu vieglāk, prasītu mazāk izdevumu un pūļu. Bet atjaunot reklāmu — tas nozīmētu atkārtoties. Un vai atkārtoties nav garlaicības un pelēcības sinonīms, — tas, pret ko «Saktā» konsekventi cīnās? «Nevis atjaunot, bet radīt kaut ko jaunu, vēl spilgtāku,» nolēma saktieši. Radās vairākas skices un meti. Diskutēja par katru detaļu. Beidzot tapa mets spožai gaismas poēmai, pašai interesantākajai un spilgtākajai neona izkārtnei Rīgā.

12 000 UN 200

Pirmais skatlis izsaka pircēju daudzumu, ko «Saktā» ik dienas apkalpo, otrs — veikala darbinieku skaitu. Un šie divi simti nav tikai pārdevēji vien, bet arī noliktavu darbinieki, palīgstrādnieki, administratīvais personāls — visi tie, kuri nodrošina tirdzniecības uzņēmuma normālu darbību.

12 000 — tie ir cilvēki ar visdažādāko raksturu, noskaņojumu, gauri un pieprasījumu. Bet arī «Saktas» meitenēm (pārdevēju vīriešu šeit gandrīz nav, un vispār mūsu valsts tirdzniecības tīkls par 82 procentiem ir sievietes rokās) ir savas rakstura īpašības, savi prieki un bēdas. Bet šeit pastāv nerakstīts likums — «sliktu noskaņojumu atstāj mājās». Un vēl kāds: «pircējam vienmēr taisnība.» Lai gan, atklāti runājot, mūsu vidū ir dažādi pircēji.

Suvenīru nodaļas interjers.

Vidējā izglītība, valodu zināšana, suvenīru nodaļā arī svešvalodu pārvaldīšana (šeit iegriežas daudz ārzemnieku) — tādas ir formālās prasības jaunajam pārdevējam. Taču ir svarīga atbilstība vēl vienai prasībai: jāprot pircējus apkalpot tā, lai pat visnerozākie un izvēlīgākie aizietu apmierināti. Daudz runā un raksta par pārdevēja smaidu. Protams, ir patīkami, ja aiz letes jūms uzsmaida jauna, glīta meitene. Taču ar to vien vēl nav līdzēts. Ja meitenei nav zināšanu, ja viņa neprot ieteikt, vispusīgi parādīt preci, smails vien nelīdz. «Saktas» meitenes to lielākoties prot.

«Saktā» kolektīvs ir saliedēts, kadru mainība salīdzinājumā ar dažiem citiem tirdzniecības uzņēmumiem šeit ir niecīga.

TĀ RODAS PIEPRASĪJUMS

Veikalā ieradās rūpnīcas «Straume» pārstāvis.

— Esam sākuši ražot pildspalvas ar elektrisku izgaismojumu. Lūk, paraugs! Vai ņemsit?

Vienkāršā pildspalvā bija iemontēta maza baterija. Tā it kā izgaismoja to un padarīja šo ikdienā nepieciešamo priekšmetu dekoratīvi krāšņu.

Veikala darbinieki saskatījās. — Nemsim. Izmēģinājumam 100—200 gabalus, — kāds te minējās.

Paņēma 1500 pildspalvas. Paraugu ar lakonisku, glīti noformētu paskaidrojumu novietoja skatlogā. Jau pēc dažām stundām pirmais sūtījums bija izpārdots.

«Saktā» rūpīgi pēti pieprasījumu. Šeit nebaidās atteikties no «tradicionālajiem», bet novecojušiem izstrādājumiem, nebaidās strīdēties ar rūpnīcām, pircēju interesēs saasināt attiecības.

Pirms kāda laika suvenīru nodaļā pārsvarā bija Igaunijas un Lietuvas daļamatnieku izstrādājumi. Tos labprāt pirka. Bet vai tiešām seno Rīgas vārta dekoratīvās atslēgas jāved no Tallinas? Vai tepat nevarētu ražot kaut ko līdzīgu? Veikala vadība sazinājās ar tautas daļamatnieku apvienību «Daiļrade». Tagad Latvijas piemiņas lietu meistaru izstrādājumi cienīgi konkurē ar kaimiņu republiku un arī ārzemju suvenīriem.

PERSPEKTĪVA — FIRMA

Pirms desmit gadiem, kad veikalu nodibināja, telpas bija krietni šaurākas. Dāvanu veikals pakāpeniski paplašinājās uz savu kaimiņu rēķina. Bet tagad atkal jau ietērpis spiež...

Saurība vispirms jūtama suvenīru nodaļā. Tāpēc nolems jau tuvākajos gados iekārtot jaunu piemiņas lietu salonu Padomju bulvārī.

Vecrīgā «Saktai» būs divas filiāles. Viena atradīsies divstāvu namā Komjaunatnes ielā, otra — Latviešu sarkano strēlnieku laukuma tuvumā. Vēl vienu atvērs daudzstāvu namā, ko nolems celt Sporta pils apkaimē. Tur pārdos vietējās rūpnīcības ražojumus.

Vēl jaunajām filiālēm nav pilnībā izstrādāti projekti, vēl krietni nāksies palauzīt galvu, pastrīdēties par fonu un interjeriem. Taču viens ir skaidrs: jaunākās māšas būs vecākās cienīgas; tās veidos, ievērojot dāvanu veikala labākās tradīcijas, tām piešķirs skanīgus nosaukumus. Un «Sakta» no tirdzniecības uzņēmuma pārvērtīsies par firmu ar plašām perspektīvām un vērtību.

A. Markons

(Nobeigums)

— Vectēvs nejāva man celties, — zēns atteica.
— Kā tā — nejāva? Iesim, paskatīsimies. Tādas lietas katru dienu nenotiek. Sodien ir dzīres. Gan tase ar taukiem, gan karote ar taukiem un arī mute ar taukiem! Celies.

Neveiklām, piedzēruša cilvēka kustībām viņš sāka gērbt zēnu.
— Es pats, — puisēns, juzdams, ka viņam reibst galva, mēģināja atsacīties no palīdzības. Taču piedzērušais Seidahmats neklausījās. Viņš uzskatīja, ka dara labu darbu, jo zēnu taču bija pametuši mājās vienu pašu, bet šodien tāda diena, kad gan tase ar taukiem, gan karote ar taukiem un arī mute ar taukiem...

Grīņodamies zēns kopā ar Seidahmatu izgāja no istabas. Diena bija vējaina, pamale noklāta ar skrajem mākoņiem. Tie žigli slīdēja gar debess jumū. Un kamēr zēns izgāja cauri verandai, laiks pa divi lāgi strauji pārvērtās — te neciešami spilgti spīdēja saule, te uznāca netikams mijkrešlis. Zēns juta, ka viņam no tā iesāpas galva. Vēja brāzmas trenkti, se jā iesitās ugunskura dūmi. Acīs sāka kniest. «Lai kam šodien mazgā veļu,» zēns nodomāja, jo pagalmā uguni kūra parasti lielajā veļas mazgāšanas dienā, kad ūdeni milzīgā, melnā katlā sildīja visām trim mājām kopā. Viens pats cilvēks šo katlu nevarēja ne pacelt. Krustmāte Bekeja un Guļdzamala to cēla tikai divatā.

Zēnam patika lielā veļas mazgāšana. Pirmkārt, katls karājas uz atklātas uguns, — var arī parotajāties ap to, nav kā istabā. Otrkārt, gauži patīkama ir izmazgātās veļas žaušana. Uz auklām sakārtās baitās, zilās un sarkanās lupatas tik ļoti greznoja pagalmu. Zēnam patika sļepus pielīst pie izžautās veļas un pieglausties ar vaigu pie valģās drānas.

Soreiz pagalmā nekādu veļu neredzēja. Tomēr uguns zem katla bija liela — garaiņi mutuļiem vēlās no verdošā katla, kas bija līdz malām piestampāts ar lieliem gaļas gabaliem. Gaļa jau nāca gatava: tās aromāts un ugunskura smarža kutināja nāsis, un mutē saskrēja siekalas. Bekejas krustmāte jaunā, sarkanā kleitā, jaunos hromādas zābakos un puķainā, uz pleciem noslidējušā lakatā, stāvēja noliekusies pār katlu un smēla ar kausu nost putas, bet vectēvs Momuns, notupies viņai blakus uz ceļiem, bikstīja ugunskurā degošās pagales.

— Re, kur viņš ir, tas tavs vectēvs, — Seidahmats pateica zēnam.

— Ejam.

Bet tikko viņš atkal sāka vilkt:

No rudī rudiem kalniem
Es atjāju rudā zirgā, —

tā no šķūniša izspraucās Orozkuls ar gludi noskūtu galvu, cirvi rokās un atrofītām krekla piederuknēm.

— Kur tu biji pazudis? — viņš bargi uzsauca Seidahmatam. — Viesim pašam jācērt malka, — un Orozkuls pamāja uz šofera pusī, kas skaldīja pagali, — bet tu staigā dzledādams.

— Nu, ar šito darbiņu mēs viens un divi tiksīm galā, — Seidahmats viņu nomierināja un aizgāja pie šofera. — Padod, brāl, man pašam.

Bet zēns aizgāja pie vectēva, kas tupēja pie uguns. Viņš pienāca no mugurpuses.

— Ata, — zēns pasauca.

Vectēvs nesadzirdēja.

— Ata, — zēns atkārtoja un pieskārs vectēva plecam. Vecais vīrs atskatījās, un zēns viņu vairs nepazīna. Arī vectēvs bija piedzēries. Bet zēns nevarēja ne atcerēties, kad viņš būtu redzējis vectēvu kaut drusku iereibušu. Ja arī tas kādreiz gadījās, tad varbūt vienīgi kāda veca isikkulieša bērū mielastā, kad pat sļevietēm pasniedza šņabi. Taču viņš nekad nedzēra tāpat vien, bez iemesla.

Vecais vīrs palūkojās zēnā ar tādu divainu, nekā neredzošu un mežonīgu skatienu. Seja viņam bija sakarsusi un sarkana, un, kad viņš atjēdzās, ka blakus stāv mazdēls, tā kļuva vēl sarkanāka. Tā pieplūda ar svelošu sārtumu un uzreiz arī nobālēja. Vectēvs steidzīgi piecēlās.

— Ko tad tu te? — viņš dobjī noprasiņa, piespiezdams zēnu sev klāt. — Ko tad tu te? Ko tu? — Nekā cita viņš nespēja pateikt, it kā būtu pēkšņi zaudējis runas spējas. Viņa satraukums pielīpa arī zēnam.

— Vai tu neesi saslimis, ata? — zēns izbījies noprasiņa.

— Nē, nepavisam. Es tikai tāpat, — vecais Momuns nomurmināja.

— Tu ej un maziet pastaigā. Bet es te ar malku, es te drusciņ...

Viņš gandrīz vai atgrūda mazdēlu un, gluži kā nošķīries no visas pasaules, atkal pagriezās ar seju pret uguni. Viņš tupēja uz ceļiem, ne uz vienu neskatījās un bija aizņemts tikai ar uguni un pats ar savām domām. Vecais vīrs nemaz nedzirdēja, ka viņa mazdēls apjucis pamiņājās un aizgāja prom pa pagalmu pie Seidahmata, kas skaldīja malku.

Zēns nekā nesaprata, kas noticis vectēvam un kas vispār šais mājās pēkšņi atgadījies. Un, tikai piegājis tuvāk pie šķūniša, viņš ieraudzīja lielu kaudzi svaigas, sarkanas gaļas, kas bija sakrauta uz zemē izklātās ādas. Gar ādas malām vēl tecēja sārtenas asins straumītes. Gabaliņu tālāk, tai vietā, kur izlēja samazgas, suns rūkdams plucināja iekšas. Pie gaļas kaudzes, uz ceļiem notupies, kā blāķis sēdēja kāds milzīgs svešs cilvēks ar tumšu seju. Tas bija Koketajs. Viņš un Orozkuls ar nažiem rokās grieza gaļu gabalos. Mierīgi, nesteigda-

mies viņi nosvieda nogrieztos gabalus divās kaudzēs uz ādas, kas bija noklāta ar spalvu uz leju.

— Tīrais prieks un bauda! Un kāda smarža! — gaļu paozdams, rupjā balsī sacīja druknais, melnīgsnējais tēvainis.

— Ņem vien, ņem, met savā kaudzē, — Orozkuls izšķērdīgi piedāvāja. — To mums tavā atbraukšanas dienā dievs piešķīris no sava ganāmpulka. Katru dienu tāda laime vis nesmaida.

Orozkuls visu laiku pūta un tusnīja, cēlās kājās un glaudīja savu apaļo vēderu, it kā būtu sazin ar ko pārēdies, un tūdaļ varēja redzēt, ka viņš jau ir krietni iedzēris. Viņam trūka elpas, viņš sēca un lāgiem atmeta atpakaļ galvu, lai varētu dziļāk ievilkt gaisu. Kā govs tesmenis galīgā seja laistījās aiz pašapmierinātības un branguma.

Kad zēns ieraudzīja pie šķūniša ragaino marala galvu, viņš apstulba un nodrebīnājās kā aukstumā. Nocirstā galva mētājās putekļos, kas bija piesūkušies ar notecējušām asinīm. Tā atgādināja no ceļa nogrūstu siekstu. Galvai blakus mētājās četras, ceļu locītavās nogrieztas kājas ar visiem nagliem.

Zēns ar šausmām nolūkojās šajā baigajā skatā. Viņš neticēja savām acīm. Viņa priekšā gulēja Ragainās Briežumātes galva. Zēns gribēja bēgt no šejienes, taču kājas neklausīja. Viņš stāvēja un skatījās uz izķemoto baltās maralbriežu govs nedzīvo galvu. Uz to pašu, kas vakar vēl bija Ragainā Briežumāte, kas vakar vēl noraudzījās pāri upel ar labsirdīgu un ciešu skatienu, uz to pašu, ar kuru viņš domās sarunājās un kurai viņš piekodināja, lai atnes uz ragiem brīnumšūpuli ar zvārgulīti. Tas viss pēkšņi bija pārvērst bezveidīgā gaļas čūpā, nodīrātā ādā, nocirstās kājās un putekļos nometā galvā.

Viņam vajadzētu iet prom, taču viņš stāvēja kā pārakmeņojies, aizvien vēl neapjēgdams, kā un kādēļ tas viss noticis. Melnīgsnējais, druknais tēvainis, tas, kurš grieza gaļu gabalos, uzdūra uz dunča gala un izvilka no kaudzes nieri un pasniedza to zēnam.

— Se, puls, izcep uz oglem, būs gards, — viņš sacīja.

Zēns pat nepakustējās.

— Nem! — Orozkuls pavēlēja.

Zēns, nekā neapjēgdams, pastiepa roku un nu stāvēja, sažņaudzis vēsajā plaukstā vēl silto, maigo Ragainās Briežumātes nieri. Bet Orozkuls pa to laiku piecēla aiz ragiem baltās maralienes galvu.

— Ir gan smaga, — viņš pasvārstīja to gaisā. — Ragi vien cik sver!

Viņš nolika galvu sāniski uz blūka, paņēma cirvi un sāka cirst ragus laukā no galvaskausa.

— Bet tad ir gan ragi! — viņš lāgu lāgiem noteica, triekdams ar cirvja asmeni pa ragu pamatni. — Tos mēs tavam vectēvam. — Viņš pamirkšķināja zēnam ar aci. — Kad nomirs, uzliksim uz kapa. Lai tad kāds tik pamēģina teikt, ka mēs viņu necienām. Vai tad vēl vairāk var cienīt! Tādu ragu dēļ nebūtu nekāds grēks šodien pat nomirt! — viņš iesmējās un atvēzējās ar cirvi.

Ragi turējās stipri. Izrādījās, ka nav nemaz tik viegli dabūt tos nost. Piedzērušais Orozkuls nevarēja trāpīt ar cirvi vajadzīgajā vietā, un tas viņu tracīnāja. Galva novēlās no blūka. Tad Orozkuls sāka to cirst tāpat uz zemes. Galva atlēca tālāk, un Orozkuls dzinās tai ar cirvi pakal.

Zēns ik pēc cirtiena nodrebēja, nevilus pakāpās atpakaļ, taču nespēja aiziet prom. Viņš stāvēja kā rēgainu murgu apsēsts, kā balgas un nesaprotamas varas piekalts pie šīs vietas un brīnījās, kāpēc Ragainās Briežumātes stiklainā, nekustīgā acs nevirās no cirvja. Kāpēc tā nemaz nepamirkšķina, kāpēc neaizmieļdas no bailēm? Galva jau sen bija novārtīta ar putekļiem un dubļiem, taču acs joprojām palikusi tīra un, šķiet, aizvien vēl lūkojās pasaulē ar mēmu, sastingušu neizpratni, tādu, kādu to bija pārsteigusi nāve. Zēnam bija ball, ka piedzērušais Orozkuls netrāpa pa aci.

Ragi vēl turējās klāt. Orozkuls aizvien vairāk zaudēja savaldīšanos, pārskaitās un tagad jau velēja pa galvu neskatīdamies un kā pagādījās — te ar cirvja pietu, te asmeni.

— Tā taču salauzīsī ragus. Paļauj man, — sacīja pienākušais Seidahmats.

— Ej prom! Es pats! Ne velna nesalauzīšu! — Orozkuls nošņācās un atvēzēja cirvi.

— Kā vēlies, — Seidahmats nospļāvās un devās uz mājām. Viņam līdzī atgāja arī melnais, druknais vīrs. Maisā viņš nesa savu gaļas tiesu.

Bet Orozkuls ar piedzēruša cilvēka neatlaidību turpināja aiz šķūniša Ragainās Briežumātes gaļas kapāšanu. No malas izskatījās tā, it kā viņš tagad izpildītu sen kāroto atriebības aktu.

— Ak tu, riebekle! Ak tu, m... tāda! — viņš ar putām uz lūpām spārdīja galvu ar zābaku, it kā nedzīvā galva spētu viņa vārdus sadzirdēt. — Gan es tev rādišu! — Un viņš atkal metās tai virsū ar cirvi. — Lai tad velns par stenderi paliek, ja netieku ar tevi galā. Se tev! Se tev! — viņš zvēlēja ar cirvi. Galvaskauss krakstēja, kaulu gabali šķīda uz visām pusēm.

Kad cirvja asmens nejauši trāpīja šķērsām pa aci, zēns īsi ieklēdzās. No pāršķeltās acs dobuma pašķīda tumšs, biezs šķidrums. Acs nomira, pazuda, izgaisa...

— Es vēl ne tādas galvas vien varu sašķaidīt! Un ne tādas ragus

vien aplauzt! — Orozkuls rēca mežonīgās dusmās un naidā pret šo nevainīgo galvu.

Beidzot viņam izdevās ielauzt galvaskausu pieres un paura pusē. Tad viņš nosvieda cirvi, pieķērās ar abām rokām pie ragiem un, galvu ar kāju pie zemes piespiedis, sagrieza ragus ar zvērīgu spēku. Viņš izrāva tos, un tie nokrakstēja kā lūstošas saknes. Tie bija taisni tie ragi, uz kuriem Ragainajai Briēzumātei, paklausot zēna lūgumu, vajadzēja atnest Orozkulam un krustmātei Bekejai brīnumšūpuli...

Zēnam sametās nelabi. Viņš novērsās, niere nokrita zemē, un zēns gausi aizvilkās prom. Viņš ļoti baidījās, ka nenokrit vai nesāk vemt turpat, cilvēkiem redzot. Bāls, aukstiem, lipīgiem sviedriem klātu pieri, viņš pagāja garām sārtam, kurā rūkdama liesmoja uguns, virs kura no katla mutuļoja karsti garaiņi un pie kura, citiem muguru pagriezis, joprojām ar seju pret uguni sēdēja nelaimīgais vectēvs Momuns. Zēns negāja viņam klāt. Gribējās ātrāk tikt līdz gultai, iekrist tajā un pārvilkēt segu pāri galvai. Lai nekā nedzirdētu un neredzētu. Lai varētu aizmirst.

Viņam pretim nāca krustmāte Bekeja. Nejēdzīgi uzposusies, bet ar zili zaļām Orozkula sitienu pēdām uz sejas, izdilusi, kārna un nedabiski jautra tā šodien skraidīja, rūpēdamās par «lielo gaļu».

— Kas tev noticis? — viņa apturēja zēnu.

— Man sāp galva, — viņš atteica.

— Manu mīlo, manu slimnieciņ, — viņa noteica pēkšņos maiguma uzplūdus. Un sāka skūpstīt puisēnu.

Arī viņa bija piedzērusies. Arī no viņas pretīgi oda pēc degvīna.

— Viņam sāp galva, — Bekeja aizkustināta murmināja. — Ak tu, manu dārgumiņ. Tu laikam gribi ēst?

— Nē, negribu. Es gribu gulēt.

— Tad tik ejam, ejam. Es tevi apguldīšu. Kā tad tu tā gulēsi viens pats kā pamests. Visi taču būs pie mums. Gan viesi, gan mūsējie. Arī gaļa jau gatava. — Un viņa aizvilka zēnu sev līdzī. Kad viņi atkal gāja garām ugunskuram, no šķūniša puses parādījās Orozkuls, nosvīdis un sarkans kā iekaisis tesmenis. Kā uzvarētājs viņš nosvieda blakus vecajam Momunam tikko izcirstos marala ragus. Vecais vīrs piecēlās.

Uz viņu nepaskatījies, Orozkuls pacēla spaini ar ūdeni un, galvu atmetis, sāka dzert, aplīdamies ar ūdeni.

— Tagad tu vari mirt, — viņš teica, uz mirkli atrāvies no ūdens, un atkal pieilka spaini pie mutes. Zēns dzirdēja, ka vectēvs nomurmināja:

— Paldies, dēliņ, paldies. Tagad arī nav vairs bail no nāves. Nu, kā tad, šitāds gods un cieņa man...

— Es iešu mājās, — zēns teica, juzdams, ka uzmācas vārgums.

Krustmāte Bekeja ir dzirdēt negribēja:

— Nav tev tur vienam pašam ko darīt. — Un gandrīz vai ar varu ievēda viņu istabā un noguldīja gultā.

Orozkula mājās viss jau bija sagatavots mielastam. Gan vārīta, gan cepta — pilns galds. Ap visu to naski rīkojās vecāmate un Guļdzamala. Krustmāte Bekeja vienā laidā skraidīja te istabā, te laukā pie ugunsкура. Uz puķotām segām, palikuši spilvenus zem elkoņiem, zvīnēja Orozkuls un melnais, druknais Koketajs un, lielo gaļu gaidīdami, aiz gara laika sūca tēju. Viņi abi pēkšņi jutās lieli un vareni kā knaži. Tēju viņiem pienesā Seidahmats, ielējis katrā pialā pa malkam.

Bet zēns nekustīgs un sasprindzis kļuva gulēja kaktā. Viņu atkal kratīja drudzis. Viņš gribēja piecelties un aiziet, taču baidījās, ka, līdzko izkāps no gultas, tā uznāks vēmiens. Un tādēļ viņš krampjaini turēja sevi kaklā iesprūdušo kamolu. Baidījās pat lieku reizi pakustēties.

Drīz pēc tam sievietes paaicināja Seidahmatu pagalmā un pēc brītiņa viņš parādījās durvīs ar kūpošu gaļas kaudzi milzīgā emaljētā bļodā. Viņš tikko spēja panest šo smagumu un nolika to Orozkulam un Koketajam priekšā. Aiz viņa ienāca sievietes un ienesa vēl dažādus ēdienus.

Visi sasēdās un paņēma nažus un šķīvjus. Seidahmats pa to laiku salēja glāzēs degvīnu.

— Šnabja komandieris būšu es, — viņš skaļi smējās un rādīja uz kaktā saliktajam pudelēm.

Pēdējais atnāca vectēvs Momuns. Šodien vecais vīrs izskatījās divains, daudz nožēlojamāks nekā parasti. Viņš gribēja apsēsties kaut kur malīnā, taču melnais, druknais Koketajs cēlsirdīgi palūdza viņu apsēsties sev blakus.

— Nāciet šurp, aksakal.

— Paldies. Es tepat, mēs taču esam savās mājās, — vectēvs Momuns lūkoja atteikties.

— Bet jūs tomēr esat pats vecākais, — Koketajs nepiekāpās un apsēdināja viņu starp sevi un Seidahmatu. — Iedzersim, aksakal, sakarā ar jūsu lielo veiksmi. Jums pirmais vārds.

Vectēvs Momuns nedroši nokremšļojās.

— Lai šajā mājā valda miers, — viņš ar mokām izdabūja. — Bet tur, kur valda miers, mājā arī laime, mani bērni.

— Pareizi, pareizi! — visi piebalsoja un ielēja degvīnu savās rīklēs.

— Un ko tad jūs pats? Nē, tā nevar! Novēlat laimes znotam un meitai, bet pats nedzerat. — Koketajs pārmeta apmulsušajam vectēvam.

— Ja jau dzeram par laimi, tad es preti neturēšos, — vecais vīrs

steidzīgi notelca. Visiem par izbrīnu viņš izmeta līdz dibenam gandrīz pilnu glāzi ar šņabi. Un apstulbis sāka purināt savu veco galvu.

— Se tev nu bij!

— Lai tik pamēģina kāds mūsu vecajam līdzī turēt!

— Ir gan spēka mitriķis tas jūsu vecais!

Visi smējās, visi bija apmierināti, visi slavēja vectēvu.

Istabā kļuva karsts un smaciņš. Zēns gulēja ar mocijas, viņam visu laiku nāca vēmiens. Viņš gulēja ar aizvērtām acīm un dzirdēja, kā apreibušie cilvēki, rīdami Ragainās Briežumātes gaļu, čamstināja, grauza un šņāca, kā cienāja cits citu ar gardākajiem gabaliem, kā skandināja nosmulētās glāzes, kā meta bļodā apskrubinātos kaulus.

— Tā jau nav gaļa, bet jauns kumelēns! — lūpas čāpstinādams, Koketajs slavēja.

— Ko tad jūs domājat, mēs esam muļķi, vai? Dzīvot kalnos un neēt šitādu gaļu, — plātījās Orozkuls.

— Pareizi, kādēļ tad mēs šeit dzīvojam, — Seidahmats plebalsoja. Visi lielija Ragainās Briežumātes gaļu. Gan vecmāte, gan krustmāte Bekeja, gan Guļdzamala un pat vectēvs Momuns. Arī zēnam atnesa un pasniedza uz šķīvja gaļu un citus ēdienus. Taču viņš visu laiku atsacījās, un piedzērušie, redzēdami, ka puika neļūtas labi, beidzot lika viņu mierā.

Zēns gulēja, zobus sakodis. Viņam šķita, ka tā varēs vieglāk tikt galā ar nelabo dūšu. Taču vēl vairāk viņu mocīja paša nevarības apziņa, tas, ka viņš nespēj nekā padarīt šiem cilvēkiem, kas nogalinājuši Ragaino Briežumāti. Un bērna taisnīgājus dusmās un izmisumā zēns piedomāja visvisādus atriebības paņēmienus, — kā viņš sodītu šos cilvēkus, kā piespiestu apjēgt, cik drausmīgu noziedzumu viņi pastrādājuši. Taču nekā labāka nespēja izdomāt, vienīgi pieaicināja savās domās palīgā Kulubeku. Jā, to pašu pulsi karavīra pūsmēteli, kas tajā puteņa naktī bija atbraucis kopā ar jaunajiem puistēm pēc slēna. Tas bija vienīgais cilvēks no visiem, ko zēns pazina, kurš varētu uzveikt Orozkulu un pateikt viņam acīs visu patiesību.

Zēna aicināts, Kulubeks atsteidzās savā kravas mašīnā, izlēca no kabīnes ar automātu rokās: «Kur viņi ir?» — «Rau, tur!» Un viņi abi aizskrēja uz Orozkula māju, atrāva vajā durvis. «Nekustēties! Rokas augšā!» Kulubeks jau no sliekšņa bargi pavēlēja un notēmēja ar automātu. Visi skatījās ieplestām acīm. Sastingusi no bailēm, kur nu kurais sēdēdams. Gaļas gabali iestrēguši kaklā. Ar kauliem taukainajās rokās, ar tautiem nosmulētām mutēm un vaļģiem, pārēdušies un piedzērušies viņi nespēja ne kustēties.

«Celies nu, riebekli, augšā!» Kulubeks pielika automātu Orozkulam pie deniņiem un tas sāka drebēt kā drudzi un stostīdamies nokrita Kulubekam pie kājām: «Pa-žē-lo, n-nenogalini m-m-manī!» Taču Kulubeks nebija pielūdzams: «Nāc laukā, riebekli! Tagad tev pienācis gals!» Ar pamatīgu spērienu pa Orozkula trekno pakalgalu Kulubeks piespieda viņu piecelties un iziet no istabas. Un arī visi pārējie, kas te bija, pārbijušies un kļūstot klusiem, izgāja laukā pagalmā.

«Stājies pie sienas!» Kulubeks pavēlēja Orozkulam. «Par to, ka tu nošāvi Ragaino Briežumāti, par to, ka tu nocīrti viņai ragus, uz kuriem viņa nesa šūpuļi, tev piespriedu nāves sods.» Orozkuls nogāzās putekļos. Rāpoja, kauca, vaidēja: «Nenogalini mani, man nav pat bērnu. Esmu viens visā pasaulē. Man nav ne dēla, ne meitas...»

Sazin kur pazudusi viņa augstprātība un uzpūtība. Tagad viņš bija tikai nožēlojams un neciegs zaķapastala. Tādu negribējās pat nošaut. «Lai paliek, nešausim viņu», zēns sacīja Kulubekam. «Bet lai šis cilvēks iet prom no šejienes un nekad vairs šeit nerādās. Te viņš nav vajadzīgs. Lai iet prom.»

Orozkuls piecēlās, parāva uz augšu bikses un, baidīdamies pat atskatīties, tecinām metās prom — nobarojies, izblīdis, nošķukušās galifē biksēs. Taču Kulubeks viņam vēl uzsauca: «Pagaidi! Mēs tev pateiksim pēdējos vārdus. Tev nekad nebūs bērnu. Tu esi jauns un nederīgs cilvēks. Tevi neviens te nemīl. Mežs tevi nemīl, nav tāda koka, nav pat neviens zālītes, kas tevi mīlētu. Tu esi fašists. Ej prom un uz visiem laikiem. Vecīgāk, vecīgāk!» Orozkuls metās mukt, atpakaļ neskatīdamies. «Snel! Snel!» Kulubeks vēl nosmējās un, lai pabiedētu, izšāva no automāta gaisā.

Zēns priecājās un gaviļēja. Bet, kad Orozkuls vairs nebija saredzams, Kulubeks sacīja visiem, kas, galvas nodūruši, stāvēja pie durvīm: «Kā jūs varējat dzīvot kopā ar tādu cilvēku? Kā jums nav kauna?»

Zēns jutās vieglāk. Bija notikusi taisnīga tiesa. Un viņš tā noticēja savam sapnim, ka aizmīrsa, kur atrodas un kādēļ Orozkula mājās šodien dzīvo.

Smieklu šalts atgriezta viņu atpakaļ istenībā. Zēns atvēra acis un ieklausījās. Vectēva Momuna istabā nebija. Laikam kaut kur izgājis. Sievietes novāca traukus. Gatavojās pasniegt tēju. Seidahmats kaut ko skaļi stāstīja. Sēdētāji smējās par to.

— Un kas notika pēc tam?

— Stāsti ašāk!

— Nē, paklau, tu pastāsti, pastāsti vēlreiz, — aiz smieklīem locīdamies, lūdza Orozkuls. — Kā tu viņam visu to? Kā tu viņu nobiedēji. Vai dienā, vairs nevaru izturēt!

— Tas notika tā, — Seidahmats labprāt atkārtoja jau stāstīto. — Tikko piejājām maraļiem tuvāk, — bet viņi visi trīs stāvēja pašā mežmalā, — tikko mēs piesējām zirgus pie kokiem, mans vecais pēkšņi saķer mani aiz rokas: «Mēs, saka, nedrīkstam šaut uz maraļiem. Mēs esam bugieši, Ragainās Briežumātes dēli!» Bet pats skatās mani kā bērns. Lūdz ar acīm. Bet es nezīnu, kur dēties, es vai plīstu aiz smieklīem. Taču novaldījos. Pat gluži otrādi, pavisam nopietni saku: «Ko tad tu, saku, cietumā gribi iekļūt?» — «Nē!» viņš atbild «Bet vai tu zini, ka tās ir baju pasakas, kas izdomātas tumšajos baju laikos, lai, tā sacīt, iebiedētu nabagos cilvēkus?» Un tad šim mute vien palika vajā: «Val patiešām?» jautā. «Tā gan, saku, tu man šitās pasacīņas nestāsti, citādi nemaz neņemšu vērā, ka esi vecs vīrs, uzrakstišu par tevi, kur pienākas.»

— Ha-ha-ha! — visi skaļi iesmējās. Skaļāk par citiem Orozkuls. Viņš smējās no visas sirds.

— Pēc tam mēs plēdām tuvāk. Cits zvērs jau sen būtu laidis jēkas vajā, ka ne smakas vairs nemanītu, bet šitie pusduļnie maraļi nemūk un it kā nemaz nebaidās no mums. Nu, domāju, tas mums tikai par labu, — piedzērušais Seidahmats plātījās. — Es pa priekšu ar bisi. Vecais aiz manis. Un tad man sāka uzmaukties šaubas. Savā mūžā vēl ne zvirbuli neesmu nošāvis. Bet šite tik atbildīga lieta. Ja netrāpīšu — aizmuks mežā un meklē nu viņus pēc tam! Pamēģini tad noķert. Aizies atpakaļ aiz pārejas. Un kam gan vajadzīgs, lai palāistu garām tādu medījumu? Bet mūsu vecais ir mednieks, savā laikā gājis pat uz lāčiem. Es tad šim arī saku: še tev, vecais, bise, šauj tu. Bet šis neparko. Saka: šauj tu pats. Bet es pretī: es taču esmu pilnā. Un ligojos, it kā kājās nespētu nostāvēt. Viņš taču redzēja, kad mēs baļķi no upes vilkām laukā, kopā ar jums taču to pudelīti izsūcām. Tālab arī izlikos piedzēries.

— Ha-ha-ha...

— Es, saku, netrāpīšu, maraļi aizies un otrreiz vairs nerādīsies. Bet mēs ar tukšām rokām nedrīkstam mājās rādīties. Pats saproti. Sazin nu, kas vēl var notikt. Kādēļ tad mūs šurp sūtīja? Šis klusē. Bet bisi neņem. Nu, tad, saku, dari, kā zini. Nometu bisi un it kā eju prom. Viņš man pakaļ. Man, saku, viss viena alga. Ja Orozkuls padzīs — iešu strādāt sovhozā. Bet kur tu vecumdienās paliksi? Šis ne-saka ne vārda. Un es tā klusitēm, lai izliktos, sāku vilkt:

No rudī rudīem kalniem

Es atjāju rudā zirgā.

Klau, rudais bodniek, ver vajā durvis...

— Ha-ha-ha...

— Noticēja, ka es patiešām esmu piedzēries. Aizgāja pēc bises. Arī es aizgāju atpakaļ. Kamēr mēs tiepāmies, mūsu maraļi bija aizgājuši drusku tālāk. Nu, saku, piesargies. Ja aizies, vairs nepanāksi. Šauj, kamēr vēl nav aizbledēti. Paņēma vecais šauteni. Sākām lavities klāt. Bet viņš kā prātu izkūkojis visu laiku čukst: «Piedod man, Ragainā Briežumāte, piedod...» Bet es tikai savu: piesargies, saku, ja nopūdelēsi — mūc pats kopā ar maraļiem, kurp acis rāda, mājās labāk vairs nenāc.

— Ha-ha-ha...

No degvīna dvingas un skajaļiem smieklīem zēnam kļuva alzvien karstāk un smaciņāk, galva vai plīsa aiz sāpēm, kas tajā mīlza alzvien lielākas un vairs neatrada sev vietas. Pūšēnam sāka likties, ka viens spārda viņa galvu ar kājām, kāds cits cērt tajā ar cirvi. Šķita, ka viens dziras trāpīt ar cirvi tieši pa acīm, bet viņš purina galvu un mēģina izvairīties. Mocīdamies no karstuma, viņš pēkšņi iegāzās saltā, saltā upē un pārvērtās par zivi. Aste, ķermenis, spuras — viss kā zivij, tikai galva pašam sava un turklāt sāp. Viņš peldēja pa vēso, tumšo zemūdens klusumu un domāja, ka tagad uz visiem laikiem paliks par zivi un nekad vairs neatgriezīsies kalnos. «Neatgriezīšos,» viņš pats sev iegalvoja. «Labāk būt zivij, labāk būt zivij...»

Neviens ir nepamanīja, kā zēns izkāpa no gultas un izgāja laukā. Tikko aizgājis aiz mājas pakša, viņš sāka vemt. Pie sienas ķerdamies, zēns vaidēja un raudāja un caur asarām, aiz elsam smakdam, murmīnāja:

— Nē, es labāk būšu zivs. Es aizpeldēšu no šejienes. Es labāk būšu zivs.

Bet aiz Orozkula mājas logiem smējās un klaigāja piedzērušas balsis. Še mežonīgie rēcieni apduļināja zēnu un sagādāja viņam neciešamas sāpes un mokas. Viņam šķita, ka nelabums uzmaucies tādēļ, ka viņš dzird šos mežonīgos smieklus. Mazliet atguvis elpu, puisēns aizgāja pāri pagalmam. Tajā neviena neredzēja. Pie apdzisušā uguns-kura zēns uzgrūdās vectēvam Momunam, kas bija līdz nesamaņai piedzēries. Vecais vīrs gulēja putekļos blakus nocirstajiem Ragainās Briežumātes ragiem. Šuns grauza marala galvas gabalu. Neviena cita pagalmā nebija.

Zēns aizklīma tālāk. Nokāpa pie upes. Un lebrīda tieši ūdenī. Steigdamies, slīdēdams un klupdamis un no aukstajām šjakatām dreblinādamies, viņš sāka skriet pa sēkli, taču, kad tika līdz upes vidum, straume nogāza viņu no kājām. Ķepurodamies pa mutuļojošo straumi, viņš sāka peldēt, aizrīdamies un pamazām sastingdams.

Zēns peldēja pa upi te ar seju uz augšu, te ar seju uz leju, te aizkavēdamies pie akmens krācēm, te gāzdamies iekšā ūdenskritumos...

Neviens vēl nezīnāja, ka zēns aizpeldējis pa upi kā zivs. Māju pagalmā skanēja piedzērušo dziesma:

No kuprainiem kalniem

Ar kuprainu kamieli atjāju.

Klau, kuprainais bodniek, ver vajā durvis,

Iedziersim rūgtu vīnu...

* * *

Tu šo dziesmu vairs nedzirdēji. Tu, manu zēn, biji aizpeldējis prom savā pasākā. Vai tu maz zināji, ka nekad nekļūsi par zivi, ka neaizpeldēsi līdz Isikkulam, ka nesastapsi balto kuģi un nepateiksi tam: «Labdien, baltais kuģi, tas esmu es!»

Tu aizpeldēji.

Tikai vienu es varu tagad pasacīt — tu noliedzi to, ko tava bērna dvēsele nespēja pieņemt. Un tas man ir mierinājums. Tu nodzīvoji kā zibens, kas reiz uzliesmo un nodziest. Bet zibeņus izšķīl debesis. Un debesis ir mūžīgas. Un tas man ir mierinājums. Un vēl tas, ka bērna sirdsapziņa cilvēkā ir kā dīglis graudā — bez dīgļa gauds nevar izdzīt asnu. Un, lai kas mums būs lemts šai saulē, taisnība pastāvēs mūžam, kamēr vien cilvēki dzims un mīrs...

Atvadīdamies no tevis, es atkārtuju, zēn, tavus vārdus: «Labdien, baltais kuģi, tas esmu es!»

SKŪPSTU SNIEDZ SAULE, ZEME UN JŪRA

JURA LOŠA krāsu foto

Kalna nogāzē iekārtotajā restorānā Ku-kerī dienā brīvu vietu ir daudz.

Bulgārijas jaunās, modernās celtnes arvien ir tūristu uzmanības centrā.

Bungalo, kotedžas un atpūtas terase Rusalkas kūrortā sagatavota viesiem.

Meža kafejnīcas nostūrī jums Sarkangalvītes pasniegs atspirdzinošu veldzi.

1

NO IZSTĀDES «KLUSĀ DABA UN AINAVA GRAFIKĀ» MĀKSLINIEKU NAMĀ RĪGĀ

1. D. ROZKALNS. «Grieze». [Linogrebums]
2. V. VILLERUSS. «Āboli ar traukiem». [Kārbums]
3. A. ŅIKITINS. Klusā daba ar koraļļiem. [Izstrāža un linogrebums]
4. J. ELGURTS. «Mājas un koki». [Sekoģrāfijs]
5. A. OZOLINS. «Kad es biju jauns». [Dzīve]

VALDEMĀRA UPĪSĀ foto

4

2

3

5

Kūrorta fragments.

GAVARA VLADISLAVA krāsu foto

Tūristu vēlēšanās — nokļūt vienā kadrā ar ēzeļšiem.

SKŪPSTU SNIEDZ SAULE, ZEME UN JŪRA

Maskava — Varna. Varšava — Varna. Berlīne — Varna. Tie ir tikai daži maršruti, pa kuriem, tērauda sliedes dimdnādami, traucas ātrie ekspresi. Daudzi atpūtnieki šo ceļu mēro saules apmirdzētajos gaisa laineros. Kas tad aicina ļaudis posties tālajam ceļam uz Bulgārijas Tautas Republikas Melnās jūras piekrastes pilsētu Varnu? Kāds indiešu dzejnieks teicis: saules, zemes un jūras skūpstis. Un, ja kaut reizī esi bijis šai pusē, teiktajam nevar nepiekrīst.

Varna. Tā ir ne tikai jūrnieku un kuģu būvētāju pilsēta. Tā ir arī populāra kūrortpilsēta, kas par tādu kļuvusi tautas varas gados. Tā iebrāucēju sagaida kā uzposusies skalstule, kuras jaunais tērps atmirdz Melnās jūras ūdeņos. Tālu prom no pilsētas gar jūras krastu pēdējos gados sastājušās neskaitāmas jaunceltņes, kas katra lepojas ar savu pievilcību, īpatnējo arhitektūru. Tās ir viesnīcas, ēdnīcas, restorāni un kafējnīcas, ko cilvēku rokas uzcēlušas akmeņainajā zemē, kur smaržo pēc jūras, vinogām, puķēm un augļu dārzeņiem. Un pāri visam — siltās dienvidu saules glāsts.

Moderna automaģistrāle saista Varnu ar plaši iecienīto kūrvieta «Zelta smiltis». Abos virzienos kā palu ūdeņi traucas automašīnu straumes, bet braucēji runā vai visās pasaules valodās. Tūristu un atpūtnieku laivīnu «Zelta smiltis» pirmā sveic daudzstāvu viesnīca «Maskava», kas pacēlusies uz kalnā, no kura kā uz delnas redzama plašā kūrvieta. Tā ir kā pa terasēm izaug no zilajiem jūras vilņiem un kāpj aizvien augstāk un augstāk kalnos. Skatītāja acu priekšā — liels zaļojošs parks, un no tā kā sēnes dažādās krāsās un formās paceļas modernās arhitektūras divdesmitā gadsimta pieminekļi. Tie ir tūrisma un atpūtas industrijas svarīgi objekti, arhitektu un mākslinieku gaumes un izdomas apliecinātāji, kas nodoti bulgāru darbaļaudžu un viņu viesu rīcībā. Vairākos desmitos reķināms viesnīcu skaits, un katrā no tām ir sava seja. Daža ir zema un atgādina peldošu gulbi, cita savukārt kā rādītājpirksts paceļas pretī dzidrajām debesīm, vēl cita ir līdzīga no bērnu spēļu klucīšiem saliktai daudzkrāsainai piramidai. Jau no tālienes saskatāms hotela «Internacionāle» staltais stāvs. Jūs esat iekārtojies uz pagaidu dzīvi tās pēdējā stāvā, nobaudījis bulgāru nacionālos ēdienus plašajā restorānā, patīkami vēso kokteili šīs viesmīlīgās mājas bārā, nopircis suvenīrus šeit iekārtotajos kioskos, izbraukājies ātrgaitas liftos un beidzot izpeldējies pirmā stāva peldbasēnā. Ko iesākt tālāk? Uztraukumam un bažām nav vietas. Atbraucēja rīcībā ir viss plašais kūrorta komplekss: skaistā jūra un labiekārtotā pludmale ar laivām, ūdens velosipēdiem un dušām sāļā ūdens noskalošanai, kā arī vairāk nekā simt restorānu un bāru, kur vai ik vakarus koncertē pazīstami mākslinieki. Viņu rīcībā ir labiekārtoti parki, rotaļu un spēļu laukumi. Komfortablā autobusā var doties tālākā ekskursijā vai arī izbraucienā tepat pa plašo kūrortu ērtā, nacionālā stilā darinātā karietē, ko lēnā rīksī velk paceltīgie ēzeļi. Gaumīgajos tirdzniecības centros tiek piedāvāts viss, kas nepieciešams pludmalei, tūrismam, pilnvērtīgai atpūtai.

«Zelta smiltis» — vienā no Tautas Bulgārijas tūrisma un atpūtas industrijas centriem — katru atbraucēju sagaida saules, zemes un jūras skūpstis. Viņu sagaida bulgāru tautas lielā viesmīlība un patiesais, draudzīgais smaids.

V. Gavara teksts un krāsu foto

REKLĀMA vai BRIESMAS!

Eiropas kinematogrāfijas pirmā lieluma zvaigzne Alēns Delons (nesen viņam palika trīsdesmit četri gadi) baidās no policijas un tiesas, jo ir cieši pārliecināts, ka ap viņu savīts intrigu tīkls, kas saistīts ar līdz šim vēl nenoskaidroto viņa miesassarga Stefana Markoviča nogalināšanu. Rūpīgi gatavotā sazvērestība esot vērstā ne tikai pret Alēna Delona slavu, bet tā graujot viņa veselību, stipros nervus un beigu beigās varot apdraudēt pat personīgo brīvību.

Stefanu Markoviču barbariski nogalināja 1968. gadā mīklainos apstākļos. Drīz vien pēc tam apcietināja Alēna Delona labāko draugu — Korikas mafijas locekli F. Markantoni. Policija viņu aizturēja, turēdama aizdomās par līdzdalību dienvidslāva Stefana Markoviča noslepkavošanā. Apstākļus sarežģīja arī dažas F. Markantoni agrākās darbības epizodes — viņš bija piedalījies narkotisko vielu tirdzniecībā.

F. Markantoni apmēram gadu atradās izmeklēšanas apcietinājumā, bet tad pēkšņi viņu atbrīvoja. Sirds draugs Alēns Delons nebija viņu aizmirsis. Ievērojamais kinoaktieris bija iemaksājis tiesai visai augstu drošības naudu — 50 000 Rietumvācijas marķu apmērā. Stefana Markoviča slepkava līdz pat šim laikam nav atklāta.

Arī iepriekšējais A. Delona miesassargs bija dienvidslāvs — Milošs Miloševičs, un arī viņu nogalināja. Nav šaubu, ka Delona miesassargiem, kurus dēvē vienkārši par «gorillām», nav nekāda vieglā dzīve un ka tiem vienmēr jābūt ļoti piesardzīgiem. Milošs Miloševičs apsargāja Delonu tik ilgi, kamēr viņu pašu Holīvudā nogalināja...

Drīz vien pēc traģiskā atgadījuma Alēns sameklēja jaunu «gorillu» — Stefanu Markoviču un tā apsardzībā dzīvoja vienā mierā. Bet kopš liktenī-

gās 1968. gada septembra dienas aktieri nomāc raizes. Alēns baidās, ka ap viņu savīto intrigu tīkls ir tik ciešs, ka nelaime pirmām kārtām varētu notikt viņa biežo ārzemju ceļojumu laikā.

Alēnam Delonam ir daudz pielūdzēju un apbrīnotāju, kas sūta aktierim brīdinājuma vēstules. Kāda jauniete raksta par sarunu, kuru tā noklausījusies kādā mazā kafējnīcā Dienvidfrancijas piekrastē. Divi bandītiska izskata vīrieši pie aperitīva glāzes esot apspriedušies, kā Alēna Delona bagāžā, aktierim atgriežoties no ārzemēm, slepeni novietot un kontrabandas ceļā pārvest prāvu daudzumu narkotisku līdzekļu — marihuanu, hašišu un citus «labumus», pēc kuriem ilgojas nelaimīgie narkomānijas kaislības vergi.

Alēns Delons tanī laikā gatavojās doties uz Itāliju, bet no turienes uz Kolumbiju Dienvidamerikā. Viņš saprata, kādas sekas izraisītu šāds nevēlams bagāžas «papildinājums». Viņa draugam F. Markantoni šajā ziņā bija ievērojama pieredze, tādēļ tas no tirdzniecības ar narkotiskām vielām labāk atteicās. Alēnam Delonam bija jāatrisina sarežģīta problēma: kā visefektīvāk cīnīties pret bandītiem.

Alēns nolēma griezties pēc palīdzības pie Francijas visaugstākajām varas instancēm.

Kad Francijas prezidents Žoržs Pompidū reiz pirms vakariņām pārskatīja kārtējo Parīzes nedēļas izdevumu «France Soir», viņš pēkšņi zaudēja ēstgribu... Prezidents pamanīja atklāto vēstuli, ko Pompidū ģimenes draugs bija adresējis tieši viņam, Francijas prezidentam, un kuru «France Soir» bija ievietojusi īpaši redzamā vietā. Autora Alēna Delona paraksts zems vēstules bija iespiests trekniem burtiem.

Pārsteigtais prezidents tūdaļ ķērās pie vēstules lasīšanas.

«Esmu pilnīgi droši noskaidrojis,» rakstīja aktieris, «ka kāda apmelotāju grupa pret mani rīko sazvērestību, lai kaitētu manai labajai slavai, man un manam tīpašumam. Tāpēc lūdzu Jūs, kā Francijas prezidenta, palīdzību!»

Jau astoņpadsmit mēnešus ciešu no šo cilvēku nauda un tiešas vajāšanas. Viņi mani vajā ar tādu neatlaidību, ka grūti aizsargāties. Mans vienīgais ierocis ir tīra sirdsapziņa; nekad neesmu izdarījis kaut ko tādu, kas būtu pretrunā ar likumu, un arī sabiedriskā doma līdz šim laikam visā pilnībā ir manā pusē.

Tomēr tagad situācija izmainījusies man par jaunu. Slepenie ienaidnieki sākuši man uzbrukt ne vairs tikai ar fotomontāžu, vilnus liecinieku izteicienu, jaunprātīgu mājās pārbaužu palīdzību, bet ar tiešiem slepkavības un vardarbības draudiem, viņi sola šīs vajāšanas vēl daudzkārt pastiprināt.

Kāds labi informēts cilvēks, kura

vārdu esmu apsoltījis nekādos apstākļos neizpaust, man atklāja vairākus citus svarīgus faktus par akcijām, kas tiek gatavotas pret mani,» rakstīja A. Delons. «Kāda organizācija par krieņu samaksu uzdevusi trim mīklainiem vīriem tuvākajā laikā izdarīt pret mani atentātu. Nākamais vajātāju plāns ir izdot mani ārzemju policijai, radīt aizdomas par heroīna kontrabandu un panākt, ka laikā, kad policijas ierēdņi izdara kratīšanu, prāva šīs indes deva atrodas manā bagāžā vai pat manā apģērbā.

Jūs, prezidenta kungs, droši vien sapratisiet manas izjūtas — ikvienas muļķas pārbaudes laikā es sarkstu un bālēju. Kas notiktu, ja refinēto ienaidnieku noziedzīgie nodomi izdotos? Esmu kļuvis ļoti nervozs un sāku zaudēt garīgo līdzsvaru. Visā pasaulē nekas cits man nav svarīgs, izņemot vienīgi mana dēla nākotni un to, lai varētu veikt savu darbu tā, ka skatītāji it visur pasaulē būtu ar mani apmierināti un es spētu cilvēkiem sagādāt smai-

dus, mierīgu un labu noskaņojumu.

Vispārējais — nauda, slava, godinājumi rada vienīgi sarežģītumus un raizes. Visiem tiem, kas pārliecināti, ka viņiem izdosies mani izprovocēt un līdz ar to apmānīt varas iestādes un panākt manu apcietināšanu un ieslodzīšanu, jāsaprot, ka viņiem tiks norauta maska. Esmu nolēmis pielikt visus spēkus, lai visos sīkumos atklātu viņu noziedzīgos plānus. Bet līdz tam laikam uzskatu par nepieciešamu iepazīstināt Jūs, prezidenta kungs, un līdz ar Jums visu franču tautu ar šiem faktiem un iegūt Jūsu aizsardzību.»

Tā Alēns Delons rakstīja minētajā vēstulē. Pēc tās publicēšanas Parīzes žurnālistu aprindās izvērsās diskusija. Daļa avīžnieku apgalvo, ka atklātā vēstule norāda uz patiesām briesmām, bet citi iebilst, ka te varot būt runa vienīgi par Delona jaunāko filmu...

Daži žurnālisti ķērās pie noskaidrošanas, un rezultātā izrādījās, ka runa drīzāk ir par reklāmu. Viņi griezās pie izmeklēšanas tiesneša, kura ziņā

ir dokumenti, kas saistīti ar Delona otrā miesassarga Markoviča mistisko slepkavību.

«Intrigas? Kas par intrigām, es neko par tām nezinu!» paziņoja izmeklēšanas tiesnesis, kad pēc atklātās vēstules publicēšanas pie viņa ieradās žurnālisti. «Presei varu vienīgi paziņot, ka izmeklēšana notiek stingrā saskaņā ar priekšrakstiem un nekādi pārsteidzoši atklājumi nav bijuši. Pēc manām domām, pref Delona kungu vērstā konspiratīvā darbība eksistē vienīgi viņa fantāzijā.»

Bet Alēns Delons līdz pat šim laikam ceļojumos ievēro vislielāko piesardzību. Viņš iekāpj un izkāpj no lidmašīnām tikai labi apbruņotu policistu pavādībā; ikvienu, pat vismazāko savas bagāžas vai garderobes priekšmetu liek arvien rūpīgi pārbaudīt, iekāms sākusies ne mazāk pamatīgā muļķas un pasu orgānu kontrole.

(Pēc ārzemju preses materiāliem)

•KĀ RADUSIES KONKONTINENTU NOSAUKUMI•

Kontinenti ir sešas milzīgas salas, kas «peld» pasaules okeānā. Lieluma ziņā uz kontinenta titulu varētu pretendēt arī Grenlande, taču šis augstais tituls tai nav atzīts. Grenlandi, tāpat kā daudzus citus milžus un pundurišus, sauc par salu. Interesanti atzīmēt, ka kontinentiem, izņemot Eiropu, — ir nosaukumi, kas sākas ar burtu a: Afrika, Amerika (Dienvidamerika un Ziemeļamerika), Antarktīda, Austrālija un Āzija.

Afrika. Pēc lieluma tā ir otra lielākā pasaules daļa. Tā bijusi apdzīvota kopš seniem laikiem, kad Sahāras tuksneša vietā vēl bija bagātīga savanna. Senie grieķi un romieši Afriku dēvēja par Lībiju (pēc tautas nosaukuma lību, kura dzīvoja Vidusjūras piekrastes vidusdaļā). Vēlāk, II gadsimtā pirms mūsu ēras, romieši iekaroja Kartāgas valsti, kas atradās tagadējās Tunisijas teritorijā, un 146. gadā pirms mūsu ēras nodibināja tur savu provinci. So provinci viņi nosauca par Afriku. Nosaukumu Afrika (Africa) saista ar tautas afri, afriģii (jeb afriidi) nosaukumu, kura dzīvotāji dienvidos no Kartāgas. Tautas nosaukuma afriģii cilmi skaidro dažādi, taču drošas etimoloģijas šim nosaukumam vēl nav. Ļoti iespējams, ka tas saistāms ar berberu valodas (afriģii bija viena no berberu ciltīm) vārdu afri «ala».

Vēlāk, kad pastiprinājās Afrikas kolonizācija, romiešu provinces nosaukums Afrika kļuva par visa kontinenta nosaukumu.

Amerika. Pirmie eiropieši Amerikas ziemeļaustrumu krastus sasniedzuši jau 10. gadsimtā. Taču «apzināta» Amerikas atklāšana pieder Kristoforam Kolumbam, kurš 1492. gada 12. oktobrī izkāpa vienā no Amerikas piekrastes salām. Pašu kontinentu «atklāja» pēc dažiem gadiem. Tālaika spāņu valdība Kolumbu neatzina par Amerikas atklājēju, jo viņam bija uzdots atrast Indiju. To izmantoja dažādi jūras braucēji, kas tikoja pēc peļņas un piedzīvojumiem un

sāka ceļojumus pāri Atlantijas okeānam. No 1499. līdz 1504. gadam vairākās šādās ekspedīcijās piedalījās Amerigo Vespuči un savas vēstulēs aprakstīja Ameriku. Dienvidameriku 1503. gadā viņš nosauca par Jauno Pasauli. Vēlāk ar šo nosaukumu sāka apzīmēt abus Amerikas kontinentus. 1507. gada vācu zinātnieks M. Valdzemillers (saukts arī Galakomilus) ierosināja Jauno Pasauli nosaukt Amerigo Vespuči vārdā par Ameriku (līdzskani g nomainīja ar k pēc Afrikas nosaukuma parauga). 1510. gadā Keļnē iznāca karte ar nosaukumu Terra America. 1515. gadā Sernera globusā Jaunās Pasaules dienvidu kontinents arī tiek saukts par Ameriku. Citi ģeogrāfi, it īpaši Merkatorijs, Amerikas vārdu deva arī ziemeļu kontinentam. Tādā veidā viena ceļotāja vārdā, kurš nebija nedz pirmais, nedz varbūt arī nozīmīgākais Jaunās Pasaules atklājējs, tagad sauca divus lielus kontinentus. Taču par to nav jābrīnās. Toreizējos laikos ļoti daudz no jauna atrastas zemes, īpaši salas, nosauca pirmatklājēju (bet reizēm arī ne pirmatklājēju) vārdā.

Antarktīda. Tas ir zemeslodes dienvidpola kontinents, kura platība ir 14 miljoni kvadrātkilometru. Gandrīz visu to, izņemot kalnu virsotnes, klāj ledus, kura biežums vietām sasniedz vairākus simtus metru. Par Antarktīdas atklājējiem uzskata krievu ģeogrāfus F. Bellinshauzenu un M. Lazarevu, kuri no 1819. līdz 1821. gadam ar kuģiem «Vostok» un «Mirnij» apbrauca apkārt pasaulei un tajā pašā laikā pierādīja, ka pastāv tāds kontinents. Kontinenta nosaukums cilmes ziņā saistāms ar zemeslodes dienviddaļas nosaukumu Antarktīda (no grieķu valodas antarktīkos «antarktisks», kas savukārt ir darināts ar priedēkli anti-«pret» no zemeslodes ziemeļdaļas nosaukuma Arktika.) Arī nosaukums Arktika ir grieķu cilmes vārds — tas saistāms ar grieķu valodas sugas vārdu arktos «lācis». Tā kā Arktika atrodas zem Lielajiem Greizajiem ratiem, kurus grieķu valodā arī sauc arktos,

taud arī apgabalu, kas atrodas zem šī zvaigznāja, nosauca par Arktiku.

Austrālija. Viduslaikos Eiropas jūrasbraucēji dzirdēja valodas par lielu nezināmu zemi, kas atrodas dienvidos. Šādas valodas bija zināmas kopš seniem laikiem, jo antīkajā ģeogrāfijā tika jau pieminēts liels kontinents dienvidpuslodē. Eiropiešiem ziņas par Austrāliju pirmie varēja sniegt malajieši, kas braukāja starp salām un varbūt sasniedza arī Austrāliju. Viduslaiku kartēs plaša teritorija, kas atrodas dienvidpuslodē, apzīmēta šādi: Terra Australis incognita, tas nozīmē: «Nezināma Dienvidu zeme (latīņu valodā terra «zeme», australis «dienvidu»). Uzskata, ka pirmais eiropiešu kuģis, kas 1606. gadā sasniedza Austrāliju, bija holandiešu kuģis «Difkens». Vēlāk eiropiešu «vizītes» Austrālijā kļuva biežākas, un tā nosauca to par Jauno Holandi. 17. gadsimtā Austrālijas rietumu krastu jau samērā precīzi iezīmēja kartēs. Austrālijas austrumkrastu Dž. Kuks «atklāja» tikai 1770. gadā. Taču holandiešu ceļotāju dotais nosaukums Jaunā Holande nekļuva par visa Austrālijas kontinenta nosaukumu. Kad kļuva skaidrs, ka tāda kontinenta, kurš stieptos līdz polārlokam, nav (par Antarktīdu tajos laikos vēl nekas nebija zināms), tad Ptolemaja un citu ģeogrāfu iedomātais dienvidu kontinenta raksturojums Terra Australis incognita kļuva par jaunatrastā kontinenta nosaukumu. Tā šo kontinentu sauc arī tagad — par Austrāliju.

Āzija. Tā ir vislielākā pasaules daļa. Kopā ar Eiropu šo kontinentu sauc par Eirāziju. Pats nosaukums Āzija ir ļoti sens. To saista ar asīriešu valodas sugas vārdu asu «austrumi». Šis vārds zināms jau II gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Asīrieši par Asu sauca Egejas jūras austrumpiekrasti. No asīriešiem šis vārds nokļuva arī sengrieķu valodā. Taču senie grieķi par Asu sauca tikai Mazāzijas piekrastes apgabalu. Interesanti atzīmēt, ka senie grieķi bija radījuši leģendu par dievieti Āziju,

Okeāna meitu, kura vēlāk kļuvis par Ptolemaja sievu. No sengrieķu valodas nosaukums Āzija nokļuva latīņu valodā. Romieši par Āziju sauca savu austrumu provinci, kurā ietilpa daļa Mazāzijas un dažas grieķu pilsētas — Pergama, Efesa, Milēta u. c. Vēlāk, kad ziņas par Āziju kļuva pilnīgākas, visu lielo kontinentu sāka saukt par Āziju.

Eiropa. Tā ir viena no mazākajām pasaules daļām. Tomēr tās loma cilvēces civilizācijā ir milzīga. Pats nosaukums visas Eiropas apzīmēšanai ieviesies samērā nesen, lai gan tas ir viens no vecākajiem kontinentu nosaukumiem. Eiropas vārds minēts jau sengrieķu literatūrā (VI gadsimtā pirms mūsu ēras — himnā Apolonam). Tajā laikā šis nosaukums apzīmēja tikai daļu no Balkānu pussalas — Ziemeļgrieķiju, Albāniju, Maķedoniju. Nosaukums Eiropa cilmes ziņā atvedināms no semītu valodu grupas (visticamāk — asīriešu valodas) vārda ereb «saulriets, rietumi». Tātad vārds Āzija (sal. asīriešu asu «austrumi») un Eiropa (sal. asīriešu ereb «rietumi») pēc savas sākotnējās nozīmes, iekāms tie kļuva par toponīmiem, ir antonīmi: viens apzīmēja saules lēkta, otrs — saulrieta zemi. No tā var secināt, ka Āzijai un Eiropai nosaukumu devuši cilvēki, kas dzīvojuši kaut kur starp šīm divām pasaules daļām. Iesākumā, protams, šis pretstatījums aptvēra tikai nelielus apgabalus. Visai Eiropai šis nosaukums dots jaunākajos laikos.

Tātad trīs no septiņām pasaules daļām nosauktas pēc to ģeogrāfiskā stāvokļa. Austrālija — dienvidu zeme, Āzija — rītausmas, austrumu zeme, Eiropa — saulrieta, rietumu zeme. Par līdzīgu var uzskatīt arī Antarktīdas nosaukumu, jo Antarktīda — tā ir (dienvidu) zeme, kas atrodas iepretim Arktikai (ziemeļu apgabalam). Āfrika ir etnonimiskas (tautas nosaukuma) cilmes, bet Amerika — antroponimiskas (personvārda) cilmes vietvārds.

A. Vanags

PAR SAVIEM DARBIEM, IECERĒM UN PĀRDOMĀM STĀSTA DONĀTS BAŅONIS

D. BAŅONIS hercoga Olbena lomā filmā «Karalis Lirs».

— Jūs jautājat par manām kinolomām, par tām, kas tēlotas nesen, un arī par tām, kas vēl top?

Pēc filmas «Klusā sezona», kur es tēloju izlūku Ladeņikovu, man nācies filmēties dažādās lentēs. Drīz uz ekrāniem parādīsies Mihaila Kalatozova filma «Sarkanā telts», kur es atveidoju Nobles ekspedīcijas dalībnieku, itāļu lidotāju Mariano.

Kopā ar uzņemšanas grupu pusotra mēneša uzturēšos Franča Jozefa Zemē, pabiju Romā, Neapolē, strādāju kopā ar lielisko režisoru M. Kalatozovu, ar ievērojamiem padomju un aizrobežu aktieriem, kas tēlo «Sarkanajā teltī», to skaitā ar Piteru Finču, Luidži Vanuki un Mario Adorfu.

Filmēšana notika apmēram 600 km attālumā no Ziemeļpola, apstākļos, kas līdzinājās tiem, kuros notika dramatiskie notikumi — Nobila polārās ekspedīcijas glābšana 1928. gadā. Skarbais ziemeļu skaistums, dienu un nakti saules staru apspīdēto klinšu krāsu gamma pārspēja visu iedomātu.

Drīz vien pēc tam sāka uzņemt G. Kozinceva filmu «Karalis Lirs». G. Kozincevs man piedāvāja tēlot hercogu Olbenu. Pati loma, salīdzinot ar citiem centrālajiem traģēdijas tēliem, nav sevišķi interesanta. Un tomēr, kaut gan man bija arī citi piedāvājumi, es izšķiros par šo «otrās šķiras» lomu, lai filmētos tādā lentē kā «Karalis Lirs» un pie tāda režisora kāds ir Grigorijš Kozincevs. Domāju, ka no šī darba iegūšu daudz.

Saskaroties ar Sekspīru, luga jālasa no jauna, tā jālasa kopumā, ne tikai sava loma vien, lai noteiktu savu tiešo vietu lugā. Tāpat rīkojos, kad tēloju Banko Sekspīra «Makbetā». Piedalīšanās uzvedumā, ko inscenēja pie mums, Panevėžā, mans skolotājs, brīnišķīgais režisors Jozs Miltinis, man deva daudz vairāk nekā pati loma.

«Karala Lira» ainas, kurās es piedalījos, filmēja tānī pašā laikā, kad Ļeņingradā strādāja filmas «Goija» uzņemšanas grupa. Reiz man nācās no rīta filmēties Olbena lomā, bet dienas otrā pusē tēlot Goiju. Tas, protams, nebija viegli. Stājoties pie Goijas tēla veidošanas, kas ir ļoti sarežģīta loma, es, protams, neskatīju to atrauti, bet kopumā ar scenāriju un Liona Feihtvangers romānu «Goija», vai «Atziņas ērkšķainais ceļš», kas ir scenārija pamatā. Tiesa, scenārijā svītrots viss, kas neattiecas tieši uz Goiju, filma būvēta, balstoties vienīgi uz mākslinieka tēlu un viņa biogrāfiju. Un tomēr Feihtvangers raksta ne tikai par Goiju, bet par mākslinieku, kas dzīvojis

noteiktā laikā, noteiktos sociālos apstākļos. Kā piekļūt mākslinieka tēlam, kam tāds raksturs? Es savācu materiālus par lielā spānieša biogrāfiju un daiļradi. Man laimējās: tānī laikā, kad sākās filmēšana, Ļeņingradas Ermitāžā viesojās Budapeštas nacionālais muzejs ar spāņu gleznu ekspozīciju, kur bija izstādītas arī trīs Goijas gleznas (pie mums, diemžēl, viņa darbu maz un gleznu tikpat kā nav). Šie lieliskie darbi, īsta krāsu glezniecība, kur viss patiešām izteikts ar kolorīta palīdzību — kaut vai lieliskais Lūsijas Bermudes portrets, šie darbi lika izjust kādu Goijas mākslas lezīmi, viņa drosmīgo polemiku ar klasiskajām tradīcijām...

Bet kāds grūts un ērkšķains ir viņa dzīves un likteņa ceļš! Bija brīži, kad Goija savus darbus radīja uz ģenialitātes un bezprāta robežas. Viņš bija pārliecināts, ka «dēmoni» grib viņu pazudināt kā mākslinieku. Tā viņa slavenais asējumu cikls «Kaprizes» tika radīts pēc «demonu parādīšanās». Par pagriezienu punktu savā dzīvē Goija uzskata momentu, kad viņš «atbrivojies» no «naidīgajiem dēmoniem». Vai tas neatspoguļojas mana varoņa ģenialitātes uzliesmojumos, kaismīgajos pacēlumos? Vai gleznojot Goija izjuta šo atbrīvošanos no «demonu varas»? Kā visu to attēlot aktierim?

Feihtvangers romānā darbība sākas pēc franču revolūcijas 1789. gadā un aptver apmēram desmit gadus ilgu laika posmu. Interesanti, ka rakstnieks vēlēties turpināt Fransisko Goijas dzīves aprakstu, atalnot viņa biogrāfijas otru pusi. Romānā «Goija» vai «Atziņas ērkšķainais ceļš» pēdējais mākslinieka cikls, par ko tiek runāts, — ir slavenās «Kaprizes», viena no augstākajām mākslinieka daiļrades virsotnēm. Filmas scenārijā ir epilogs, kur figurē vēl viens Goijas darbu cikls — «Kara posts», kā arī viss psiholoģiskais komplekss, kas saistīts ar šo ciklu, kurā atspoguļots Napoleona iebrukums Spānijā. Pēc scenārija filma beidzas ar «atrisinājumu», kad Ferdinanda VII valdības nepārtraukti vajātais vecais Fransisko Goija pamet dzimteni un rod patvērumu pie franču draugiem un domubiedriem. Tur, provinciālajā Bordo, 1828. gadā viņam arī bija lemts beigt savas gaitas. Filmā tas nav parādīts.

Mans uzdevums — likt skatītājam ticēt, ka tieši šis cilvēks, mans varonis, ar ģēnija zīmi apzīmogots, kaislību savīļņots, saasinātu, cilvēcisku ciešanu pārņemts, ka tieši viņš, Fransisko Goija, radījis šīs varenās gleznas, savu fantastisko ciklu «Kaprizes». Bet, kā tas mā-

slā mēdz būt, iecere, teorija, ideāls — viens, bet konkrētais iemiesojums — pavisam kas cits. Tāpat kā akmens reizēm pretojas tēlniekam, liek meklēt jaunus atrisinājumus, veidot citādi, kā sākumā iecerēts, — tā arī kinomākslā «matērija» dažreiz nepakļaujas iecerei. Kā es saprotu vārdu «matērija»? Tā ir gan mani psihiskie un fiziskie dotumi, gan atsevišķo ainu risinājumi — viss līdz pat uzņemšanas punktam un kinokameras stāvoklim. Vieglāk ir iztēlēt radīt tēla ideālu, bet daudz grūtāk konkrēti to atveidot uz ekrāna. Tagad, kad filmēšana tuvojas nobeigumam, es skeptiski raugos uz to, ko esmu veicis kā aktieris. Ja man jautātu, vai esmu apmierināts, es atbildētu noliedzoši. Tas, protams, neattiecas uz filmu kopumā, bet vienīgi uz mani vai vēl precīzāk — uz to, ko biju iecerējis, ko vēlējos un kas iznācis. Skatītājs redzēs kaut ko pavisam citu, ne to, ko biju paredzējis, varbūt arī savā ziņā kaut ko labāku, bet nenoliedzami citu. Iemesls — materiāla, «matērijas» pretošanās, kas lauž mūsu teorētiskos, ideālos, iztēlēt radītos priekšstatus. Lūk, ar ko mokes visu filmēšanas laiku, lūk, kas man nedod mēru...

Goijas lomas tekstu nolēmu runāt krievu valodā. Ja es to būtu darījis savā dzimtajā, lietuviešu valodā, uzņemšanas laikā trūktu nepieciešamās kontroles. Runāt lomas tekstu krievu valodā man pagaidām diezgan sarežģīti. Tā, piemēram, jau pats sajūtu savu lietuvīško akcentu filmā «Operācija «Tresta»». Un tomēr arī itālieša Mariano lomu «Sarkanajā teltī» es ierunāju pats.

Mariano «Sarkanajā teltī», hercogs Olbens «Karalī Lirā», Goija — žēloties būtu grēks. Atšķirīgas, raksturīgas lomas interesantu režisoru filmās! Un tomēr ar skumjām domāju par to, ka jau gandrīz veselu teātra sezonu maz spēlēju savā teātrī, kaut arī, izmantojot starplaikus no vienas filmēšanās līdz otrai, es iegriežos mājās, Panevėžā, lai tēlotu lugās «Tur, laukā, alz durvīm», «Komivojažera nāve», «Fiziķi» un «Franks V». 1969./70. gada sezonā es spēlēju vienīgi šīs lomas, un sezona man beidzās jau martā, kaut gan teātris turpināja strādāt.

Tiesa, ciemos labi, bet mājā labāk. Lai arī kādu apmierinājumu man sniedz kinematogrāfiskais darbs, tomēr arvien biežāk mani pārņem sarūgtinājums, ka esmu šķirts no savas dzīves galvenā piepildījuma — skatuves. Es sapņoju par atgriešanos.

Pēc raksta žurnālā «Sovetskij ekran»

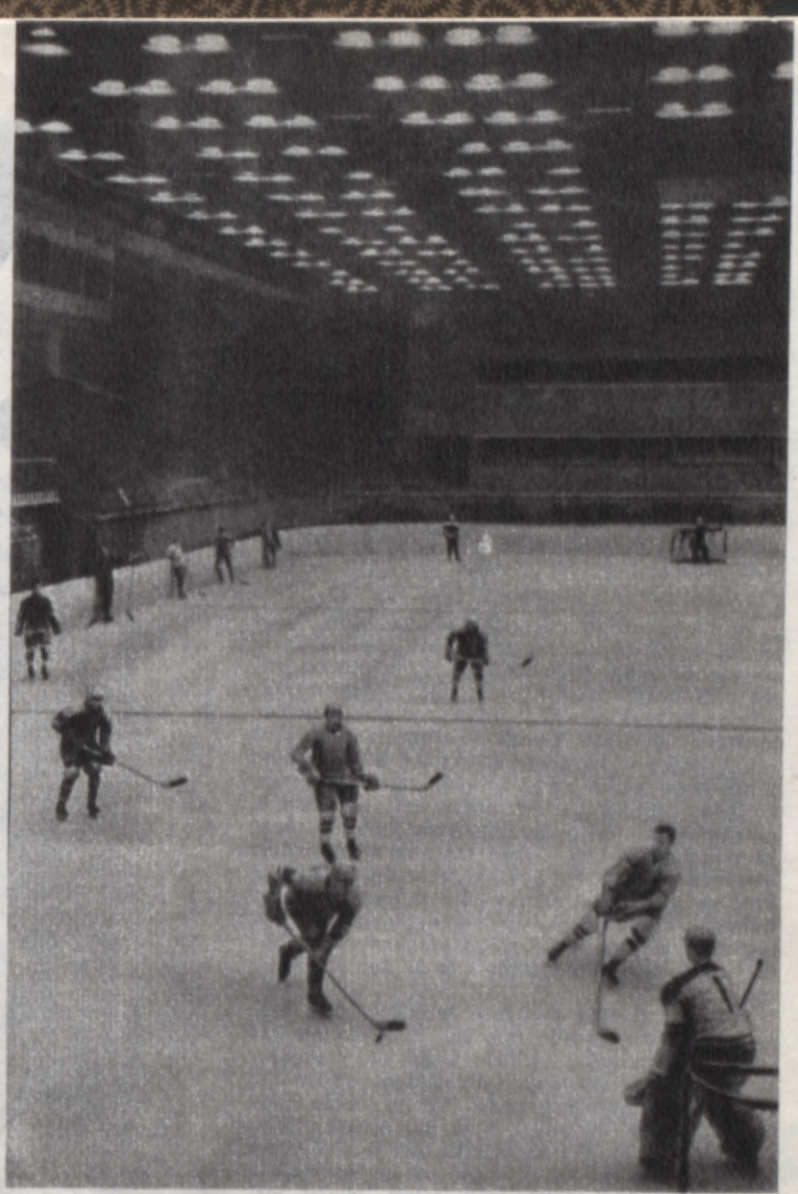

1. Pirmie soļi uz Rīgas sporta pils ledus.

2. Pie mikrofona Viktors Tihonovs. Šodien skaņas pastiprinātājs ir vajadzīgs ne tikai estrādes dziedātājam vai oratoram vien, — hokeja komandas vecākajam trenerim tas ir viens no darba rīkiem.

3. Īsa atelpa treniņa laikā. Viktors Tihonovs dod norādījumus komandai. Sporta pils tribīnes ar tukšajām krēslu rindām mēmi raugās hokejistos. Bet drīz te būs tik pilns ar aizrautīgiem skatītājiem, ka nebūs kur ābolam nokrist.

4. ... Āiziet uzbrukumā!

VALERIJA PRIKUĻA foto

29

ROSTOVA

ROSTOVA
... VIENA NO VISSENĀKĀJĀM KRIEVZEMES
PILSĒTĀM;

... X GS. VIENA NO VISLIELĀKĀJĀM KIEVYAS
VALSTS ZIEMEĻAUSTRUMDAĻAS PILSĒTĀM;

... 300 GADUS VECĀKA PAR MASKAVU;

... KĀDREIZ, XIII GS. SĀKUMĀ, GALVAPIL-
SĒTA [KAD MASKAVA BIJA VĒL TIKAI ROSTO-
VAS KŅAZISTES PIEROBEŽAS SĀDŽA].

Tā stāsta vēsture. Bet, kad tu, cilvēks, tagad sēdies autobusā un no Maskavas daudzmiljonu steigas, lielajiem affāļumiem un mīlzu pilsētas ritma pārceļies provinciāli mierīgajā, rāmajā un nelielajā Rostovā un kad līdz panemtās vēstures zināšanas liek tev domāt, ka kādreiz bijis tieši otrādi, tad tev uz mācas tāda sajūta, it kā tu būtu pusnomoda vīziju varā. Tu gan vari iedomāties, kā kādreizējo sādžinieku maskavieti apmulsināja galvaspilsētas Rostovas lielums un brīnumi tāpat kā tagadējo rostovieši, kad tas pirmoreiz nokļūst Maskavā, bet, ka Maskava kādreiz bijusi tāda kā Rostova... nē, tas nu gan būtu tā kā par daudz. Katram pašam ir acis, un ikdienas priekšstatu un tagadnes mērogi negrib lāgā pieņemt kaut ko tik nesaderīgu kā pagātnes priekšstatu un mērogu...

Rostovas godība piedzima feodāļu cīņā par varu. Rostovas godība izputēja feodāļu cīņā par varu. Pienāca laiks, kad citi kņazi bija stiprāki par sašķēlušās Rostovas valdniekiem. Visstiprākie izrādījās Maskavas kņazi. Tie apvienoja krievu zemes, un Maskava kļuva par galvaspilsētu. Rostova panīka. Vēl kādu laiku gan tā turējās kā liels firdzniecības [ap XVI gs.] un garīdzniecības [XVI—XVIII gs.] centrs. Tieši tolaik būvēti visi ievērojamākie Rostovas arhitektūras ansambļi — Rostovas kremlis un klosteri, un baznīcas, kuras līdz ar Nero ezeru saista tūristu uzmanību tagad. Bet, kad metropolīta sēdekli no Rostovas kremļa pārcēla uz Jaroslavlju, Rostova galīgi pārvērtās par provinces pilsētiņu, kuras loma krievu valsts dzīvē nesniedzās tālāk par linu audumu, sīrupa, cigoriņu, sīpolu, ķiploku un zaļo zirnīšu piegādi galvaspilsētām. Izcilajā krievu arhitektūras pieminekļi, Rostovas kremlī, ierīkoja noliktavas un nolaida tiktāl, ka itin nopietni sāka runāt par tā pārdošanu nojaukšanai, lai atbrīvotu laukumu citām būvēm... Rostovas kremlis izglāba... dieva kalpu pārliekā alkātība pēc laicīgās naudas, tie prasīja par daudz augstu cenu... Vārdu sakot, kādreiz diženā Rostova piedzīvoja tādu pašu likteni kā daudzas citas pasaules pilsētas, kuru attīstība bija atkarīga tikai no tā, vai tās ir politiski, administratīvi un reliģiski centri vai ne.

Tagad Rostovai aizsākusies trešā pārvērtība — senā pilsēta top par lielu tūrisma centru. Daudz kas te vēl ir plānos, tāpēc nevar apgalvot, kas iznāks ar iecerēto epitetu «starptautisks», taču padarītais liecina, ka šis tūrisma komplekss tiešām būs vērienīgs. Rostovas kremlis mēģināja saglabāt jau pagājušā gadsimta beigās, taču ar pašu rostoviešu saziedotajiem rubļiem un kapeikām neik tālu netika.

Tagad visi kupoli kārtībā, tie atguvuši sākotnējo izskatu, kuru savā laikā bija izkropojuši dažādie lāpījumi. Kremļa Sarkanajā palātā, kurā metropolīti guldināja un ēdināja iebraukušos carus, tagad mīt tie, kuri interesējas par savas zemes vēsturi [ieceres stāsta, ka drīz tie varēsot gulēt tādās pašās senlaicīgās gultās kā cari, pagaidām gan jāiztiekot ar šodienīgajām, jo senlaicīgās vēl gatavojot].

Tā ir kompleksa pirmā kārtā. Tā kā restauratori rosās arī citās kremļa palātās, tad acīmredzot drīzumā, kad būs gatavas nākamās kārtas, pie ceļazīmes tikt varēs vieglāk. Un varbūt vairs arī neuzsvērs, ka šis komplekss ir eksperimentāls — tūristu mītne senatnes pieminekļi būs jau pierasta.

V. SĒRSNAS teksts
ZANA LEGZDIŅA foto

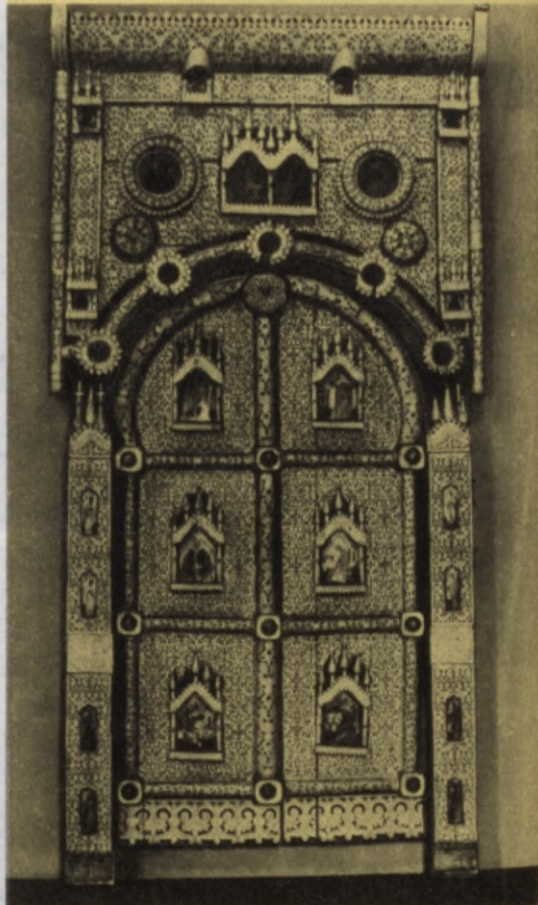

XVIII gadsimtā darināta vērpsamā vērpsa. [No kremļa muzeja pastāvīgās ekspozīcijas.]

Ieeja Rostovas kremļa Sarkanajā palātā.

Zvanu torņi.

No zelta kalti cara godavārti. XVII gs. [No kremļa muzeja pastāvīgās ekspozīcijas.]

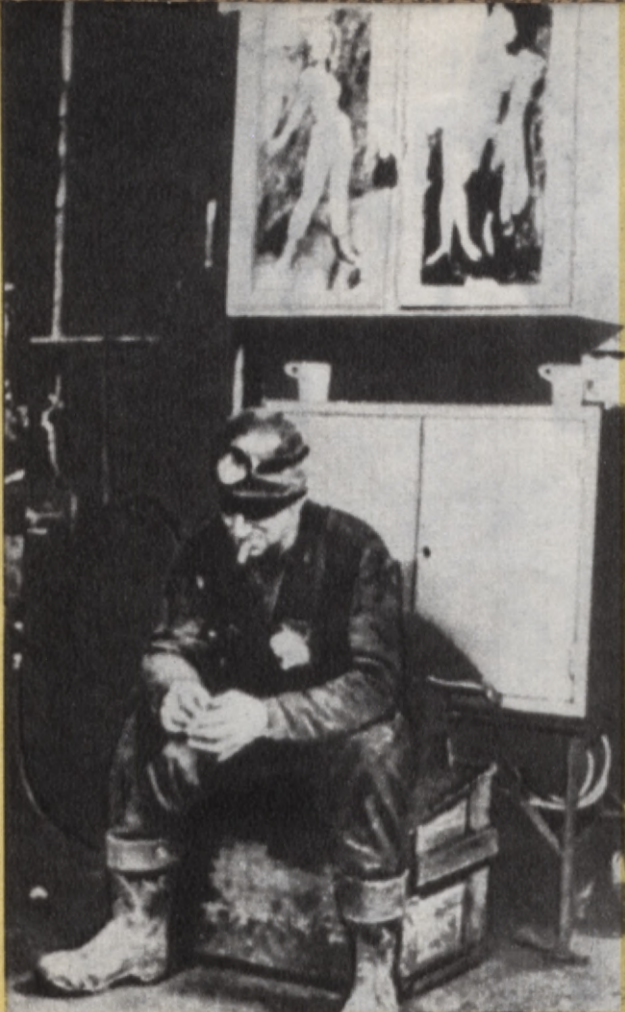
Cara godavārtu fragments.

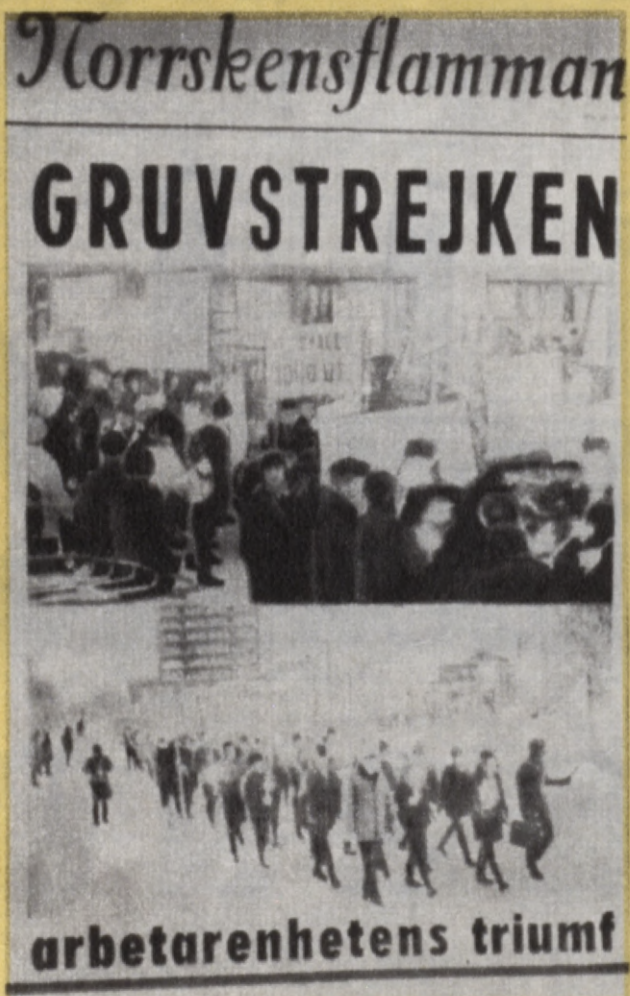
Skats uz kremli.

23

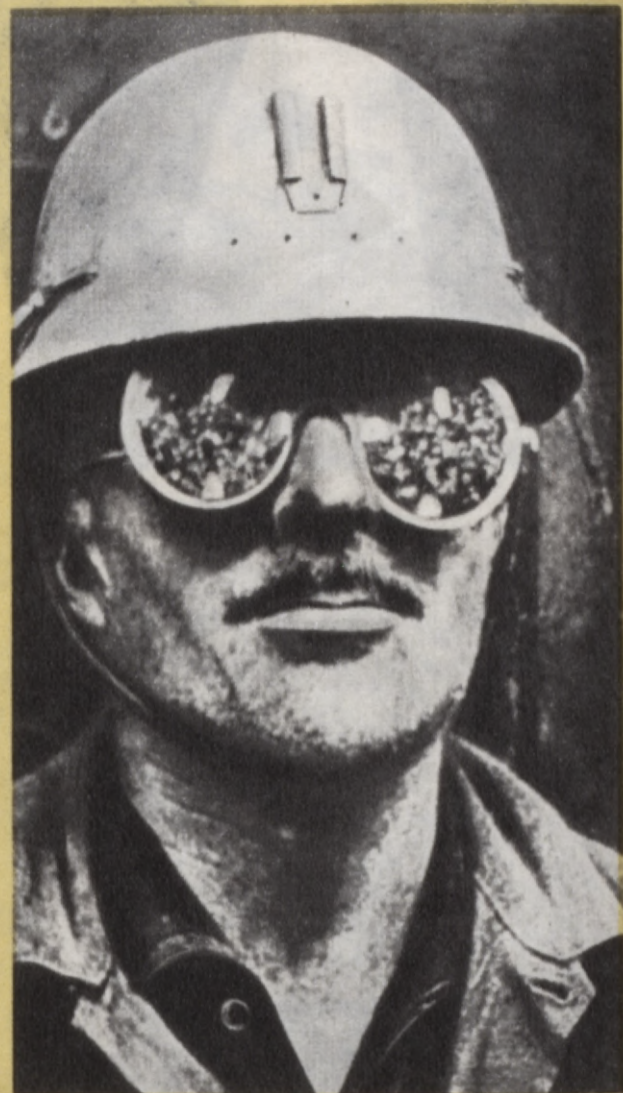

Nogurdinošais pazemes darbs. Prāts gan nosas tikai uzvilkt dūmu ...

Zviedru strādnieku avīzes «Norrskens flamman» speciālizdevuma pirmā lappuse ar ainām no strādnieku demonstrācijām. Lielais uzraksts vēstī: «Kalnraču streiks — strādniecības triumfs».

Kalnrača portrets. Foto-
grāfs Ods Urboms lūdza
rakstnieci Sāru Līdmani
sagatavot parakstus viņa
uzņēmumiem. Bet rakstnie-
ce ietilpināja tos savā
grāmatā... bez konkrēta
attēlu izklāsta, tā piešķirot
tiem vispārēju tipisku ap-
stākļu raksturu.

Zviedrijas kalnraču pilsētas Kirunas panorāma. Strādnieku kustības plašā vēriena dēļ pilsēta tiek saukta arī par sarkano Kirunu.

57 DIENAS SATRICĪNA... „LABKLĀJĪBAS VALSTĪ”

N. NEILANDS
D. GOLBERĢIS

SKANDINĀVISKAIS SOCIĀLISMS

Zviedrijā streiko...
Streiko dokeri, kalnrači, rūpnieciskie strādnieki. Rietumu pasaule ieklausās šajās telegrāfa vēstīs ar izbrīnu un nesapratni:
— Kā tas varēja gadīties?
Runāja taču, ka Zviedrija ir paraugzeme pasaulei. Centās iestāties, ka tā ir piemērs, kā bez sociālistiskās revolūcijas arī kapitālistiskā valstī var uzcelt sociālismu un sasniegt vispārēju labklājību. Sauca to īpaši vārdā — par «skandināvīgo sociālismu», ko nostatīja pretī Marksa un Leņina zinātniskajam sociālismam, kālab revidētas tika arī attiecīgas zinātniskā sociālisma politiskās kategorijas. Piemēram, «kapitālisti». Viņus pārkristīja par «ekonomikas vadītājiem», «rūpniecības administratoriem». Arī «strādnieki» izklausījās vecmodīgi; tos pārdēvēja par «algoto personālu». Līdzīgi tika pārstādīti arī citi jēdzieni, piemēram, šķiras. To vietā izdomāja «sociālās grupas», pavisam trīs — I, II, III — atkarībā no ienākumu apjoma. Tāpat sacīja, ka «šķiru cīņas» vietā esot iestājies «sociālais miers». Par «vispārējās labklājības zemi» vai «tautas māju» godināja zviedru sabiedrību, jo tā sniegusi augstu dzīves līmeni.

Sociāldemokrātu partijas līderi radīja teoriju par Zviedriju kā vispārējās labklājības valsti.

Bet šodien izklausās pavisam neloģiski, ka šādā valstī strādnieki streiko. Vai tad no labklājības un pārpilnības kāds ies uz šādu soli? Arī demokrātisko brīvību zviedru strādniekam it kā netrūktu, jo sociāldemokrātu līderi taču saka, ka viņi ir nodibinājuši demokrātisko sociālismu. Un patiešām, arī šajā ziņā, tāpat kā labklājības laukā, zviedriem ir labi «rādītāji». Jau 1867. gadā, kad šo valsti apmeklēja Fridrihs Engels, viņš saskatīja tur labākas demokrātijas iezīmes nekā Anglijā vai Francijā. No Eiropas konstitūcijām, kas joprojām ir spēkā, visvecākā pieder zviedriem; tā pieņemta 1809. gadā un jau toreiz deva pavalstniekiem zināmas pilsoņu tiesības, piemēram, sirdsapziņas un preses brīvības. Zviedrijai ir arī viens no vecākajiem parlamentiem pasaulē. Arodbiedrības tur noorganizējās pagājušā gadsimta septiņdesmitajos gados. 1889. gadā tika nodibināta pirmā strādnieku partija — zviedru sociāldemokrātija. Pēc 1931. gada asinainajiem notikumiem Odālenā, kur karaspēks atklāja uguni uz streikotājiem, sabiedrība pieņēma parlamentu pieņemt likumu, kas aizliedz izsaukt karaspēku streiku apspiešanai.

Un tā tālāk.

Mēs varētu minēt vēl citus zīmīgus zviedru demokrātijas elementus, kas Rietumu buržuāzisko demokrātiju vīdā to ierindojušas pirmajā vietā. Balstoties uz šādām bagātām tradīcijām, valdošās partijas līderi arī runā par zviedru demokrātiju kā par demokrātisku sociālismu, jo tas, lūk, atrisinājis pat antagonistiskas pretrunas, kas vienmēr pastāvēja kapitālistiskā sabiedrībā. Arī prakse it kā apliecināja šīs teorijas patiesīgumu, jo pēc kara periodā Zviedrijā, piemēram, gandrīz nebija bezdarba. Bet šī

kaite, kā zināms, ir viena no nedziedināmajām kapitālisma čūlām. Imperiālistiska citadele — ASV darba ministrs, kā atceramies, brauca uz Zviedriju pēc receptes, kā šī slimība dziedināma. Kapitālistisko valstu vadītājiem imponēja arī streiku cīņas pieklusums šajā zemē; viņiem likās, ka ar 1945. gada metālstrādnieku lielo streiku ir izbeigusies zviedru strādnieku šķiras cīņa ar kapitālistiem un uzņēmējiem.

Tā, lūk, radās priekšstats, ka zviedru sociāldemokrāti radījuši jaunu sociālisma paraugu — skandināvīgo sociālismu.

VULKĀNS NAV APDZISIS...

Dabā nereti atgadās, ka apdzisis vulkāns pēkšņi atdzīvojas un sākas izvirdums. Tāpat cilvēku priekšstats ir bijis maldīgs, šķietamais ir pieņemts par patiesību. Šāda šķietamība piemita arī zviedru sociāldemokrātu teorijām par šķiru izžušanu, šķiru cīņas apstākumu un sociālā miera iestāšanos. Pēdējā laikā notikumi spilgti pierādīja, ka zviedru strādniecības dzīlēs joprojām kvēlo šķiras apziņa un šķiru cīņas liesmas.

Vispirms pieminēsim, ka arī bezdarbs pēdējos gados atkal klauvē pie «veco, labo māju» durvīm. 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā tas plāva tur visbagātāko ražu. No bezdarba bēgdami, Zviedriju tad atstāja ap miljonus bezdarbnieku. Šodien ar darba atrašanu visgrūtāk ir Ziemeļzviedrijā — Norbotenas apgabalā. Cilvēki ir spiesti aizbraukt uz citiem apgabaliem, atstājot vecajās vietās mājas ar aiznaglotām durvīm. Tas pierāda, ka zviedru sociāldemokrātu recepte bezdarba novēršanai pat pašu zemē ir bijusi līdzīga pūšlotājas buramajiem vārdiem, nemaz jau nerunājot, ka to varētu izmantot Amerikas Savienotajās Valstīs, kuru to aizveda jau pieminētais darba ministrs.

Vēl sliktāk ir iznācis ar tā saukto «sociālo mieru». Streiki, kas pēdējā laikā uzliesmoja dažādās Zviedrijas pilsētās un uzņēmumos, skaidri apliecināja, ka šķiru cīņas vulkāns nav apdzisis. Pērn gadā vien notika 22 streiki, no kuriem viens turpinājās arī šā gada janvārī un februārī. Īpaši plašu sabiedrisku rezonansi ieguva divi streiki, kurus rīkoja Gēteborgas dokeri un Kīrunas kalnrači. Dokeri uzstājās pērn, novembrī. Desmit dienas milzīgajā ostā sastinguši stāvēja celtņi, preču vagoni, desmitiem kuģu. Uzņēmēji bija spiesti daļēji apmierināt streikotāju prasības, un gandrīz vai likās, ka atkal viss ieies vecajās, labajās «šķiru miera» slieķēs. Bet tās izrādījās mēnīgas cerības. Sociālajam mieram nāca jauns grūdiens no strādnieku šķiras dzīlēm. Uzliesmoja kalnraču streiks Zviedrijas lielākajās rūdas raktuves Kīrunas pilsētā. Šī pilsēta atrodas aiz Polārā loka, Laplandes tundrās. Zviedri pašī jokoļot saka, ka Kīruna esot lielākā pasaules pilsēta. Ar valdības lēmumu, piešķirot Kīrunai pilsētas statusu, tās teritorijā iekļāva lielu tundras apgabalu, kurā glabājas milzīgi dzelzs rūdas krājumi. Un tā nu iznāca, ka pilsētas robežas stiepjas pa neapdzīvotām vie-

«Mūsdienās pats dārgākais nav vis labā roka, bet gan galva ar saviem orgāniem. Ja dzirdes nervi tiks bojāti, tos jau nevarēs «izremontēt»»

tām, un tikai ceļa malā, pārbraucot robežu, ceļnieks var izlasīt, ka līdz pilsētas centram vēl jābrauc vairāk nekā simts kilometru. Pavisam kuriozi izklausās fakts, ka pilsētas teritorijā atrodas arī Zviedrijas lielākais kalns Kebnekaise, kura smalle paceļas vairāk nekā divtūkstoš metru augstumā. Šajā «lielākajā pilsētā» Kīrunā atrodas lielākā rūdas ieguve un apstrāde pasaulē.

Seit, Zviedrijas kalnrūpniecības centrā, pērn, 9. decembrī, kalnraču neapmierinātība uzliesmoja streikā. Tas sākās visjaunākajā un modernākajā raktuvē — Svapavāra. No turienes cīņas gars pārsviedās uz Kīrunavāras un Malmergetas raktuvēm. Tās visas pieder kalnrūpniecības kompānijai LKAB. Šis streiks turpinājās 57 dienas un beidzās ar kalnraču prasību daļēju apmierināšanu.

AIZ UZŅĒMUMA VĀRTIEM...

Zviedrijas demokrātija...

Tā dod iespējas diezgan brīvi darboties ne tikai pašu zviedru progresīvajiem spēkiem. Sogad pagāja 20. gadiena, kopš dzimis slavenais Stokholmas Uzsaukums, kas tik daudz devis pasaules miera piekritēju kustībai. Te notikuši daudzi citi progresīvo spēku forumi ar pasaules slavu. Neviena cita Rietumu buržuāziskā demokrātija šodien neuzdrošinās dot patvērumu amerikāņu dezertieriem, kas negrib karot Vjetnamas džungļos. Zviedrijā patlaban tādu ir gandrīz trīs simti.

Arēji liekas, ka visiem šajā valstī ir dotas neizsmeļamas brīvības. Gribi — dibini organizācijas. Gribi — izdod savu laikrakstu. Gribi — sauc karali par muļķi vai plānprātīgu. Pērn studenti noirēja Gēteborgā vienu zāli, uz skatuves uzlika dzelzs gultīņu; uznāca — Ievas kostīmā — «šī» un iegulās tajā; tad ar varenu lēcieni — Ādama kostīmā — uzskrēja «šīs», skatītāji auroja... Demokrātija to taču atļauj. Vēl pa ceļam uz darbu zviedru strādnieks var «sūtīt uz elli» Vallenbergu un visus citus miljonārus. Vārda brīvība to viņam atļauj. Bet, lūk, viņš nonāk pie rūpniecības vārtiem, ieiet uzņēmumā. Tā nu ir pavisam cita valstība. Zemes pleķis, pa kuru viņš soļo, pieder uzņēmuma saimniekam — Vallenbergam vai kādam citam. Čehs, kurā viņš ieiet, arī lielrūpnieka īpašums. Mašīnas un darbgaldi — tāpat. Tas ir privātpašums, bet pret to zviedru demokrātija ir bezspēcīga. Viss uzņēmēja varā. Viss notiek tikai pēc viņa prāta. Ja tu malsiesies ražošanas lietās, domāsi par darba apstākļu uzlabošanu — tu būsi pārkāpis privātpašuma tiesības un uzņēmējs bez kādām ceremonijām tevi palūgs saņemt aprēķinu. Ne arodbiedrība, ne rūpniecības ministrs tev nepalīdzēs, jo viņiem nav tādu tiesību. Kolektīva līguma 32. paragrāfā skaidri pateikts: pieņemšana darbā un atbrīvošana no darba ietilpst tikai uzņēmēja kompetencē. Bet šo tiesību īstenie realizētāji dzīvē ir uzņēmēja administratīvais personāls. Praktiski tas nozīmē — ja strādnieks nepatiks viņiem, viņš nepatiks arī uzņēmējam. Ja aiz fabrikas vārtiem strādnieks var brīvi saukt: «Nost kapitālis-

tas», tad šeit šis demokrātijas elements praktiski ir atcelts, jo īpašs «kolektīvā līguma» paragrāfs aizliedz strādniekam nodarboties ar jebkāda veida agitāciju. Paradokssāli, bet fakts, ka šāds «papīrtis», ko katru gadu it kā atjaunina ar parakstīšanās procedūru, spēj atcelt konstitūcijā nodrošinātās brīvības.

Šis nav vienīgais konstitūcijā ierakstīto tiesību apļesanas veids. Kaut kas līdzīgs notiek arī ar strādnieku tiesībām rīkot streikus. Paradokssāli, ka visi pērn notikušie 22 streiki oficiāli tiek uzskatīti par nelikumīgiem (zviedriski «vildastrejk», burtiskā tulkojumā «patvaļīgs streiks»), jo, redziet, tiem neesot bijusi arodbiedrības vadītāju atļaujas. Bet šādas atļaujas trūkums streikotājiem dārgi maksā šī vārda visticšākajā nozīmē. Viņiem tiek nolaupta iespēja streika laikā saņemt no arodbiedrību kases pabalstus. Bet tie taču ir pašu strādnieku līdzekļi, ko viņi iemaksā arodbiedrību kasē.

Un tomēr... Arī bez šī materiālā atbalsta strādnieki uzsāk ekonomisko cīņu ar kapitālu. Tātad tā nav nedz izprieca, nedz kaut kāda personas brīvības izpausme. Tai ir dziļas sociālas un politiskas saknes. Bet par to vislabāko ieskatu gūsim no pašu strādnieku liecībām.

SĀRAS LIDMANES REPORTAŽA KALNRAČU INTERVIJAS

Alzrobežu literatūras cienītājiem viņas vārds ir labi pazīstams. Daži Lidmanes darbi, Elijas Klienē tulkoti, atrodas arī mūsu grāmatu plauktos. Jaunākais viņas sacerējums lasītājiem vēl nav pazīstams. Tas ir reportāžas žanrā uzrakstīts dokumentāls publicistiska rakstura sacerējums par Kīrunas kalnraču dzīvi un darbu. Viņas grāmatas varoņi ir tie paši kalnrači, kas pērn, 9. decembrī, ievadīja lielos notikumus Zviedrijas kalnrūpniecības centrā. Šis sacerējums faktiski bija kā tāds priekšvēstnesis gaidāmajam «vulkāna izvirdumam». Rakstniece ieradās pie kalnračiem 1967. gada rudenī, grāmata iznāca nākamajā pavasarī. Tās parādīšanās izsauca sabiedrībā atsauksmju vētru. Vispirmām un galvenām kārtām tā bija izbrīna, ka «labklājības valstī» sastopami tādi fakti. Kādā no preses konferencēm žurnālisti uzdeva jautājumu sociāldemokrātu valdības finanšu ministram Gunaram Strengam.

— Ko ministra kungs domā par nupat iznākušo grāmatu «Raktuve»?

— Nezin, kur tā Lidmane tādus faktus grābusi. Es neesmu sastapis nevienu tādu zviedru, kas būtu kaut ko tamlīdzīgu redzējis.

Pēc dažiem mēnešiem «grābtie fakti» uzliesmoja streikā. Dzīve izjokoja ministru. Pie tam kādai Strengs savos jaunības gados bijis bezzemnieks, gājis par pusgraudnieku un laukstrādnieku; iestājies partijā, lai cīnītos par strādnieku tiesībām. Bet ne velti saka, ka daži cilvēki mēdzot aizmirst pagātni. Strengs acimredzot ir viens no tādiem, un kur jau tie gadi, kopš viņš cītīgi kalpo zviedru lielkapitālam. Tālab ministrs arī nespēja novērtēt tos satraucošos faktus, ko Sārai Lidmanei pastāstīja Kīrunas kalnrači.

Mūsu priekšā ir divi dokumenti. Nupat piemēnētā reportāža «Raktuve» un Kīrunas streika komitejas izstrādātās prasības kalnraktuvju kompānijai un arodbiedrībām. Viens ar otru tie ir visciešākajā sakarā. Viens izsaka prasību, bet otrs parāda, kāpēc kalnrači to prasa. Streikotāji, piemēram, prasa nokārtot darba apmaksas sistēmu un uzlabot darba apstākļus. Bet Lidmanes reportāžā atrodam attiecīgu ilustrāciju, pašu kalnraču liecības.

Akciju sabiedrība krāpj strādniekus: «Pēdējos divos gados mūs, šahu celtniekus, sāka spaidīt ar atalgojumu. Teiksim. Ja mūs sūta citā darbā, nu, piemēram, rūdu rakt, tad maksā nevis pēc mūsu, bet gan pēc melnstrādnieku līkmēm, kuras ir krietni vien zemākas nekā šahu celtniekiem.

Bet, ja mums iznāk strādāt rūdas bagātināšanas fabrikā — tur mūs sūta likvidēt sastrēgumus —, tad maksā pēc mūsu parastajām līkmēm un nevis pēc šīs fabrikas strādnieku darba samaksas līkmēm, kas ir lielākas par mūsējām.»

Akciju sabiedrība ir netaisnīga: «Ar darba izdienu ir netaisnība. Ierēdņi, piemēram,

priekšstrādnieki, nav gājuši nekādās īpašās skolās. Akciju sabiedrība apmaksā viņiem tikai īsus kursus. Kad viņi pabeidz tos, tad kļūst par priekšstrādniekiem. Dažus gadus nostrādājuši šajā amatā, viņi saņem vecuma piemaksu. Bet kā ir ar strādnieku? Ja strādnieks saslīkst un vairs nespēj tikt galā ar savu darbu, kur viņš līdz šim nopelnījis pietiekoši, tad viņam jāiet strādāt par apkopēju vai kaut ko tamlīdzīgu. Citiem vārdiem, viņa alga samazinās. Bet priekšstrādniekam alga aug no gada gadā.»

«Priekšniecība lieta vai no ādas ārā, ja redz strādniekus stāvam un sarunājamiem. Vai tas no ballēm, ka mēs okupēsīm uzņēmumu vai ko citu? Noteikti kāds nāks un jautās: «Kas jums par grūtībām? Ja ir kāda problēma, jūs varat griezties pie mums.»

«Strādnieks nespēj vēl lāgā piesēsties, jau inženieris kļāt un sveicina: «Hej, hej!» Mūsdienās reti kad saka: «Tu, ko... strādāt vai stāvēt esi atnācis?» — vai arī ko tamlīdzīgu. Nē, uzsaukts tiek tikai «hej!». Bet katrs taču saprot, kas ar to ir domāts.»

«Kāds naidis var būt pret mums! Agrāk Kīrunā bija kāds inženieris. Ists velns dažādu negēlību izgudrošanā. Transportdispečera telpā, kur šoferi iet vai nu pēc darba norīkojumiem vai vienkārši mazliet apsildīties, atradās divi pavīsam vienkārši soli, faktiski prasti dēļi, kam virsējā puse mazliet novelēta. Uz tādiem soliem parasti mūsu ciema iedzīvotāji klausās sludinātāju sprediķus. Kā sacīt, sēdēšana uz tādiem nav visai ērta. Un puiši apsēdās augstākais uz plecām minūtēm. Bet šim inženierim arī tas likās pārāk ilgi. Tad kādu dienu piestāja kravas automašīna, un soli no telpas demonstratīvi tika izmesti ārā un aizvesti uz kādu nelielu vasarnīcu kalna piekāje... Daudzus gadus uzgaldāmajās telpās šoferiem nebija ne soliņa, ne citu sēdekļu. Kamēr puiši gaidīja ordera izrakstīšanu, viņi ar mugurām spīdēs pret sienu. Tomēr minētā inženiera atjautība bija vēl lielāka. Tai sienā, pret kuru mēdza stutēties šoferi, plecu augstumā divās rindās viņš iedzina naglas, kurām vēl noknieba galviņas. Nav grūti iedomāties, ko sacīja šoferi, ieraugot šīs naglu rindas. Kādas sešas vai septiņas nedēļas tās rēgojās sienā.»

Strādnieka liktenis pēc nelaimes gadījuma darbā: «Es vēl līdz pat šim laikam neesmu atspirdzījis. Protams, es strādāju, bet tikai četras stundas dienā. Tā teikt, lai nesēdētu, rokas klēpī salicis. Es sežu darbnīcā un griežu dažādas skrūves. Nav jau diez cik interesanti, bet toties nemanīti aiztek četras stundas; tad eju mājup. Izpeļņa jau ir maza, nepietiek pat nodokļu samaksai. No pagājušā gada vēl stāv parāds — 1200 kronas. Es saņemu invaliditātes pensiju, un tā ir vienīgais iztikas avots, no kā mēs dzīvojam.

Man ir 60 gadu. Drīz būs četri gadi, kopš mani piemeklēja tā nelaime. Grūti elpot, gar nezinu no kā; vai tā ir sliktāze vai kas cits. Piekliboju ar vienu kāju. Viena auss pavīsam nedzird. Acs viena pagalam. Tā, lūk, kalnračis zaudē savus locekļus citu pēc cita, līdz sasniedz kapsētu.»

Liela intensitāte un grūti darba apstākļi: «Raktuvē zem zemes var daudz nopelnīt. Bet es tur spēju izturēt tikai piecus gadus. Pēc tam biju spiests aiziet...»

«Kādreiz pie mums ieradās komisija divu vīru sastāvā. — interesējās par darba apstākļiem. Tieši tajā brīdī rūdas dzirnavas nestrādāja; darbojās tikai dažī sūkņi, tāpēc troksnis bija mazs. Viņi pienāca pie manis un prasīja: «Val vienmēr te ir tāds troksnis?» Tad es teicu: «Pašlaik ir ļoti kluss.» Viņi izbrīnīti skatījās manī. Es sacīju: «Jums vajadzētu atnākt šeit, kad darbojas dzirnavas. Kad mēs ražojam produkciju.» Pie mums rūdas bagātināšanas fabrikā nav noteikta pusdienas pārtraukuma, jo esam atbildīgi par darbu visas maņas laikā. Ir tikai neliels brītiņš atelpai, uz minūtēm divdesmit, tad mēs drīkstam aiziet uz ēdņīcu. Kāda brīvības sajūta ir šajā brīdī. Ieejot cilvēku pilnajā ēdņīcā zālē! Man likās, ka neviens cits nesaprot, cik ļoti šis troksnis cilvēkus šķir un nomāc.

(Nobeigums nākamajā numurā)

Ceļš uz augšu prasa daudz pūļu, bet tur vienas grūtības rada citas, vēl grūtākas; ceļš uz augšu reizēm prasa pazemošanos, bet godu iegūst ar negodu. Augstā vietā nav viegli noturēties, taču nav arī ceļa atpakaļ, izņemot krišanu vai vismaz norietu, — bet tas ir skumīgs skats: Cum non sis, qui fueris, non esse, cur velis vivere. (Kad tu vairs neesi tas, kas biji, tev nav iemesla turēties pie dzīves. Cicerons.)

FR. BEKONS

Meitene — aizslēgta lāde, kurai pazudusi atslēga.

Arābu sakāmvārds

Tie, kuri savas runas pastiprina ar izaicināšanu izturēšanos un pavēlošu toni, tikai pierāda savu argumentu vājumu.

M. MONTENS

Visi cilvēki būtu gļēvuļi, ja tikai viņiem netrūktu dūšas.

VILMONTS ROCESTERS

Kur sākas slepenība, tur beidzas taisnība.

E. BIRS

Nekas cilvēkos nerada tādu izbrīnu, kā veselīgs saprāts un vienkārša darbība.

EMERSONS

Ir brīži, kad smalkjūtība neder... tā ir jaunāka par rupjību.

I. TURGENEVS

Gads — laika posms, kas sastāv no trīsdesmit sešdesmit piecām vilšanās reizēm.

EMBROZS BIRSS

Ziema izmaksā atpakaļ zemei lapas, ko vasara bija no tās uz laiku aizņēmusies.

LIHTENBERGS

Vienmēr atradīsies vientulība tiem, kas ir tās cienīgi.

BARBE D'ORVILJI

Ja piekāpies, tad piekāpies uzreiz — tevi uzskatīs par cēlsirdīgu. Ja piekāpsies pēc apdomāšanās — teiks, ka esi vājš.

ZANS ROSTANS

Varbūt kaut ko zinu, bet neteikšu. (Antisokrāts)

SLAVS NALENCIS

Egoists — cilvēks, kurš rūpējas vairāk par sevi, nekā par mani.

JULIANS TUVIMS

Mūsu slepenākās domas — vai tās kādreiz rod izpausmi? Tev dvēselē var degt karsta uguns un nevienš nepienāks pie tās sasildīties. Garām-gājējs redz tikai viegļu dūmu strūklu, kas paceļas no skursteņa un iet tālāk savu ceļu.

VAN GOGS

Mēs esam gabalīni, kas izrauti no mūžības; pēc iznīces mūs atkal paņem mūžība.

RAINIS

Par nenopietnu saucam cilvēku, kurš neņem nopietni to, ko nav vērts ņemt nopietni.

ANRI DE MONTERLANS

Ai, cik viegli būt gudram, kad nesi gudrs!

G. LAUBS

Cik tūkstoši cilvēku zaudēja dzīvības tikai tādēļ, lai Cēzars varētu būt liels!

T. KEMPELS

KĀRTIS GALDĀ

AGATA KRISTI

MĀRAS RIKMANES zīm.

ROMĀNS

No angļu valodas tulkojusi DZESIJA DZERVE

I. NODAĻA

Misters Šaitans

— Mans dārgais msje Puaro!
Paklusa, murdoša balss, taču varēja just, ka tās tonis jau iepriekš apdomāts, lai ietekmētu sarunu biedru.
Herkuls Puaro atskatījās.

Tad viņš palocījās.
Pēc tam abi ceremoniāli sasveicinājās.
Puaro acis iezibējās. Varētu teikt, ka šis nejaušais apmeklētājs izraisīja satraukumu, un tas ar viņu gadījās reti.

— Mans dārgais mister Šaitan! — viņš sacīja.
Tad abi aplūsa. Viņi atgādināja tikko sastapušos duelantus.
Viņiem apkārt drūzmējās Londonas labi ģerbtā un pret visu vienaldzīgā augstāko aprindu publika. Bija dzirdami pusbalsi, gandrīz čukstā izdvesti vārdi:

— Mīļais, cik skaisti!
— Vienkārši dievīgi, vai ne, dārgā?
Tas notika špaucomās tabakas dožu izstādē Vesekshauzā, ieeja maksāja vienu gineju, ienākumi paredzēti par labu Londonas slimnīcām.

— Mīļais draugs, — sacīja mister Šaitans, — kāds prieks jūs redzēt! Tagad jums laikam nav vairs tik daudz ko kārt un giljotinēt kā agrāk? Vai noziegumu pasaulē būtu iestājusies klusā sezona? Jeb vai šodien te sagaidāma aplaupīšana? Tas jau nu būtu pārāk jauki!

— Ak kungs, msjē, — Puaro atbildēja. — Esmu šeit pilnīgi privāti.
Sai mirkli mistera Šaitana uzmanību saistīja daiļa jaunava ar kuplam matu cirtām galvas vienā pusē un trim melniem, pārpilnības ragiem līdzīgiem salmu veidojumiem — otrā.

Viņš sacīja:
— Dārgā, nu kāpēc jūs toreiz neatnācāt? Vakars tiešām bija izdevies! Ar mani patiesi sarunājās vairāki cilvēki. Kāda lēdija pat sacīja: «Sveiki» un «Ardievu», un «Ļoti jums pateicos», bet viņa, nabadzīte, protams, bija no kapsētas.

Kamēr daiļā jaunava piemēroti atbildēja, Puaro atļāvās sev prieku pamatīgi noskatīt spalvu izrotājumu uz mistera Šaitana virslūpas.
Jaukas ūsas — ļoti jaukas, varbūt vienīgās visā Londonā, kas varētu kaut cik sacensties ar paša msje Herkula Puaro ūsām.

«Bet tās nav tik krasas,» viņš nodomāja. «Nē — no visiem viedokļiem raugoties — tās ir mazvērtīgas. Pat vairāk — tās ir uzkrītošas.»
Bet viss mistera Šaitana izskats jau bija uzkrītošs — un tā tas bija darīts ar nolūku. Viņš tišuprāt centās līdzināties Mefistofelim. Viņš bija garš un vājš, seja iegarena un melanholiska, uzacis pīka melnuma, ūsas un melna ķīlbārdiņa. Uzvalks — īsts mākslas darbs, izmeklēti smalka piegriezuma, taču ar noslieci uz divainību.

Jebkurš normāls angļis, ieraugot Šaitanu, sajūta dedzīgu un sirsniņu vēlēšanos viņu iekaut! Visi kā viens viņi mēdza teikt: «Tur jau atkal nāk tas sasadītais svešzemnieks, tas Šaitans!»

Bet viņu sievas, meitas, māsas, mātes, krustmātes un pat vecmāmiņas variēja šo izteicienu saskaņā ar saviem gadiem: «Zīnu, dārgā. Protams, ka viņš ir pārāk briesmīgs. Bet tik bagāts! Un šis brīnišķīgās viesības! Un viņš vienmēr zina pastāstīt par citiem kaut ko interesantu un sliktu!»

Neviens nezināja, vai mister Šaitans ir argentīnietis, portugālis, grieķis vai kādas citas tautības, ko īstens angļis ar pilnām tiesībām nicināja.
Tomēr pilnīgi neapstrīdami bija trīs fakti: pirmkārt, viņam bija bagātīgi un skaisti iekārtots dzīvoklis vienā no vislabākajiem namiem Parkleina, otrkārt, viņš rīkoja brīnumainas viesības — gan lielas, gan mazas, gan drūmas, gan spīdoši reprezentablas, bet vienmēr ekscentriskas, ar divainībām; un, treškārt, viņš bija vīrs, no kura gandrīz visi mazliet baidījās.

Kāpēc tas tā — to neviens skaidri nevarēja pateikt. Laikam jau bija iesakņojusies doma, ka viņš par visiem zināja drusku vairāk, nekā vajadzīgs. Un vēl valdīja uzskats, ka viņam ir savdabīga humora izpratne.

Gandrīz vienmēr visi juta, ka labāk būtu neriskēt un misteru Šaitanu nekaitināt.

Un šodien viņa joki bija vērsti pret šo mazo, smieklīgu izskatā vīriņu Herkulu Puaro.

— Tātad pat polismenim ir vajadzīga atpūta? — mister Šaitans sacīja. — Jūs savos gados vēl interesējaties par mākslas priekšmetiem, msje Puaro?

Puaro labsirdīgi pasmaidīja.

— Redzēju, ka jūs pats arī esat izstādījis trīs tabakas dozes, — viņš sacīja.

Misters Šaitans nevērtīgi atmēta ar roku.
— Sur tur jau kāda laipnība jāparāda. Bet jums kādreiz vajadzētu atnākt pie manis. Man ir šis tas interesants. Es neaprobežojos tikai ar kādu noteiktu periodu priekšmetu kolekcijai.

— Jums ir katoliska gaume, — Puaro smaidīdams atbildēja.
— Laikam gan.
Pēkšņi mistera Šaitana acis sāka šaudīties, lūpu kaktiņi iedrebējās, uzacis fantastiski izliecās.

— Es pat varētu parādīt jums ko tādu, kas attiecas uz jūsu nozari, msje Puaro.
— Tad jau jums ir pašam savs «Melns Muzejs»?

— Ha! — mister Šaitans pasīta knipi. — Tase, no kuras dzēris Braitonas slepkava, slavēna ielauzēja mūķieris — tās ir muļķīgas bērnišķības! Ar tādiem niekiem nekad neesmu domājis apkrauties. Es kolekcijai tikai šīs nozares labākos paraugus.

— Un ko jūs, tēlaini izsakoties, saprotat ar vārdiem «labākie paraugi» noziegumu pasaulē? — Puaro vaicāja.
Misters Šaitans salika uz priekšu un ar diviem pirkstiem pieskārs Puaro plecām. Viņš dramatiski izšņāca vārdus:

— Cilvēkveidīgos radījumus, kas šos noziegumus pastrādā, msje Puaro. Puaro uzacis mazliet sakustējās.

— Aha, nu es jūs pārsteidzu! — sacīja mister Šaitans. — Mans dārgais, mēs abi uz šīm lietām raugāties no pretējiem poliem! Jums noziegums ir parasta's darbs: slepkavība, izmeklēšana, pieturas punkti un beidzot katrā ziņā spriedums (jo jūs neapšaubāmi esat spējīgs puisis). Sādas banalitātes mani nevaldzina! Mani nepavisam neinteresē šie nozēlojamie subjekti. Un notverts slepkava īstenībā nozīmē neveiksmi. Tāds jau ir otrās šķiras tips. Nē, es uz visu to skatos no mākslinieciskā viedokļa. Es kolekcijai tikai tos vislabākos!

— Un šie vislabākie būtu? ... — vaicāja Puaro.
— Mans dārgais, es kolekcijai tos, kuri neiekrīt! Veiksmīgos! Noziedzniekus, kas dzīvo kārtīgu dzīves veidu un kurus neskar pat niecīgākā aizdomu ēna. Atzīstiet, ka tas ir visai saistošs «hobijs».

— Man gan būtu kāds cits vārds — ne «saistošs» ...
— Ideja! — Šaitans iesaucās, Puaro vārdos nemaz neklausīdamies. — Nelielas pusdienas! Pusdienas, kurās jūs apskatītu manus eksponātus! Tā patiešām ir lieliska doma! Nemaz nesaprotu, kāpēc man tā jau agrāk neienāca prātā. Jā, jā — nu es redzu, kā tas viss būs... redzu gluži skaidri... Jums tikai jāļauj man mazliet laika — nākamajā nedēļā — nē — teiksim, aiznākamajā. Vai būsīt brīvs? Un kurā dienā?

— Aiznākamajā nedēļā es varētu jebkurā dienā, — Puaro sacīja palocīdamies.

— Labi, tad, teiksim, piektdien. Piektdien, astoņpadsmitajā, lai notiekt Tūlīt sev atzīmešu. Šī ideja mani taisni aizrauj!

— Par sevi es tik drošs neesmu, — Puaro vilcinādamies atbildēja. — Negribu teikt, ka būtu vienaldzīgs pret jūsu laipno ielūgumu... nē — ne tāpēc...
Šaitans viņu pārtrauca.

— Bet tas šokē jūsu pilsoņa jūtas? Mans mīļais draugs, jums jāatbrīvojas no polismēņa aprobežotā domāšanas veida.
— Ir tiesa, pret slepkavību man tiešām ir pilsoņa attieksme.

— Bet kāpēc, dārgais? Stulba, nemākulīga apkaušana — jā, tur es jums piekritu. Bet slepkavība var būt arī māksla! Slepkava var būt mākslinieks!

— O, to es atzīstu.
— Bet? ... — mister Šaitans vaicāja.
— Bet viņš tomēr ir un paliek slepkava!

— Bet mīļais msje Puaro, ja kādu darbu nostrādā spoži, tad tas ir *atļauts*! Jūs griežat bez jebkādas iztēles noņemt jebkuru slepkavu, uzlikt viņam roku dzelzīs, ieslodzīt cietumā un rītausmā vilkt pie kāķa! Manuprāt, patiesi veiksmīgam noziedzniekam būtu jāpiespīķ pensija no valsts fondiem un jāsarīko viņam goda mielasts!

Puaro paraustīja plecus.
— Es nebūt neesmu tik nejutīgs pret nozieguma mākslu kā jums šķiet. Spēju apbrīnot ļoti veiklu slepkavu, tāpat kā apbrīnoju tīgeri, šo lielisko, dzeltenbrūni svītrotu zvēru. Bet es to apbrīnoju, stāvēdams ārpus krātiņa. Iekšā es neēju. Tā sakot, neēju tikmēr, kamēr man to neliek darīt mans pienākums. Jo, redziet, mister Šaitan, tīgeris varētu lēkt...
Misters Šaitans iesmējās...

— Saprotu. Un slepkava?
— Slepkava var nogalināt, — Puaro nopietni sacīja.

— Mīļais draugs, kas jūs gan esat par panikas cēlāju! Tad jau jūs nevēlaties skatīties manu... tīgeru kolekciju?
— Gluži otrādi, būšu sajūsmināts.
— Cik jūs tomēr esat dūšīgs!

— Jūs mani pārpratāt, mister Šaitan! Maniem vārdiem bija brīdinājuma raksturs. Jūs nupat gribējāt, lai es atzīstu jūsu noziedznieku kolekcijai ideju par interesantu. Es teicu, ka nosauktu to kādā citā vārdā. Šis vārds ir — bīstama. Baidos, mister Šaitan, ka jūsu «hobijs» var būt bīstams.

Misters Šaitans smējās īstus Mefistofeļa smieklus.
Tad viņš teica:
— Tātad astoņpadsmitajā es varu jūs gaidīt?
Puaro viegli palocījās.

— Varat mani gaidīt astoņpadsmitajā. Ļoti pateicos!
— Sarīkošu pavisam nelielas pusdienas, — Šaitans lēni teica. — Tikai nepiemirstiet! Astoņos.

Pēc tam viņš aizgāja. Puaro pastāvēja vēl britiņu, noskatīdamies viņam pakal.
Tad viņš lēni un domīgi pakratīja galvu.

Pusdienas pie mistera Šaitana

Durvis mistera Šaitana dzīvokli bez trokšņa atvēras. Tās atgrūda iesirms sulainis, lai ielaistu Puaro. Tikpat klusi viņš durvis atkal aizvēra un klusēdams abrivoja viesi no mēteļa un cepures.

Dobjā, neizteiksmīgā balsī viņš klusi vaicāja:

— Ko drikstu pieteikt?

— Msje Herkuls Puaro.

Priekšnamā ieklūda klusināta balsu čala, kad sulainis atvēra durvis un pavēstīja:

— Msje Herkuls Puaro.

Ar heresa glāzi rokā Šaitans panācās viņam pretim. Viņš, ka parasti, bija ģērbies nevainojami. Sovakar mefistofeliskais likās vēl vairāk uzsvērts, uzaču loki ievilkti vēl melnāki un šķīta sevišķi pasvītrojam izsmējīgo sejas izteiksmi.

— Atļaujiet... vai misis Oliveru pazīstat?

Kolekcijas īpašnieks klusībā priecējās, redzēdams Puaro seją vieglu pārsteiguma izteiksmi.

Misis Ariadne Olivera bija vispārpazīstama detektivromānu un citu sensacionālu stāstu autore. Viņa rakstīja arī visai viduvējus (un gramatiski ne sevišķi pareizus) rakstus, piemēram: *Nozieguma attīstības tendence, Ievērojamo noziegumu upurī, Slepkavība aiz milas un slepkavība aiz apreibina*. Turkiāt viņa bija arī dedzīga feministe, un tikko presē parādījās kādas ievērojamas slepkavības apraksts, tā katrā ziņā bija arī intervija ar misis Oliveru, un reiz misis Olivera bija izteikusies: «Ja Skotlendjarda priekšgājā atrastos sievietes...» Viņa nopietni ticēja sievietes intūicijai.

Citādā ziņā viņa bija patikama lēdija vidējos gados, glīta, kaut arī mazliet nevižīga, ar skaistām acīm, spēcīgiem pleciem un veselū lēveni dumpīgu, iesirmu matu, ar kuriem pastāvīgi eksperimentēja. Vienā diena misis Olivera izskatījās ārkārtīgi intelektuāla — mati no pieres atsukātu atpakaļ un pakausī saviti lielā mezglā, otrā dienā viņa pēkšņi parādījās madonnas frizūrā vai arī bija savijusi matus ne visai kārtīgās cirtās. Sovakar misis Olivera bija izmēģinājusi «poniju».

Tikamā basa balsī viņa sasveicinājās ar Puaro, ar kuru bija iepazinusies jau agrāk, kādās literārās pusdienās.

— Un virsinspektoru Betlu jūs, bez šaubām, pazīstat, — sacīja Šaitans.

Uz priekšu pavirzījās liela auguma vīrs ar stūrainu seju. Paskatoties uz viņu, šķīta, ka viņš ir ne vien izgriezts no koka, bet ka šīs koks no- teikti ņemts no kara kuģa.

Virsinspektors Betls skatījās Skotlendjarda spējīgākais pārstāvis. Viņš ailaž izskatījās flegmatisks un pastulbs.

— Es pazīstu msje Puaro, — sacīja virsinspektors Betls. Un viņa kokainā seja uz mirkli sašķobījās tādā kā smaidā, pēc tam atkal kļuva neizteiksmīga un trula.

— Pulkvedis Reiss, — misters Šaitans turpināja.

Puaro nekad agrāk nebija redzējis pulkvedi Reisu, bet šo to par viņu zināja. Izskatīgs, brūni iededzis tumšmatis ap piecdesmit, viņš parasti atradās kādā no impērijas priekšpostenim — īpaši tad, ja tur rīga kādas nekārtības. Slepēnais dienests — tas skanēja melodramatiski, taču pietiekami pareizi raksturoja pulkveža darbu un centienus.

Tagad Puaro jau bija izprātis un apvērtējis namatēva nodomus.

— Pārējie viesi kavējas, — sacīja misters Šaitans. — Tā laikam mana vaina. Liekas, es viņus aicināju 8.15.

Bet šai mirkli durvis atvēras un sulainis pieteica:

— Doktors Robertss!

Šis vīrs ienāca brašā, mundrā gaitā, kādā bija radis tuvoties slimnieka gultai. Tas bija jautrs, savdabīgs cilvēks vidējos gados. Mazas, mirdzošas actiņas, jau paplāni mati, tieksme uz *embonpoint* — vispārzināmais, tīri noberztais un dezinficētais praktizējoša mediķa paraugs. Jautrs un pašapzinīgs. Uzreiz varēja manīt, ka viņa diagnoze vienmēr būs pareiza, ārstēšana patikama un pieņemama — «varbūt mazliet šampanieša par godu tam, ka atveselojaties...». Pasaules cilvēks!

— Ceru, ka neesmu nokavējis? — doktors Robertss jautri vaicāja.

Viņš sasveicinājās ar namatēvu un iepazīnās ar pārējiem. Šķīta, ka it īpaši viņš priecējās iepazīties ar Betlu.

— A, jūs esat tas lielais Skotlendjarda nemiernieks, ko? Tas nu ir interesanti! Nav jau gan labi likt jums stāstīt par darbu, tomēr brīdinu, ka to mēģināšu. Vienmēr esmu interesējis par kriminālistiku. Ārstam tas varbūt lāgā nepiedien. Saviem nervozajiem pacientiem es to vis nevarētu stāstīt — ha, ha!

Atkal atvēras durvis.

— Misis Lorimera!

Misis Lorimera bija labi ģērbusies, ap sešdesmit. Viņai bija smalki veidota seja, skaisti sakārtoti sirmi mati un skaidra, skarba balss.

— Ceru, ka neesmu nosebojusies, — viņa sacīja, tuvodamās namatēvam.

Pēc tam pievērsās doktoram Robertsam, ar kuru bija pazīstama.

Sulainis pieteica:

— Majors Despards.

Majors Despards bija slaidis, kalsns, skaists vīrietis, viņa izskatu tikai viegli bojāja rēta deniņos. Iepazīnies viņš, gluži dabiski, apstājās pie pulkveža Reisa, un drīz abi jau sarunājās par sportu un medībām.

Durvis atvērās pēdējo reizi, un sulainis pieteica:

— Mis Meredita.

Ienāca jauna meitene, mazliet pāri divdesmitiem. Vidēja auguma un daiļa. Seju ietvēra brūnas cirtas, acis bija pelēkas un lielas, tālu viena no otras. Viņa bija nopūderējusies, bet bez smiņķa. Meitene runāja lēni un pat bikli.

Viņa sacīja:

— O, dārgais, vai esmu nokavējusies?

Misters Šaitans noliecās pie viņas ar heresa glāzi rokā, atbildi ietērdams krāšņos un glaimojošos vārdos.

Mis Meredita, heresu malkodama, tika atstāta līdzās Puaro.

— Mūsu draugs ir visai jūtīgs pret sīkumiem, — Puaro smaidīdams teica.

Meitene piekrita.

— Zinu. Mūsu laikos cilvēkus iepazīstina tik pavirši. Pasaka tikai «jūs jau laikam esat pazīstami», un tas ir viss.

— Vai nu jūs klātesošos pazīstat vai nepazīstat?

— Vai nu pazīst vai nepazīst. Reizēm tas ir tik neērti, bet, šķiet, darīts vairāk arišķības dēļ.

Mirkli klusējusi, viņa jautāja:

— Vai tā ir misis Olivera, rakstniece?

Misis Oliveras balss šobrīd valdonīgi skanēja pāri citām — viņa sarunājās ar doktoru Robertsu.

— Bez sievietes intūicijas jūs nekur tālu vis netiksiet, doktor! Sievietes tādas lietas zina.

Aizmirsusi, ka viņai šoreiz mati uzskātīti uz pieres, viņa mēģināja tos atsviest atpakaļ, tomēr «ponijs» palika uz pieres kā bijis.

— Jā, tā ir misis Olivera, — sacīja Puaro.

— Tā pati, kas sarakstījusi romānu «Liķis bibliotēkā»?

— Tā pati.

Mis Meredita viegli sarauca pieri.

— Un tur tas kokainais vīrs — virsinspektors, tā laikam misters Šaitans teica?

— No Skotlendjarda.

— Un jūs.

— Un es?

— Par jums es zinu visu, msje Puaro. A. B. C. noziegumus taču īstenībā atklājat jūs.

— Jaunkundz, jūs mani mulsināt!

Mis Meredita sarauca pieri.

— Mistars Šaitans... — viņa iesāka un aplūsa. — Mistars Šaitans...

Puaro mierīgi sacīja:

— Varētu teikt, ka viņš ir jūcis uz noziegumiem. Bet tā tikai šķiet. Nav šaubu, ka viņš vēlas dzirdēt, par ko mēs te pašreiz tērzējam. Viņš jau sivedis kopā misis Oliveru un dakteri Robertsu. Pašlaik viņi apspriežas par indēm, kas neatstāj pēdas.

Mis Meredith satraukta sacīja:

— Cik divains cilvēks!

— Vai doktors Robertss?

— Nē, misters Saitans.

Viņa viegli nodrebinajās un turpināja:

— Man šķiet, viņam vienmēr piemīt kaut kas biedinošs. Nekad nevar zināt, kas viņu pēkšņi uzjaurinās. Reizēm... tas varētu būt arī kaut kas nežēlīgs.

— Kā lapsu mediābas, ko?

Mis Meredith veltīja viņam pārmetuma pilnu skatienu.

— Es gribēju teikt, ka viņš šķiet tāds austrumniecisks.

— Viņam varbūt ir izsmalcināts domāšanas veids? — Puaro piebilda.

— Kā tiem, kas strādā moku kambaros?

— Nē, nē, es teicu — vienkārši izsmalcināts.

— Nevaru apgalvot, ka man viņš diezkā patīktu, — mis Meredith atzinās nomāktā balsī.

— Bet viņa pusdienas jums patīks. — Puaro viņu drošināja. — Viņam ir lielisks pavārs.

Meitene paskatījās viņā kā šaubīdamās, tad iesmējās:

— Jūs taču esat gluži cilvēcisks!

— Protams, ka es tāds esmu!

— Redziet, visas šīs slavenības ir diezgan baigi radījumi, — mis Meredith sacīja.

— Jaunkundz, jums jau nav ko baidīties, jums jābūt sajūsminātai. Jātur gatavībā autogrāfu grāmatiņa un pildspalva.

— Jā, bet es, zīmet, neko daudz neinteresējos par noziegumiem. Man liekas, ka sievietes vispār par tiem neinteresējas. Detektīvromānus vienmēr lasa vīrieši.

Herkuls Puaro liekuļoti nopūtās.

— Ak vai — viņš klusi noteica. — Ko gan es šai mirklī atdotu, lai pārvērstos par visnenožīmīgāko filmu zvaigzni!

Sulainis atvēra durvis.

— Galds klāts! — viņš pavēstīja.

Puaro paredzējumi pilnīgi piepildījās. Pusdienas bija ārkārtīgi smalkas, un galds nevainojami klāts. Samazināts apgaismojums, pulēts koks un Irijas stikla zilais zaigs. Puskrēslā galda galā sēdēdams, misters Saitans izskatījās sātaniskāks nekā jebkad.

Viņš atvainojās par nevienlīdzīgu viesu skaitu, — vīrieši bija pārsvarā.

Viņam blakus labajā pusē sēdēja misis Lorimera, bet kreisajā — misis Olivera. Mis Meredith sēdēja starp virsinspektoru Betlu un majoru Despardu. Puaro — starp misis Lorimeru un doktoru Robertsu.

Pēdējais tēlotā dzēlībā viņam iečukstēja:

— Jums jau nu neļaus monopolizēt šīvakara vienīgo daiļo meiteni. Jūs, franči, laikam nemēdzat veltīgi šķiest laiku, ko?

— Es nu gan esmu beļģis, — Puaro atčukstēja.

— Attiecībā uz dāmām tas, manuprāt, ir viens un tas pats, — doktors jautri iesmējās.

Tad, jokus atmetis un pāriedams uz profesionālu toni, viņš sāka runāt ar pulkvedi Reisu, kas sēdēja viņam otrā pusē, par miega slīmības ārstēšanu.

Misis Lorimera pievērsās Puaro un izteica savas domas par jaunākajām lūgām. Viņas spriedumi bija loģiski un kritika pārliecinoša. Puaro redzēja, ka viņa ir ļoti gudra sieviete un labi informēta.

Galda pretējā pusē misis Olivera vaicāja majoram Despardam, vai viņam neesot zināma kāda pavisam neparasta inde.

— Nu, *curare*.

— Ko nu, miļais! Tā jau lietota simtiem reižu. Es vaicāju par kaut ko pilnīgi jaunul!

Majora Desparda sausi noteica:

— Primitīvās ciltis ir diezgan vecmodīgas. Tās turas pie savu vectēvu un vecvectēvu senajām, labajām zālēm.

— Nu, tas ir neinteresanti, — misis Olivera sacīja. — Man likās, ka viņi vienmēr eksperimentē ar sarīvētiem augiem un citām vielām. Un es allaž domāju — cik izdevīgi pētniekiem! Viņi var aiziet mājās un izrēķināties ar visiem saviem bagātajiem onkuļiem, lietojot kādu pavisam jaunu līdzekli, par kuru agrāk neviens neko nav zinājis.

— Labāk jau nu šādā vajadzībā griezties pie civilizācijas nekā pie mežoniem, — Desparde teica. — Piemēram, modernajās laboratorijās. Tur taču audzē pavisam nevainīga izskata mikrobu kultūras, kas var izraisīt īstu nelaimi.

— Manai publikai tas neder, — sacīja misis Olivera. — Turklāt tos bieži vien nosauc tik viegli sajaucamos vārdos — stafilokoki, streptokoki un tamlīdzīgi — manai sekretārei tie par grūtu, un arī visai garlaicīgi, vai jums tā neliekas? Kā domājat jūs, virsinspektors Betl?

— Ikdienas dzīvē cilvēki parasti nav tik izsmalcināti, misis Olivera, — sacīja virsinspektors. — Viņi turas pie žurku indes, jo tas ir pārbaudīts līdzeklis un viegli dabūjams.

— Nieki! — atbildēja misis Olivera. — Tas tikai tāpēc, ka jūsu skotlendjardieši daudzus noziegumus nekad neatrisina. Bet ja jums tur strādātu sieviete...

— Mums jau arī strādā...

— Jā, šīs baigās polismenes nejdzīgajās cepurēs, kas parkos baida cilvēkus. Nē, es domāju vadošu sievieti. Sievietes par noziegumiem šo to saprot.

— Jā, viņas ir ļoti veiksmīgas noziedznieces, — sacīja virsinspektors Betls. — Prof. nezaudēt galvu. Taisni prieks, cik viņas ir nekaunīgas!

Misters Saitans liegi pasmējās.

— Inde ir sievietes ierocis, — viņš sacīja. — Droši vien ir vēl daudzas noslēpumainas indētājas, kas nekad nav atklātas.

— Protams, ka ir, — misis Olivera iepriecināta attrauca, izšķērdīgi uzlikdama uz sava šķīvja uzkodas.

— Arī ārstam var būt tādas pašas iespējas, — misters Saitans domīgi turpināja.

— Es protestēju! — iesaucās doktors Robertss. — Ja arī mēs noindējam savus pacientus, tad tas ir vienīgi nelaimes gadījums.

Un viņš sirsnīgi nosmējās.

— Bet ja es, lūk, būtu iecerējis noziegumu... — turpināja misters Saitans.

Viņš aplusa, un kaut kas šai pauzē piesaistīja uzmanību.

Visas sejas pievērsās viņam.

— Es to darītu ļoti vienkārši. Vienmēr taču var notikt kāds nelaimes gadījums, piemēram — medībās... vai arī kāda pārskatīšanās mājas apstākļos...

Tad viņš paraustīja plecus un pacēla savu glāzi.

— Bet ko tad nu es te lai saku, kad klāt ir tik daudz lietpratēju...

Viņš iedzēra malku. Cauri viņam lustra meta sarkanu ēnu viņa sejā ar sastīvinātajām ūsām, ķīļbārdiņu, neparasti izliektajām uzacīm...

Iestājās acumirkļīgs klusums.

Tad misis Olivera vaicāja.

— Bez divdesmit minūtēm vai divdesmit minūtes pāri?... Garām pašlīd ēngelis... Man nav sakrustotas kājas — tam jābūt melnajam ēngelim!

3. NODAĻA

Bridža spēle

Kad visi atgriezās salonā, tur jau bija sakārtots bridža galds. Tika pasniegta kafija.

— Kas spēlēs bridžu? — vaicāja misters Saitans. — Misis Lorimera, es zinu. Un doktors Robertss. Vai jūs spēlējat, mis Meredith?

— Jā. Lai gan ne sevišķi...

— Lieliski. Un majors Desparde? Labi. Tad jūs četri varbūt iekārtojietes šeit.

— Paldies dievam, ka pasaulē ir bridžs, — misis Lorimera pāri plecam sacīja Puaro. — Esmu vistrakākā bridža spēlmane, kāda jebkad redzēta. Tā ir mana kaislība. Es gluži vienkārši nekur *neeju* pusdienās, ja tur pēc tam nespēlē bridžu! Citādi man nāk miegs. Pašai kauns, bet tā nu tas ir.

Viņi sadalījās partneros. Misis Lorimeras partnere bija Enna Meredith, viņu pretinieki majors Desparde un doktors Robertss.

— Sievietes pret vīriešiem, — sacīja misis Lorimera, apsēzdamās un sākdamā veikli jaukt kārtis. — Kā jums šķiet, partnere, vai mums veiksies? Būs jāpacenšas!

— Tā kā jūs uzvarētu! — sacīja misis Olivera. — Parādiet šiem vīriešiem, ka viņi nevar visur izriekties pēc sava prāta.

— Viņiem, nabadziņiem, nav ne mazāko cerību, — doktors Robertss jautri sacīja, sākdamā jaukt otru kāršu paciņu. — Manuprāt, dalāt jūs, misis Lorimera!

Majora Desparda gausi apsēdās pie kāršu galda. Viņš visu laiku skatījās Ennā Meredithā, it kā tikai nupat būtu atklājis, cik viņa daiļa.

— Pārceļiet, lūdzu, — misis Lorimera nepacietīgi sacīja. Majora atvainojās un pārceļa kāršu paciņu, kas tam bija nolikta priekšā uz galda.

Misis Lorimera sāka dalīt ar ievingrinātu roku.

— Blakus istabā ir vēl viens bridža galds, — sacīja misters Saitans.

Viņš piegāja pie otrām durvīm, un pārējie četri viņam sekoja nelielā, ērti iekārtotā pīpējamā istabā, kur bija sagatavots otrs bridža galds.

— Mums jālozē, — sacīja pulkvedis Reiss.

— Es nespēlēju, — misters Saitans teica. — Bridžs nav no tām spēlēm, kas man patīk.

Pārējie sāka protestēt, ka tad arī viņi nespēlēšot, bet viņš tos pārliecināja, un viņi galu galā apsēdās. Puaro ar misis Oliveru pret Betlu un Reisu.

Misters Saitans kādu brīdi viņus vēroja, mefistofeliski smīnēdams un noskatīdamies, ar kādām kartīm misis Olivera pieteica divus beztrumpjus, tad nedzirdami izgāja atpakaļ otrā istabā.

Tur nu viņi visi sēdēja, nopietnām sešām strauji solidāmi. «Sirds dūzis». «Garām». «Krusta trijnieks». «Piķa trijnieks». «Kārava četrinieks». «Kontrā». «Sirds četrinieks».

Misters Saitans stāvēja un, sevi smaidīdams, vēroja.

Tad viņš aizgāja istabas pretējā stūrī un apsēdās lielā atzveltnī pie kamīna. Sulainis ienesa paplāti ar dzērieniem un nolika uz galda blakus kamīnam. Kamīna liesmu gaismā zaigoja kristāla aizbāzņi.

Telpu apgaismojuma jautājumos Saitans vienmēr bija liels meistars. Istaba apgaismoja vienīgi kamīna liesmas. Neliela, aizēnota spuldze viņam pie elkoņa ļāva lasīt, ja viņš to vēlētos. Istaba grima puskrēslā. Nedaudz stiprāks apgaismojums atradās virs kāršu galda, no kurienes brīdi pa brīdi atskanēja vienmuļi izsaučieni:

— Viens beztrumpis, — skaidrā un skarbā misis Lorimeras balss.

— Trīs erceņi... — doktora Roberta uzstājīgais tonis.

— Garām, — Ennas Meredithas klusā balss.

Un neliela pauze ik reizes, pirms atskanēja majora Desparda balss. Ne tik daudz tāpēc, ka viņš gausi domātu, bet tāpēc, ka, pirms ko teica, labi apdomāja gājienu.

— Cetri erceņi.

— Kontrā.

Misters Saitans smaidīja, viņa sejā spīdinājās kamīna drebēlīgā gaisma. Viņš sēdēja un smaidīja. Viņa skropstas viegli trīsēja...

Ar saviem viesiem viņš bija ļoti apmierināts.

— Pieci kāravi. Spēle un robers, — teica pulkvedis Reiss. — Pateicos, partner! — viņš sacīja Puaro. — Nedomāju, ka jūs izspēlēsīt tā. Par laimi, viņi neizspēlēja piķi.

— Bet man likās, ka nekādas starpības nebūtu, — virsinspektors ar vieglu augstsirdību sacīja.

Viņš bija ieteicis izspēlēt piķi. Viņa partnerei misis Oliverai bija piķis, bet «kāds iedvesa» iet ar krustu, un — iznāca bēdīgs rezultāts.

Pulkvedis Reiss paskatījās pulkstenī.

— Desmit pāri divpadsmitiem. Vai vēl vienu?

— Atvainojiet, — teica virsinspektors Betls. — Bet es esmu no tiem, kas agri liekas gulēt.

— Arī es, — Herkuls Puaro teica.

— Tad būs jābeidz, — Reiss sacīja.

Sivakara piecu roberu rezultātā ar lielu pārsvaru bija uzvarējuši vīrieši Misis Olivera pazaudēja viņiem trīs mārciņas un septiņus šiliņus. Visvairāk bija laimējis pulkvedis Reiss.

Misis Olivera, kaut arī vāja bridža spēlētāja, zaudēja nekurnēdama. Viņa jautri samaksāja.

— Sovakar man nelaimējās, — viņa sacīja. — Reizēm jau tā ir. Vakar gan man bija brīnišķīgas kārtis. Trīs reizes pēc kārtas simt piecdesmit punktu.

Viņa piecēlās un paņēma savu izšūto vakara somiņu, vēl istā brīdī atturēdamās un nemēģinādama atsviest no pieres matu.

— Namatēvs laikam ir blakus istabā, — viņa teica.

Viņa izgāja otrā istabā, un pārējie viņai sekoja.

Misters Saitans sēdēja krēslā pie kamina. Bridža spēlētāji šķita iedziļinājušies spēlē.

— Kontrēju piecus krustus, — misis Lorimera teica savā vēsajā, skarabajā balsī.

— Pieci beztrumpji.

— Kontrēju piecus beztrumpjus.

Misis Olivera piegāja pie kāršu galda. Spēle šķita aizrautīga.

Pie galda pienāca arī virsinspektors Betls.

Pulkvedis Reiss devās pie mistera Saitana. Puaro viņam sekoja.

— Mums jāiet projām, Saitan! — Reiss teica.

Misters Saitans neatbildēja. Viņa galva bija nošļukusi uz krūtīm, šķita, ka viņš ir iesnauadies. Reiss uzmeta Puaro ātru, divainu skatienu un piegāja tuvāk. Viņš noliecās pie Saitana un pēkšņi apslāpēti iesaucās. Acumirkli Puaro bija viņam blakus un arī palūkojās turp, kur rādīja pulkvedis Reiss — uz kādu priekšmetu, kas līdzinājās īpaši greznai krekla pogai, bet tomēr nebija poga.

Puaro noliecās, saņēma mistera Saitana roku un palaida atkal vaļā. Ieraudzījis Reisa vaicājošo skatienu, viņš pamāja. Reiss ierunājās:

— Virsinspektor Betl, lūdzu, panāciet mazliet šurp.

Virsinspektors pienāca viņam klāt. Misis Olivera vēl aizvien vēroja spēli — piecu beztrumpju kontrēšanu.

Virsinspektors Betls, par spīti savai flegmatiskajai ārienei, bija visai izveicīgs. Viņš sarauca pieri un, klāt pienācis, klusi vaicāja:

— Vai kaut kas sliktš?

Galvu pamādams, pulkvedis norādīja uz klusējošo stāvu krēslā.

Kad Betls noliecās pie Saitana, arī Puaro vēriģi palūkojās sēdētāja sejā — cik nu tā bija saskatāma. Tagad šī seja izskatījās visai muļķīga — mute pavērta, un nekā sātaniska tur vairs nebija.

Herkuls Puaro pakratīja galvu.

Virsinspektors Betls saslējās. Viņš jau bija apskatījis to, kas līdzinājās greznai krekla pogai, bet nebija šo «pogu» aizticis — un tā jau nekāda poga nebija. Viņš pacēla jengano roku un palaida to atkal vaļā.

Tagad viņš stāvēja saslēģies, mierīgs, rosīgs kā kareivis — sagatavojies nekāvējoties uzņemties savu pienākumu.

— Acumirkli, lūdzu, — viņš teica.

Un šī balsis izskanēja tik oficiāli, tik atšķirīgi no parastās, ka visas galvas pie bridža galda uzreiz pagriezās uz Betla pusi un Ennas Mereditas paceltā roka sastinga gaisā virs piķa dūža.

— Diemžēl, man jums jāpaziņo, ka mūsu namatēvs, misters Saitans, ir miris, — Betls teica.

Misis Lorimera un doktors Robertss piecēlās kājās. Despardis palika sēžam, pieri saraucis. Enna Meredita paktusi iekļiedzās.

— Vai esat par to pārliecināts?

Doktors Robertss, profesionālas intereses mudināts, braši tuvojās lieģiņa medīķa soli.

Īpaši nepiepūlēdamies, virsinspektors Betls aizšķērsoja viņam ceļu ar savu apjomīgo stāvu.

— Acumirkli, doktor Robertss! Vai jūs man vispirms nepateiktu, kurš no jums šovakar šajā istabā staigāja iekšā un ārā?

Robertss iepleta acis.

— Iekšā un ārā? Es jūs nesaprotu. Neviens!

Virsinspektors palūkojās citā virzienā.

— Vai tā ir, misis Lorimera?

— Pilnīgi pareizi.

— Un neienāca ne sulainis, ne cits kāds no kalpotājiem?

— Nē. Sulainis ienesa paplāti, kad mēs sasēdāmies pie bridža. Vairāk viņš nav nācis.

Virsinspektors palūkojās Despardā.

Despardis piekrīzdams pamāja.

Enna izdvesa gandrīz vai bez elpas:

— Jā... jā, tā bija.

— Ko tad tas viss īsti nozīmē?! — Robertss nepacietīgi iesaucās.

— Ļaujiet taču man apskatīt; varbūt viņš ir tikai zaudējis samaņu?

— Viņš nav zaudējis samaņu, un piedodiet, *bet neviens nedrīkst viņam pieskarties, kamēr ieradīsies policijas ārsts. Lēdijas un džentlmeņi, misters Saitans ir nogalināts.*

— Nogalināts?! — neticīga nobīļa pilnā dvesmiā pārvaicāja Enna Meredita.

Despardis izbrīnā iepleta acis.

— Nogalināts? — skarbi un asi noprasiņa misis Lorimera.

— Ak dievs! — izsaucās doktors Robertss.

Virsinspektors Betls lēni pamāja. Viņš izskatījās līdzīgs no porcelāna veidotai Ķīnas mandarīna figūrai. Viņa sejas izteiksme bija absolūti neizteiksmīga.

— Nodurts, — viņš sacīja. — Tā nu tas ir. Nodurts!

Un tad kā šautin izšāva jautājumu:

— Vai šovakar kāds no jums atstāja kāršu galdu?

Viņš redzēja četrās sejās maināmiem dažādas izteiksmes: bailes, nesaņaušanu, sašutumu, apjukumu un šausmas, bet neko noteiktu, kas varētu palīdzēt, viņš nemanīja.

— Nu?

(Turpmāk vēl)

«Ļoti interesanti vākt paraugus uz Mēness»

Jūnija sākumā Padomju Savienībā viesojās amerikāņu kosmonauts Neils Armstrongs, kuģa «Apolons-11» komandieris, pirmais cilvēks, kurš spēra kāju uz Mēness. Kosmisko pētījumu starptautiskās komitejas XIII sesijā, kas sanāca Ļeņingradā, viņš ziņoja par Mēness virsmas pētījumiem. Publicējam dažus fragmentus no šī referāta, kā arī materiālus no Neila Armstronga preses konferences Maskavā.

PIRMIE IESPAIDI

«Uz Mēness nolaidāmie krāteri izvagotā ieplakā. Grunts, cik tālu acs sniedza, likās smilšaina, ar atsevišķiem stūrainiem vai gludenais formas akmeņiem. Likās, mūsu priekšā ir nevis Mēness virsma, bet smilšu tukšnesis tveicīgā dienā. Bet, raugoties melnajās debesīs bez zvaigznēm un planētām (izņemot Zemi), varēja domāt, ka atrodamiem smiltīm nokaisītā sporta laukumā nakts stundā zem zīlinošiem projektoru stariem...»

Mēness virsmas nelīdzenumu vēl it kā pastiprina to priekšmetu šķietamais tuvums, kuri atrodas pie horizonta. Šis reljefs radīja iespaidu, it kā mūsu priekšā pļestos viļņojoša

jūra. Un tāpat kā jūrā mānīja attālumā...»

Zemes apajums labi manāms. Mūsu planēta bija ļoti spilgta. Pārsvarā okeānu zilā krāsa un mākoņu baltā, taču viegli varēja atšķirt arī kontinentu brūno krāsu.

Ļoti interesanti uz Mēness vākt iežu paraugus. Berzes spēks, kas satur paraugu, ir proporcionāls svaram uz Mēness, bet tas, kā zināms, ir visai niecīgs. Tāpēc paraugi izslīdēja, līdzko kustības nebeidz pārātrinājās. Lai aiznestu līdz konteineram kaut mazliet grunts, vajadzēja vislielāko uzmanību. Un, lai gan šī īpatnība bija ļoti zināma, es tomēr pazaudēju daudz paraugu. Arī pieliekties grūti, skafandrs traucē. Mūgura un kakls gluži kā iegipsēti. Nokritušu priekšmetu pacelt diezgan grūti. Skafandru modifikācija ļoti vēlama, tas būs tuvāko gadu uzdevums.

Uz Zemes nogādāto Mēness iežu izpēte parādījusi, ka to ķīmiskais sastāvs ir citādāks nekā mūsu planētas klints iezīem. Galvenā atšķirība — Mēness iezī satur vairāk hroma, titāna, itrija un cirkonija. Hroms pat desmitreiz vairāk nekā līdzīgos Zemes iezos. Turpretī maz svina, bismuta, nātrija, kālija un niķeļa. Mēness putekļos lielā dau-

dzumā konstatēts hēlijs, neons un argons. To izskaidro tādējādi, ka Mēness iezī uztver Saules vēja protonus. Paraugos, kurus atveda «Apolons-12», savukārt maz titāna un daudz — dzelzs, kas atrodas kristāliskos iezos. Noskaidrots, ka apmēram 2% no Mēness grunts ir meteorītu paliekas.

Mēness iežu paraugos (izņemot meteorītu, kurā konstatēja organiskās vielas) neatrada ne ūdens pēdas, nedz citus organiskus komponentus. No Klusuma jūras atvesto iežu vecums, kā liecina pēdējās precizētās ziņas, sasniedz 3,65 līdz 4,4 miljardi gadu, kamēr «Apolona-12» atvestie iezī no Vētru okeāna ir 2 līdz 2,5 miljardi gadu veci.

ARMSTRONGS ATBILD ŽURNĀLISTU JAUTĀJUMIEM

Jautājums. Kāds bija jūsu spilgtākais iespaids, atrodoties uz Mēness? Atbilde. Tas, ka tu redzi Zemi.

Jautājums. Ko jūs domājat par iespējamo Padomju Savienības un Savienoto Valstu sadarbību orbitālo staciju izmantošanā, par Padomju un amerikāņu kosmonautu kopējiem lidojumiem?

Atbilde. Sadarbība, kā redzams,

būs. Es, protams, bez šaubīšanās piedalīšos lidojumos kopā ar maniem kolēģiem, kas sēž pa labi (K. Feoktistovu un G. Beregovu — Red.). Jau iepriekš priecājos par iespēju satikt viņus kosmosā un paspiest roku (aplauši).

Jautājums. Zurnālā «Science News» parādījās ziņojums par Mēness grunts kaitīgo ietekmi uz dažiem mikroorganismiem. Kas jums par to zināms?

Atbilde. Man nav zināmas šāda pētījuma detaļas. Es zinu, ka Mēness grunts toksiskumu pētī daudzās valstīs. Bet arī skābeklis par būt kaitīgs pārāk lielās devās. Zinu, ka pulverī sasmalcinātus Mēness iežus piebēra dažu dzīvnieku barībai un sajauca ar zemi, kur pēc tam izauga stādi. Un pagaidām nav manīts toksisks efekts.

Jautājums. Kādu iespaidu jums atstāja uzturēšanās Padomju Savienībā?

Atbilde. Ierados Padomju Savienībā kā KOSPAR sesijas dalībnieks. Esmu pateicīgs jūsu valsts valdībai, kas man deva iespēju iepazīties ar Maskavu un doties patīkamā braucienā uz Novosibirsku, kurp mani pavadīja ģenerālis Beregovs un doktors Feoktistovs. Viņi man pastāstīja daudz interesanta par jūsu zemes pagātni un tagadni. Vispārcīgāko iespaidu atstāja Zvaigžņu pilsētiņas apmeklējums un tikšanās ar Gagarina un Komarova dzīvesbiedrēm. Visu iespaidu rezultātā — vēlēšanās atbraukt šurp vēlreiz.

PIESARDZĪBA

Svētdienas rītā atnāca sētnieks un teica, ka mums jāpiedalās talkā. Piedalīšanās bija obligāta, jo nama iedzīvotāju kolektīvs tā esot nolēmis vienbalsīgi. Mēs ar Inģi pretim nestrīdējāmies, jo jebkuri vienbalsīgi lēmumi mums ir svēta lieta. Vajadzēja uzpost stadionu. Stadions bija liels, un tā sēta nolīmēta ar plakātiem, uz kuriem attēlotie vīri rādīja ceļu visos iespējamajos virzienos — kopumā izskatījās, it kā viņi bezspēcīgi plāta rokas.

Stadiona direktors sēdēja kabinetā aiz rakstāmgalda un nezin kāpēc atgādināja to lielo rāceni, ko nevar izkustināt ne vectētiņš, ne vecmāmiņa, ne mazmeitiņa, ne sunītis, ne visi, startējot vienā komandā.

Mēs ar Inģi iegājām pie direktora prasīt lāpstas. Viņš gudri uz mums paskatījās un nosmīnēja:

— Mums noliktavā nav lāpstu. Man jau tā te par visu jāatbild, un es nevaru vēl atbildēt arī par lāpstām. Kolidz es saģādāšu lāpsta, tās pazudīs. Panems, un ne galis pakaj nedziedās!

Paraustījām plecus un gājām meklēt ķerru, jo citi talcinieki šeit neatradās pirmo reizi un tāpēc lāpsta bija panēmuši līdzī no mājām. Galu galā ar ķerru arī var piepalīdzēt! Taču stadiona strādnieks, padzirdējis, ka mums vajag ķerru, iesēdās tajā un dusmīgi valbīja acis. Mēs teicām: «Ķerra mums vajadzīga strādāšanai,» bet viņš teica, lai mēs vācoties projām, kamēr vēl...

Mūsu nama sētnieks aizrādīja, ka mēs tikai slaištāmies un malsāmies pa kājām. Apvainojusies gājām prasīt direktoram vai nu ķerru, vai citu darbu.

— Nedot nevienam ķerru ir mans rīkojums, — direktors atkal pasmaidīja. — Man te jāatbild par visām materiālajām vērtībām. Iedos kādam ķerru, un pēc tam ar vējlukturi nevarēs sameklēt.

— Bet mēs taču nevaram nest smiltis cepurēs?

— Ejiet sakārtot dušas telpas!

Dušas telpas mūs ielintrīdēja, un, tīrot tās, idejas dzima kā bekas pēc lietus.

— Vajadzīgi koka reliņi, lai mazgājos nebūtu jāstāv uz klona...

— Mums ir reliņi. Noliktavā. Dažkārt mēs tos izsniedzam pret parakstu.

— Vai nu reliņi kādam vajadzīgi, — mēs lebildām.

— Sacirtīs, sabāzīs portfeļos un nokurinās. Vēl jau visos dzīvokļos nav centrālāpkures.

— Garderobē derētu pakārt spoguļi.

— Sasītīs.

— Visiem dušu krāniem būtu vajadzīgi aizgriežņi. Taqad ir tikai vienam.

— Tas darīts ar gudrību. Kamēr citi izlepējušies gaida savu rindu, nevar turekli noskrūvēt.

— Kam tie vajadzīgi? Kas tos ņems?! — Inģis neizturēja un lebrēcās.

— Cik jums gadu?

— Trīsdesmit...

— Jā, jā... Trīsdesmit... — direktors līdzjutīgi pašūpoja galvu. Kad būsit manos gados, tad sapratisit, ka man taisnība.

Pēc tam direktors mūs aizsūtīja pārskaitīt plakātus uz žoga. Lai tos nepaņemtu, viņš plakātus pirms izlīmēšanas bija pamatīgi ieplēsis, un tomēr viņa sirdi urdīja nemiers.

Mēs skaitījām plakātus, un mums kļuva skumji. Nu kāpēc gan vēl neviens nav nozadzis pašu direktoru?

ANDRIS KOLBERGS

Satīru glabā

Ar nepacietību gaidu šo brīdi. Orķestris spēlē sēru maršu. Zārku pavada visa pilsēta.

— Ko tur glabā? — vaicā qarāmgājēji un apstājas.

— Satīru... — viņiem atbild no pavadītāju rindām.

Un vaicātāji, galvu noliekuši, lēni un svinīgi nonem platmales.

Kā var nepievienoties šim gājienam? Parādīt satīrai pēdējo godu — tas nav untums, bet dzīves nepieciešamība. Lai pēcāk neviens neteiktu, ka neesi to pietiekami mīlējis un cienījis.

Uz brunā priedes koka vāka rozes bez dzelzšņiem.

— Dusi saldi, mana mīļotā! — pie kapa skan atvadu runas. — Palicēji atcerēsies tevi mūžu mūžos...

Par aizgājējiem nerunā sliktus vārdus. Nelaikūs godina.

— Lai tev vieglas smiltis, mana vienīgā! — notrauc asaru kāds autors. — Eju pārkvālicēties par sētnieku.

Bet melnā uzvalkā tērpies solīds vīrietis slepus šķielē sāpus. Viņš joprojām netic. Melnajam vīrietim šķiet, ka nupat, nupat...

— Bim-bom... Bim-bom...

Dobji dun kapsētas zvans. Zārks lēni un svinīgi ieslīd rūpīgi izraktajā bedrē. Bet viņpus kokušma krūmiem:

— Beidzot taču... — kāds atviegloti nopūšas.

— Tā tai nelaikē arī vajadzēja! — piebalso otrs. — Lai turpmāk nebāž degunu, kur nekļājas...

Aizgūtnēm smejas sieviete.

— Par ko smejaties?

— Zārks taču ir tukšs!

— Varbūt jūs cerējāt ieraudzīt tur kādu baltās čibnās?...

Pret zārka vāku plakšķ trīs zemes saujaš... Trīs saujaš zemes...

— Ko mēs darām? — uztraukti sačukstas bērnieki. — Satīru glabājam! Bet ko pēc tam darīsim?

Zārks lēni un svinīgi izslīd no bedres. Gājiens atmuģuriski virzās uz vārtiem.

Bom-bim... Bom-bim...

No tālienes, aizvien pastiprinādāmās, skan zvana dimdas. Satīra ir auģšāmcēlusies.

— Paldies dievam! — atviegloti nopūšas pavadītāji. — Lai dzīvo! Pret nelaikē būtu jāizturas ar cieņu, bet taqad...

— Jā, jā... smaģi nopūšas autors. — Taqad gan...

Orķestris spēlē vieglu mūziku un Raimonda Paula dziesmas. Bet es ar nepacietību gaidu nākamo reizi. Varbūt tomēr uzmetis trīs saujaš zemes? Varbūt tomēr?... Ar dzīvajiem var rīkoties pēc sirds patikas. Nelaikē pieņem tādu, kāds viņš ir.

Eslet tik mīļi, apqlabājiet satīru!

Vai jums grūti?

ZANIS EZITIS

Ne gluži mednieku stāsti

SAVA TAISNĪBA

— Kā jūs ledrošināties taqad medīt! Jau veselu mēnesi ir šo zvēru taupīšanas laiks.

— To es zinu, es tikai mēģināju nomedit tos, kas man paģājušajā mēnesī izspruka.

TAS PATS

— Kāpēc tu pēdējā laikā ej uz medībām bez patronām?

— Tā iznāk lētāk, rezultāts taču viens un tas pats.

VAR GADĪTIES

— Vai tiešām šādā laikā, kad zibeņo un grand pērkons, tu dosies medībās?

— Kāpēc ne? Un ja nu pēkšņi pērkons nosper alni, ko taqad aizlieģts medīt...

SAPROTAMS

— Sieviņ, šodien man galīgi neveicās medībās!

— Es to jau zināju no rīta, kad ieraudzīju, ka esi atstājis mājās naudas maku...

LEONS OZOLS

Saprotiet, kā gribat!

«Es automātām pat nepieskāros, bet pārdevēja apģalvo, ka esot viņu samaitājis.»

«Nemainot vietu, nostrādāju šajā uzņēmumā desmit gadus.»

«Trūkumi, bez šaubām, ir, bet mēs nemitīgi cenšamies tos uzlabot un pilnveidot.»

«Visi pārbaudītie motociklisti brauca ar aizsargkaskām.»

«Nama iedzīvotāji netiek normāli apģādāti ar ūdeni ne uzņēmuma vainas dēļ, bet sakarā ar pilsētas zemo spiedienu.»

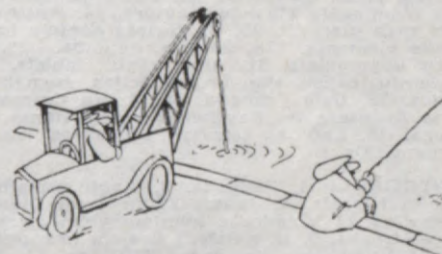
«Pieņemšanas punkta vadītājs manu vilnu nepamatoti ieskaitīja trešajā šķirā.»

Ārzemju humors

Bez vārdiem.

«Vsesvīf»

Bez vārdiem.

«Arena»

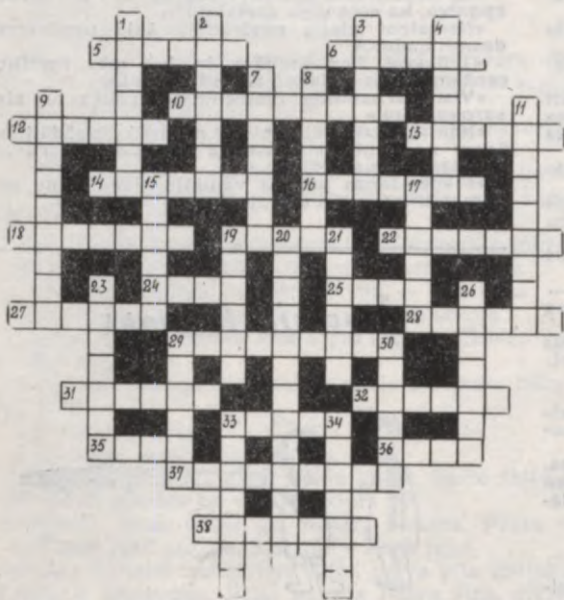
— Nesaprofu tavu aizraušanos, tu faču nekad vēl neko neesi nomakšķerējis.

«Arena»

Krustām šķērsām

Sastādījis A. BROKLĪTIS Cēsīs

HORIZONTĀLI: 5. Latvijas PSR Tautas skatuves mākslinieks. 6. Padomju kosmonauts. 10. Cuvaišas APSR galvaspilsēta. 12. Padomju šaha lielmeistars. 13. LPSR Valsts Akadēmiskā operas un baleta teātra solists. 14. Galvaspilsēta Azijā. 16. Padomju rakstnieks. 18. Virsotne Kaukāzā. 19. Meža dzīvnieks. 22. Padomju skulptors, K. Marksa pieminekļa Maskavā, autors. 24. Apģērvojumus, ko autors grīb pierādīt. 25. O. Vācieša dzejoļu krājums. 27. Kīmiskais elements. 28. Saubas, neticība. 29. Pasaulslavens vācu komponists. 31. Amerikāņu šahists. 32. Latviešu padomju rakstnieku organizācijas žurnāls Maskavā. 30. gados. 33. Osta Francijā. 35. Anģļu dramaturgs. 36. Edisonsa Arantesa do Nascimento «pešidonīms». 37. J. Mediņa opera. 38. Latvijas televīzijas studijas raidījumu cikla komentētājs.

VERTIKĀLI: 1. Teiksmas. 2. Anģļu rakstnieks. 3. Senģrieķu filozofs. 4. Tautas Ziemeļu un Dienvidamerikā. 7. Viena no 11 Valmieras komjaunietēm-varonēm. 8. Persiešu valdnieks. 9. H. Heislera dzejoļu krājums. 11. Amerikāņu zinātnieks un valstsvīrs XVIII gs. 15. Iepriekšējais parauģis. 17. Koki. 19. Persona V. Sekspira lugā «Hamlets». 20. Pilsēta PSRS. 21. Ūģas. 23. Latvijas PSR Himnas mūzikas autors. 26. Sīka laika vienība. 29. Ievērojams skotu dzejnieks. 30. Gleznotājs, PSRS Tautas mākslinieks. 33. Rajons Ņujorkā. 34. Islandes parlaments.

ZURNĀLA 17. NUMURĀ IEVIETOTS KRUSTVĀRDU MIKLAS ATRISINĀJUMS

HORIZONTĀLI: 5. Kencis. 6. Katete. 9. Dorbe. 11. Svēte. 12. Aiviekste. 13. Brača. 14. Amūra. 15. Beika. 17. Silka. 19. Stutmalka. 22. Sillis. 23. Auzas. 24. Alupka. 25. Alanis. **VERTIKĀLI:** 1. «Santos». 2. Bresta. 3. Vimba. 4. Gatve. 7. Muīta. 8. Raksa. 10. Eikalipts. 11. Strūklaka. 16. Astma. 17. Spaga. 18. Cīruļi. 19. Sieks. 20. Aukla. 21. Rainis.

Šaha kompozīciju atrisinājumi

E. VALCIŅA vadībā

(«Zvaigzne» Nr. 4) Nr. 904. Pavisam naivs ir mēģinājums 1. Ta:8? Te2 2. Ta4 Te7? 3. L:f3 mats, bet melnie, protams, spēlē 2. ... g5, nosezdot matu uz 4. Neder 1. Zg5? Tb/d/e2 2. Th8 Tb/d/e8 3. ? Ja 1. Zg7?, tad 1. ... Ta /b/d2 2. Th8 Ta/b/d4. Savukārt pēc 1. Zf7? seko 1. ... Ta/d/e2 un 2. ... Ta/d/e7. Autors bija domājis 1. Th8, bet ne viņš, ne tiesneši nav pamanījuši, ka pēc 1. ... g5! un 2. ... Le4! trijvilcis nav risināms. Nr. 905. 1. ed7? L:d7+! un

1. cd8D? e!D! ar 2. ... Dbl+. Bet, ja 1. Lc5?, tad 1. ... e!D! Mēģinājums 1. Zc4/bl? atspēko 1. ... L:c7:f6! Tāpēc vispirms priekšspēle: 1. Ld6, draudot 2. Lc4+ Ke4 3. Zg5 mats. Melniem ir tikai divas aizsardzības iespējas, nositot balto torni un līdz ar to atbrīvojot savam karalim f5 lauciņu: 1. ... L:f6 2. Zc4 Ld4 3. e4 mats un 1. ... Z:f6 2. Zbl Ze4 3. Lc4 mats. Stingri loģiski un ļoti labi izstrādāts uzdevums! («Zvaigzne» Nr. 6) Nr. 906.

Redakcijas kolēģija: A. LEDIŅŠ [galvenais redaktors], V. LĀČE [galvenā redaktora vietniece], G. BIEZIS [atbildīgais sekretārs], R. LĀČE, L. PURS, H. RUKŠĀNS, J. STRADIŅŠ, S. VIRTMANIS.

Redakcijas adrese — Rīgā, Pērses ielā 16. Tālrūni: izziņas, korektoriem — 223079; galvenajam redaktoram — 223173; galv. redaktora vietn. — 221681; atbild. sekretāram — 220361; daļu redaktoriem — 225948; 228732; māksl. iekārtotājiem, tehniskajam redaktoram — 220122; fotogrāfam — 229941. Manuskriptus un fotooriģinālus atpakaļ neizsūniedz.

Mākslinieciskie iekārtotāji I. KĻAVA, O. JAUNARĀJS. Tehniskais redaktors L. LIZIŅŠ.

Vecākā korektore J. LIETIŅA.

Общественно-политический и литературно-художественный иллюстрированный журнал «Звайгзне» на латышском языке (г. Рига, Латвийская ССР). Журнал выходит два раза в месяц.

Izdevējs — Latvijas KP CK Laikrakstu un žurnālu izdevniecība Rīgā, Pils ielā 23. Iespiests LPSR Ministru Padomes Preses komitejas 1. tip. «Cīņa» Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Vāki un pielikumi iespiesti Latvijas PSR Ministru Padomes Preses komitejas Dobspīdes un poligrāfisko krāsu fabrikā Bauskas ceļā 31. Nodots sarakšanai 1970. g. 20. augustā, parakstīts iespiešanai 1970. g. 8. septembrī. Papīrs 70 × 100/16; 2 + 0,5 papīra loksni; 4 + 1 fiz. iespiedl., 5,6 + 1,5 uzsk. iespiedl., 9,45 izdevn. loksni. Tirāža 110 000 eks. Pasūt. Nr. 4290. Maksā 30 kap.

FRIZŪRA-70

Leipciņa, Prāga, Sofija, Tihana (neliela pilsētiņa Ungārijā), atkal Leipciņa, Lūbjana un šovasar, augstā sākumā, Maskava. Tāds ir sociālistisko zemju friziermeistaru konkursu maršruts.

Ar ko raksturīga «Frizūra-70»? Mazs ieskats tam ir attēli blakus lappusē, taču, kā redzams, tie ir diezgan atšķirīgi. Kupls matu sakārtojums izvirzīts uz pieres un atgādina it kā cepuri ar nagu, bet līdzās, lūk, gandrīz gluda galviņa. Frizūrās, tāpat kā apģērbos, valda patvaļība — tā saka frizieru meistari. Taču galvenais — lai būtu individualitāte!

Frizūru modes noteicēji esot francūži, un gan skates dalībniekiem, gan skatītājiem bija iespēja iepazīties arī ar Francijas frizieru čempiona Žana Zakē mākslu. Viņa rīcībā savus matus «atdeva» četri mūsu Padomju Savienības komandas modeļi, tai skaitā arī rīdzinieci Anita Kusina. Šī frizūra izpelnījās atzinīgus aplausus, kaut arī liekas pavisam vienkārša. Taču sena patiesība — vienkāršībā ir skaistums. Pie tam francūzietēm nepatīkot, ja visi redzot, ka viņas tikko iznākušas no frizētavas. Taču frizieru modes noteicēji, to vidū bija arī Vispasaulas frizieru konfederācijas ģenerālsēkretārs Fransuā Manēns, ļoti atzinīgi novērtēja arī mūsu komandas meistarību darbu. Ne velti stingrā žūrijas komisija visvairāk balles par visām frizūrām — dienas, modeļu un vakara — piešķīra Maskavas frizierei Doloresai Kondrašovai.

Skatīt piedalījās arī vīriešu frizieri. Te spilgti iezīmējās jaunas, raksturīgas līnijas — pagarināti deniņi jeb bakenbārdas un nedaudz «pleaudziņš» pakausis. Bet kā ar garmatālnajiem jauniešiem, kas redzami uz ielām? Vissavienības konkursa absolūtais čempions Ļevis Ambarjans teica, ka viņš ir kategoriski pret šīm «frizūrām», jo ikvienai frizūrai jābūt ar savu noteiktu līniju.

Ipašus aplausus izpelnījās divi unģāru sieviešu meistari — ne tikai par krāšņajām «vecās Vīnes» frizūrām, ko viņi ar parūku palīdzību veidoja saviem modeļiem, bet arī paši par savējām — parūkām. Kas vēl neticēja diktora vārdiem: — Viņi ir plikgalviņi, — to pameta šaubas, kad šie meistari paši noņēma savas parūkas... A. KLIMKĀNE

1. La4! Daudzi labi risinātāji, cerībā nopelnīt vēl sešus punktus, uzrādīja kā blakusrisinājumu 1. Lq4?, bet pēc 1. ... g!Z 2. Ld1 melnie atbild 2. ... Zf3+! ar 3. ... Z:d2 un tā gāla iznākums bēdīgs: nevis 6+6, bet gan 6-3 punkti. 1. ... a!Z 2. Ld1 g!Z 3. Ke6 a5 4. La4 un 5. Lb5 mats. Zēl tikai, ka uzdevumam ir duālis: baltie 3. Ke6 vietā var spēlēt arī 3. K:d5 e6+/e5 4. Z:e6/Zc6. Bez tam vēl viens duālis: 3. Kf5.

Nr. 907. Skaists ir autora domātais risinājums: 1. Lq4! Ze7 2. Dq8! Kh4 mats. Diemžēl, divcilcīm daudz blakusrisinājumu: 1. La6/Le6 Ze7 2. Lc4 K:h3/Kh4 mats, 1. Thb7/Tbb7/Lb7 Tc1 2. Ka8 Tc8 mats un 1. Ze3 Le4 2. Z:f7 Kf2/f3 h4 mats. (Maksimālais punktu skaits — 8).

Nr. 908. Arī šim uzdevumam bez autora domātā — 1. Td4+Ke8 2. Lc4 La4+ 3. Kd5 Kd7 4. c5 Lc5 Lc6 mats — ir blakusrisinājums: 1. La6 Lc2 2. Tb6+ Ke6 3. Lc5 Lg6 4. Lb5/Lb7 Le4/Le8 mats. Pareizi aizrāda A. Smilģājs, ka pilnīgi lieks ir melno bandinieks uz c7. Atkārtoti lūdzam autorus kritiskāk pārbaudīt savus uzdevumus. (6+6 punkti).

Nr. 909. 1. Zh4, draudot 2. Zd5+Ke4 3. De6 mats. 1. ... g!f6 2. D:f6+Ke3 3. Zg2 mats. 1. ... Td4 2. Le7+Ke5 e3 3. Df5/Z:g2 mats. 1. ... Ke3 2. Da7+Td4/Kf4. 3. D:d4/e3 mats. 1. ... Zc4 2. Z:g2+Kf5 3. e4 mats. Seit vairāki dalībnieki uzrādīja duāli — 2. Dd5. 1. ... Zd3 2. Zd5+Ke4 3. ed3 mats. 1. ... Zf3 2. Zd5+Ke4 3. ef3 mats. Pārējie melno gājieni draud nenovērs. Neder 1. Zg7?, jo pēc 1. ... Ke3 mata nav: 2. Da7+Kf4 3. e3+Kf3, vai arī 2. Lq5+Kd4 3. Dd5+K:c3. Ja 1. Lq7?, tad pēc 1. ... Td4, kā arī pēc 1. ... Ze2 mats tresā vilciena nav saredzams.

Nr. 910. 1. Zf2+? Kh2 2. Lf4 ef2 3.7? Pareizi ir 1. Le3. Taqad baltie draud 2. Df5 (bet nevis 2. Dg6? Df!l) un 3. Dh5 mats. Bet, diemžēl, eksistē vēl viens drauds: 2. L:d4/Lf2 ar 3. Df3 mats. 1. ... de3 2. Dd5+De4 3. D:e4 mats. 1. ... Zc6 2. De4+D:e4 3. Tq1 mats. 1. ... Zd7 2. Dh7+ (taqad nevar 2. Df5?, jo seko 2. ... Zc5+!) D:h7 3. Tq1 mats. Nr. 911. 1. Te5? Ted3! 2. Zd4+T:d4 3. Zc3+Z:c3+ 4.

2. Te2! Neder arī 1. Tq5? q2+! 2. T:g2 fg2+ 3. K:g2. Vairāki risinātāji izmēģināja 1. La3?, bet melnie atbild 1. ... Ld3! 2. Da4+ (2. Zd4+Kc4!) K:a4 3. Zc3+K:a3! 1. Tf4? d4! 1. Z:d2? b!D+ 2. Z:bl Td3/Ld3 3.7? 1. Lf8? atspēko 1. ... Te7!l, atbrīvojot karalim c5 lauciņu. Pašmats risinās pēc 1. Th5!l un melniem vilciena spaidis. 1. ... Tdd3 2. Zc3+ (smaqa kļūda būtu 2. Zd4+? T:d4 3. Zc3+ T:d3!) T/Z:c3 3. Zd4+ Z:T:d4 mats. 1. ... Ted3 2. Zd4+ (bet ne 2. Zc3+? T:c3 3. Zd4+ T:d4!) T/Z:d4 3. Zc3+Z:T:c3 mats. 1. ... Ld3 2. Da4+! K:a4 3. Zc3+ Z:c3 mats.

Soreiz 300 punktu robežu sasniedza sestoreiz V. Seiliūns Aizputē 327(5), M. Robēns Birzgaļē 323(5) un A. Smilģājs Rīgā 315(5), bet pirmoreiz O. Retro Raiskumā 304.

Pārējo risinātāju punktu stāvoklis: J. Palejs Krāpē 299(6), E. Parašs Jelgavā 295(11), N. Salajevs Gulbene 292(9), Z. Dzenītis Kazdangā 292(2), V. Rabovics Aizputē 289, J. Jodelis Jēkabpilī 288, V. Puļķis Liepājā 283, K. Laiva Cēsīs 282(1), B. Kanģizers Saldū 281, E. Jukāms Rīgā 279(3), J. Zandbergs Kuldīgā 276, I. Vipmanis Jelgavā 269, O. Vidzis Tērvetē 268, V. Bārda Apē 265(3), V. Rubenis Aisgunā 258(1), R. Truševisks Rīgā 256(2), J. Gertners Cesvainē 250(1), A. Rūtiņš Valmierā 246(1), F. Gansons Skrundā 245, J. Meldrājs Jēkabpilī 238(3), A. Jēgers Rēķā 237(3), I. Čurkste Rīgā 236, I. Lūsis Balvos 231(1), K. Kuģe Rīgā 231, A. Čālītis Salienā 229(4), L. Logins Rīgā 229(1), I. Ciguzis Isilcē 228(7), E. Skrapcis Salacgrīvā 225, V. Balbārda Rīgā 225, A. Leitis Rīgā 223(1), L. Kārklīns Rīgā 222(3), I. Eglītis Rīgā 222, V. Baumanis Emburgā 217(5), R. Jēgers Limbažos 212(1), J. Saksis Bejā 210, A. Salna Mat-

kulē 207(1), V. Svētiņš Vabolē 200(2), V. Jansons Talsos 199(2), V. Bārs Piltēnē 198(4), J. Grudulis Siguldā 196(2), V. Nukse Rīgā 195(4), M. Dūrējs Jelgavā 191(2), A. Eriņš Dričenos 186, A. Zaģars Rēzeknē 183(7), K. Leitlānds Rīgā 183(2), D. Krēslīns Poltavā 180, V. Bradizonoks Keģumā 180, K. Jansons Kuldīgā 172(1), A. Reipe Vārmē 169, J. Ondrups Bērzpilī 169, E. Pizāns Rēzeknē 164(2), J. Ģerģmanis Jēkabpilī 155(10), A. Virtmanis Rīgā 153(5), A. Usāns Viļānos 153(3), L. Kārklīns Talsos 148(1), E. Daģa Cēsīs 146, A. Samovics Viļņā 139, J. Uzuliņš Rīgā 121, P. Aldermanis Otaņķos 117(2), E. Andersons Struteļē 117, A. Kevlis Bikstos 109(3), A. Balodis Slokā 108(6), V. Volķevics Gaviezē 102, A. Apškrūms Gibzdē 100, J. Bless Rīgā 98, J. Stepanš Vecsvirlaukā 98, J. Krastīns Lielvārdē 98, H. Urbanovičs Skrīveros 93(2), I. Sudmalis Aizvīkos 93, E. Kronberģos Vaikā 90(3), A. Minke Berģos 81(3), A. Skuja Aiūksnē 79(3), L. Gothards Rīgā 79, A. Pētersons Vecumniekos 76, V. Džerve Skaistkalnē 60, J. Čērps Liepājā 55(2), M. Vincis Krasnojarskā 54, L. Skuja Rīgā 53(1), S. Vindačs Ludzā 53, K. Jansons Rīgā 51(1), B. Biljauers Lielvārdē 51, G. Milenberģs Kocēnos 50, A. Krūmiņš Rīgā 42(2), Z. Zabarovskis Rīgā 42(1), I. Svētiņš Rīgā 40, A. Gruzdīns Rūjienā 39(6), P. Roze Liepājā 37(5), R. Ritums Jelgavā 36(1), J. Steins Vanģaģos 34(4), G. Krievs Rīgā 33, D. Runcis Iecavā 31, A. Kikuts Rīgā 28(3), E. Berks Ventspilī 28(1), A. Raģalinskis Rīgā 15, J. Zolmanis Rīgā 8, L. Apinīns Rīgā 4 un K. Ziedīns Jēkabpilī 4.

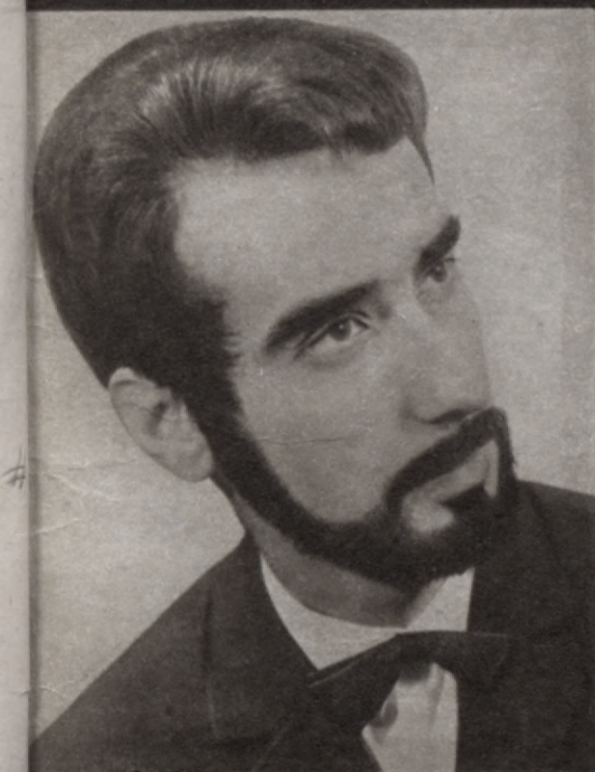
Skatītis iekavās rāda, cik reizes dalībnieks sasniedzis 300 punktus.

Vāku pirmajā lappusē — «VARU BEKU KUSTINĀTI!»

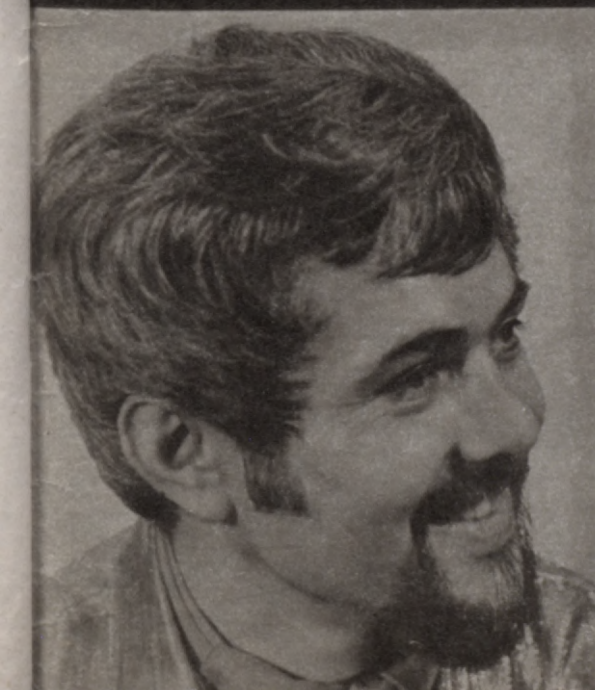
VALERIJA PRIKUĻA krāsu foto

Vāku ceturtajā lappusē — «SIGULDA».

USTINA DEŅISOVA krāsu foto

S. BEĽICKA un O. BEĽENKIJA foto [Maskava]

Kontroleksplars

INDEKSS
77153
Cena 30 kop.